

# «Der pengestrøm og nyhetsstrøm møtes»:

*En kvalitativ studie av pressefrihet i Sør-Kurdistan*

Hanna Ghaderi



*Grafikk: Vetle Halvorsen, basert på verk av Pixabay og Sarchia Khursheed/Wikimedia*

Masteroppgave ved Institutt for journalistikk og mediefag

Fakultet for samfunnsvitenskap

OSLO MET

Mai 2021

## **Sammendrag**

Denne oppgaven er en kritisk diskursanalyse av pressefriheten i Sør-Kurdistan. Fem journalisters arbeidshverdag, påvirkningen partiene og finansieringen av avisene har på medielandskapet er utgangspunktet for analysen. For å kunne belyse dette har jeg intervjuet sør-kurdiske journalister og gjennomført en innholdsanalyse av 18 artikler fra de største nyhetsmediene i regionen. Undersøkelsen avdekker at det bred enighet blant informantene om at det ikke finnes noen fri presse i Sør-Kurdistan.

Det er et sammensatt knippe av årsaker som fører til den partitilknyttede pressen i regionen, men det er finansieringen og eierskapsstrukturen som står i sentrum. Denne tilknytningen mellom pressen og partiene skjer ikke i det åpne, og beskrives som *skyggemedium*. Disse funnene underbygges også av innholdsanalysen som blant annet indikerer en lite kritisk presse som fungerer som mikrofonstativ for politikere.

## **Summary**

This thesis is a qualitative study of press freedom in southern Kurdistan. It is the journalists' day to day-situation, the influence the parties and the financing of the newspapers have on the media landscape that is the starting point for the analysis. To be able to shed light on this, I have interviewed southern Kurdish journalists and carried out a content analysis of 18 articles. The thesis reveals that there is a unity in the perception among the informants that there is no free press in southern Kurdistan.

It is a complex picture that leads to the party-affiliated press in the region, but it is the financing that is at the center of the issue. This connection between the press and the parties does not take place in the open and is described as *shadow media*. These findings are also supported by the content analysis as, among other things, indicates that the uncritical press acts as a microphone stand for politicians.

## **Forord**

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært utrolig spennende og lærerikt, særlig når jeg har fått anledningen til å ta et dypdykk i to temaer jeg bryr meg særlig om, nemlig journalistikk og Kurdistan. Gjennom dette arbeidet har jeg forstått mer av hvordan eierskapsstrukturer og pressefrihet henger sammen i Sør-Kurdistan, og sett hvor interessant det er å fordype seg i dette temaet hva gjelder medievitenskapelig sammenheng.

Det er mange som fortjener en stor takk i forbindelse med denne oppgaven. Særlig ønsker jeg å takke min veileder Ragnhild Fjellro for all støtte, forståelse og ikke minst tålmodighet under arbeidet med denne oppgaven. Din faglige kunnskap, interesse for feltet og ikke minst naturlige nysgjerrighet har vært uvurderlig i denne prosessen.

Jeg vil også takke informantene som har stilt opp i denne oppgaven. Uten deres hjelp og innsikt kunne ikke denne oppgaven blitt gjennomført.

En stor takk går til min mor, Koestan Gadan, for uendelig tålmodighet og et hav av kunnskap du alltid deler uten å nøle. Takk for at du alltid oppmuntrer meg, og tolererer meg når jeg er på mitt verste. Som en videreførelse av dette må jeg rette en stor takk til mine nærmeste som har vist den største forståelse og alltid tar seg tid til meg. Dere vet hvem dere er.

Hanna Ghaderi

Oslo, 12.05.2021

# Innholdsfortegnelse

<b>1.0 Introduksjon</b>	6
1.1 Studiens medievitenskapelige kontekst	8
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	11
1.3 Oppgavens struktur	12
1.4 Bakgrunn og mediehistorie	13
1.4.1 Sensur og undertrykkelse	13
1.4.2 Oppblomstringen av partipressen	14
1.4.3 Fremveksten av de uavhengige mediene	15
1.4.4 Nåværende situasjon	16
1.4.5. Presselov og informasjonsflyt	18
1.4.6 Norsk mediehistorie	19
1.5 Presentasjon av de politiske partiene og største mediene	21
<b>2.0 Teoretisk rammeverk</b>	25
2.1 Medienes makt	25
2.2 Etikk for journalister	26
2.3 Presseetikk og journalisters uavhengighet	28
2.4 Medias uavhengighet	29
2.5 Beskyttelsen av journalister i Sør-Kurdistan	31
2.6 Kritisk diskursanalyse	32
2.6.1 Fem fellestrekk	32
2.6.2 Fairclough-tilnærmingen	33
2.7 Retorisk teori	35
2.7.1 De retoriske bevismidlene	36
<b>3.0 Metodevalg og utfordringer</b>	37
3.1 Bakgrunn for valg av metode	38
3.2 Kritisk diskursanalyse	38
3.3 Elementer i innholdsanalysen	40
3.3.1 Retorikk i denne oppgaven	40
3.3.2 Diskursiv praksis	41
3.3.3 Kritikk til metoden	42
3.4 Presentasjon av utvalgt materiale	43
3.5 Semi-strukturerte intervjuer	44
3.5.1 Utvalgsprosess	44
3.5.2 Rekruttering	46
3.5.3 Intervjuguide	47
3.5.4 Gjennomføring	48
3.5.5 Transkribering og koding	50
3.5.6 Ethiske betraktninger	50

3.6 Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet	53
3.6.1 Validitet	53
3.6.2 Reliabilitet	55
3.6.3 Eurosentrisk perspektiv	56
3.6.4 Pilotstudie og endringer til hovedstudien	57
3.7 Oppsummering	57
<b>4.0 Analyse og drøfting</b>	<b>58</b>
4.1 Fri presse for et fritt folkeslag?	60
4.1.3 Hvor penger og meninger møtes	63
4.1.3.1 Skyggemedie omgjort til partitilknyttet avis	66
4.2 Lojalitetsforhold gjennom tekst	67
4.2.1 Megafon eller media?	67
4.2.2 Motstanderens plass	70
4.3 Følg pengene	73
4.3.1 Betaler regjeringen for positiv omtale?	73
4.3.2 Etikk blant pengestrømmer	75
4.3.3 Indirekte eierskap	77
4.3.4 Egenfinansiering for avpartifisering?	79
4.3.5 Journalisters trygghet i Sør-Kurdistan	82
<b>5.0 Konklusjon</b>	<b>84</b>
<b>Litteraturliste</b>	<b>86</b>

## 1.0 Introduksjon

Kurdistan er mest kjent for kampen om anerkjennelse av egen stat, og kurderne er den største etniske folkegruppen i verden uten dette. Den kurdiske befolkningen er anslått til å være mer enn 30 millioner mennesker spredt rundt om i verden (FN, 2020). De lokale mediene forsyner i stor grad folkegruppen både nasjonalt og internasjonalt med nyheter fra regionen, som er naturlig gitt tilstedeværelse og språkkunnskaper.

Etter at IS ble bekjempet i Kurdistan i 2014, gjennom blant annet et samarbeid med USA var det flere som fikk vite om kurderne og deres kamp. Et folkeslag som i mange tiår har kjempet for egne rettigheter, og har flyktet fra regimer og folkemord bør etter min mening ha en velfungerende presse. FN-representant for Irak, Jeanine Hennis-Plasschaert sa i august 2020 til Sikkerhetsrådet at «sterke reaksjoner på offentlig kritikk, protester, trakassering eller å legge ned medier i den kurdiske regionen er absolutt ikke veien videre» (UNAMI, 2020). For å ha en uavhengig presse står elementer som pålitelighet, uavhengighet og sannhet i sentrum, og det er nettopp det jeg ønsker å undersøke i denne oppgaven.

Et medielandskap som skal gagne regionens innbyggere bør ha retten til å uten forhåndskontroll bringe opplysninger og fremsette kritikk av for eksempel offentlige myndigheter (Larsen, 2020a). I demokratiske stater er pressefriheten et anerkjent prinsipp. I autoritære stater blir pressen gjerne brukt som et verktøy for de som har makten, slik at de kan påvirke borgerne i ønsket retning.

I den selvstyrte kurdiske staten, også kalt Sør-Kurdistan ligger Nord-Irak. Denne oppgaven vil undersøke medielandskapet i denne regionen, og der er det to politiske partier som har et slags maktmonopol. Det er Patriotic Union of Kurdistan (PUK) og Democratic Party of Kurdistan (KDP). De to partiene har monopolisert den offentlige sektoren, peshmerga<sup>1</sup> og sikkerhetstjenestene samt økonomien, og klarer å kontrollere en større del av samfunnet gjennom klientisme (Bali, 2019, p. 99). Klientisme er en samfunnsordning som gjør befolkningen avhengig av beskyttelsesforhold, og er en politisk tilnærming som understreker eller utnytter slike forhold. Som følge av samfunnsstrukturen og borgernes påvirkelighet, er jeg nysgjerrig på om også nyhetsmediene er preget av dynamikken mellom partiene og deres

---

<sup>1</sup> Peshmerga er kurdiske væpnede styrker; offisielt brukt om militære og andre sikkerhetsstyrker i de kurdiske selvstyreområdene i Nord-Irak (SNL).

borgere.

Pressen blir ofte kalt *den fjerde statsmakt*, og er en uoffisiell betegnelse som referer til mediernes selvpålagte rolle som samfunnsobservatør. Pressen skal avsløre maktmisbruk gjennom den såkalte *vaktbikkje-rollen* (Orgeret, 2020). Frie og uavhengige medier er bærebjelken i et levende demokrati, og i Norge har vi en såkalt *fri presse*. Det betyr at pressen har rett til å bringe opplysninger og fremsette kritikk av for eksempel offentlige myndigheter uten forhåndskontroll (Larsen, 2020b). Norge havnet i 2020 på toppen av Reportere uten Grenser (RSF) indeks over pressefrihet i verden. Her har Norge ligget på toppen siden 2017.

Ettersom Sør-Kurdistan ikke er et eget land, havner regionen under Irak i nevnte indeks. I 2020 lå landet på plass nummer 162 av 180 (RSF, 2020). Det er seks plasser ned fra 2019. Resten av Kurdistan inngår i Iran, Tyrkia og Syria som ligger på plassene 173, 154 og 174. For å ytterligere illustrere, ligger en del av det kurdiske medielandskapet kun seks plasser over Nord-Korea. Regimet i Nord-Korea kontrollerer kommunikasjonen og filene som deles over det nasjonale intranettet, og innbyggerne kan bli straffet for å lytte til nyheter utenom det godkjente nasjonale kringkastningsbyrået.

Når denne oppgaven skrives, har flere organisasjoner tatt til orde for å bedre pressefriheten i regionen. Organisasjoner som Committee to Protect Journalists har blant annet kontaktet statsministeren i den selvstyrte regionen i Sør-Kurdistan grunnet forverringen av pressefriheten (RSF, 2020a). I løpet av 2020 ble det dokumentert 305 angrep mot journalister og medier i regionen ifølge Press Freedom Advocacy Association i Irak (PFAA, 2020). Blant disse angrepene nevnes attentater, drapstrusler og drap, arrestasjoner, overfall, forebygging og hindring av dekning, inndragning av utstyr samt væpnede angrep på journalister og medieorganisasjoner.

De forverrede forholdene for journalister i Irak som følge av protestene mot den irakiske regjeringen som startet i 2019 og fortsatt pågår i 2021 har satt landet blant de som er farget sort på RSFs oversikt. Det betyr at det er veldig alvorlige tilstander for journalister i regionen. I hele Irak har fem journalister blitt drept de siste fire månedene, og de ulike militsene i landet truer konstant journalistenes liv for å forsøke å forhindre dekningen av protestene i

landet. Den irakiske regjeringen spiller selv en stor rolle i å hindre journalisters frihet, ifølge RSF. Minst ti nyhetsorganisasjoner er suspendert for å ha dekket protestene på en måte myndighetene anser som «ugunstige» (RSF, 2021a).

Etter at koronapandemien startet, har myndighetene flyttet fokuset fra demonstrasjonene til mediedekningen av pandemien. Den irakiske Kommunikasjons- og mediekommisjonen (CMC) bestemte seg for å suspendere nyhetsbyrået Reuters for å ha publisert en artikkel som siterte tre anonyme leger som sa de hadde fått ordre om å ikke snakke med media om krisen (Staff, 2020). Dette er etter mitt syn et relativt ferskt eksempel på hvordan den føderale regjeringen i Irak griper inn i pressefriheten i landet. Det blir derfor interessant å se hvordan pressefriheten er i den selvstyrte regionen i Nord-Irak under pandemien.

Som følge av de siste årenes forverring i journalistenes pressefrihet, den politiske situasjonen i landet og ansvaret media har ønsker jeg å undersøke hvordan journalistene selv opplever tilknytningen til partiene. Med et nær ugjennomtrengelig miljø blant journalister og pressefolk i Kurdistan, farene ved å uttale seg fritt om situasjonen for mediefolk og de politiske partienes interesser håper jeg likevel på å kunne få svar på mine spørsmål.

### **1.1 Studiens medievitenskapelige kontekst**

Det finnes allerede en hel del medievitenskapelige studier verden over som har studert medielandskapet i Kurdistan. Et raskt søk på Google Scholar viser nærmere 50.000 treff på akademiske artikler og verk om Kurdistan og media. Det er likevel kun en håndfull som de siste årene har gjennomgått og analysert arbeidsmetoden opp mot partipresse, rammene for det journalistiske arbeidet som utføres og ikke minst sett på det fra et norsk perspektiv, som er landet med mest pressefrihet i verden ifølge RSF (RSF, 2021b).

Forskningen på feltet undersøker i stor grad det tyrkisk-kurdiske perspektivet av mediedekningen, ikke overraskende ettersom den største andelen av kurdere bor i den tyrkiske delen av Kurdistan. Studier som undersøker hvordan kurdiske journalister arbeider er for eksempel Jeanine Relly (2015), som undersøker de kurdiske journalistene i Tyrkias profesjonelle rolleoppfatninger (Relly, Zanger, & Fahmy, 2015). Denne studien er fra 2014, og funnene viser at journalistene til en viss grad gjenspeiler liberale demokratiske verdier i media. Samtidig fant studien at den «islamistiske» ideologien hadde sterkere innflytelse enn



demokratiet på de som hadde «vaktbikkje»-rolleoppfatningen, som ifølge forskerne indikerer at perspektivene kan omfavnes av grupper som ikke er innenfor de regjerende partiene.

Temaet har også blitt undersøkt av norsk-kurdiske Afshin Ismaeli (2012). Han har undersøkt restriksjoner, omfang av sensur og muligheter for kurdiske journalister i Iran og i eksil (Ismaeli, 2012). Studiens mål var å undersøke kurdiske journalisters sensur og begrensning fra regjeringen, hvordan journalister i eksil og deres medier kan bidra til demokratiseringen og om teknologi kan tilrettelegge for demokrati.

Ismaeli har i tillegg undersøkt rollen til Rudaw, som er et nyhetsbyrå som formidler nyheter fra Midtøsten på kurdisk (Ismaeli, 2015). Studien undersøker holdningene til journalister i Sør-Kurdistan, og indikerer deres rolle i utviklingen av demokratiet. Samtidig undersøker studien journalistenes rolle i å utvikle samfunnsnormer og de politiske og økonomiske interesser. Oppgaven argumenterer også for at Rudaw-journalister påvirker mer enn journalister ansatt i de andre mediene, og at de særlig utfordrer de dominerende normene og på den måten bidrar til å fremme demokratiet i Kurdistan.

Studien er særlig interessant for denne oppgaven ettersom forskningen viser til politiske, økonomiske, kulturelle, samt til en viss grad religiøse faktorer som påvirker måten Rudaw-journalister arbeider på. I tillegg bidrar journalistenes holdninger og organisasjonsstrukturen til påvirkningen av de profesjonelle standardene for journalistikk i Kurdistan, argumenterer han for.

Doktorgradsavhandlingen til Shawn Aivas (2017) undersøker rolleoppfatningene til arbeidere i kurdisk media, deres profesjonelle håndtering med fokus på brudd av personvern i postkonflikt-regionene i Midtøsten (Aivas, 2017). Aivas legger særlig vekt på å identifisere forholdet mellom skriftlige grenser for personvernforståelser og profesjonelle rolleorienteringer av irakisk-kurdiske journalister. Den utforsker også i hvilken grad kurdiske journalister bruker sin profesjonelle ideologi, sosiale og politiske status samt posisjon for å påvirke personvernet i case-studiet om Kurdistan i Nord-Irak. Studien konkluderer med at retten til ytringsfrihet, mediefrihet, journalistisk profesjonalitet, retten til å være fri fra uberettiget sosial og politisk overvåking fortsatt er begrenset på grunn av flere barrierer, som politiske. I tillegg argumenterer Aivas for at medieovergangen har gått fra diktatur til

demokrati, og at det er en mangel på eierskap, regulering og utdanning i landets medieindustri.

Aivas skriver også at uten støtte fra bestemte politiske partier og deres tilknytning, så vil journalistens profesjonelle rolle ikke gjelde. Han skriver videre at journalistene har vært åpne for misbruk av forskjellige metoder fra tid til annen, særlig i løpet av politiske kriser og valgkampene. Dette som følge av miljøet for journalistpraksis i landet, og at det ikke eksisterer noen garantier for profesjonelle journalister. Maktdynamikken i medieeierskapet forskes også på i studien.

Dette er relevant for min studie ettersom partitilknytning, hvordan journalistene forholder seg til sin profesjonelle rolle under krisetilstander og politiske partier er særlig interessant. Når denne oppgaven ønsker å undersøke den eventuelle koblingen mellom journalister og politiske partier er det ikke kun i enkelte situasjoner, men det helhetlige bildet. Det er også interessant å bygge videre på dette for å undersøke journalistenes rolle, for å se om de tar aktive grep eller om de er passive deltakere som påvirkes av de politiske partiene. I tillegg vil jeg undersøke medieeierskapet og hvordan disse koblingene påvirker journalistene i det daglige. Ved å se på studier som dette danner jeg en bredere forståelse av hvordan maktdynamikk og journalistenes arbeidsmetoder under særlig spesielle omstendigheter fungerer.

Ahmed Hama Gharib (2016) undersøkte hvordan de kurdiske mediene kommuniserte politiske spørsmål som korrupsjon, reformer, myndighetsprestasjoner og tilliten innbyggerne har til partiene (Gharib, 2016). Forskningen fokuserer særlig på hvordan unge forstår og reagerer på media. Funnene i denne studien indikerer at både regjeringspartienes medier, og opposisjonspartiene bruker *framing* som virkemiddel. Dette innebærer at virkeligheten fremstilles annerledes enn den er. Dette er relevant med tanke på analysen av artiklene journalistene har skrevet. Ved hjelp av denne studien får jeg et bredere grunnlag for å forstå artiklenes fremstilling og hvordan journalistene har valgt å fremheve eller utelate enkelte deler av et helhetlig bilde.

Disse bidragene legger grunnlaget for min videre forskning ved å undersøke hvordan medielandskapet i Sør-Kurdistan er inndelt, og om journalistenes arbeidsmetode og

påvirkningskraft på demokratiet. For å utfylle denne forskningen og ytterligere avdekke koblinger i det Sør-Kurdiske medielandskapet vil jeg gjennom samtaler med informanter og innholdsanalyser forsøke å se hvilken av de tre kategoriene den Sør-Kurdiske pressen kan passe inn i. For å kunne gjøre dette vil oppgaven også sammenligne funnene opp mot IFJs internasjonale etiske erklæring, og gjøre analyser opp mot teorier for avpartifisering av pressen i Norge for å se om det kan trekkes noen paralleller til dette.

## 1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Temaet for oppgaven er pressefrihet i Sør-Kurdistan. I de påfølgende kapitlene vil jeg forklare hvordan det kurdiske medielandskapet henger sammen med det politiske bildet og hvordan partipressen har vokst frem. Jeg synes det er særlig interessant å undersøke om, og hva journalistene selv tenker om at det kan være en form for tilknytning mellom partiene og mediene i regionen. Uavhengige medier som kan bidra i et demokratisk samfunn er kritisk, og særlig for Sør-Kurdistan og Kurdistan i sin helhet ettersom de ønsker en selvstyrt stat. Journalistene er avhengige av å kunne omtale de faktiske hendelser uten å bli begrenset, få feilinformasjon eller bli forhindret fra å formidle sannheten. Derfor har oppgaven til hensikt å besvare en hovedproblemstilling, konkretisert i tre forskningsspørsmål. Problemstillingen vil undersøke på hvilken måte journalistene påvirkes av de eventuelle koblingene mellom partiene og pressen.

Problemstillingen er derfor som følger:

*Tenderer pressen i Sør-Kurdistan mot å være en partipresse, en presse styrt av eierinteresser eller en fri presse?*

Denne problemstillingen behøver imidlertid en utdypning. Begrepet *partipresse* har flere definisjoner. Svennik Høyer (1995) forklarer det som aviser som er «styrt og drevet i en klar politisk hensikt» og organisasjonsmessig er nært knyttet sitt parti (Ihlen, Skogerbø, & Allern, 2015, p. 159). Andre, som Kronvall (1971), skiller mellom «den egentlige partipresse» og «den partitilknyttede presse». Denne besvarelsen vil følge Kronvalls definisjon, og i tillegg fokusere på det Bastiansen (2015) vektlegger ved partipressen; nemlig deres partiloyalitet som kjennetegn på fenomenet partipresse (Henrik Grue Bastiansen, 2015).

Fri presse betyr som nevnt i introduksjonen at pressen har rett til å bringe opplysninger og fremsette kritikk av for eksempel offentlige myndigheter uten forhåndskontroll (Larsen, 2020b).

Problemstillingen ønsker å utforske journalistene i Sør-Kurdistan sine opplevelser av deres arbeidshverdag og eierstrukturer, for på denne måten å kunne utforske eventuelle partitilknytninger som måtte dukke opp. De tre følgende forskningsspørsmålene vil bidra til å besvare problemstillingen:

Forskningsspørsmål I: Opplever journalistene en overvekt av representasjon fra ett parti eller føler de at de er frie?

Forskningsspørsmål II: Kan man på innholdet i artiklene se et lojalitetsforhold mellom et politisk parti og en avis?

Forskningsspørsmål III: Kan en innholdsanalyse av et representativt artikkelutvalg avdekke samsvar mellom pressen og den som antas å finansiere avisen?

De tre forskningsspørsmålene må ses på som en forlengelse av problemstillingen, som bidrar til å kunne vurdere i hvilken grad journalistene selv opplever at det er partipresse i Sør-Kurdistan på nåværende tidspunkt, og eventuelt hvilke utfordringer det medfører for dem.

### **1.3 Oppgavens struktur**

Denne masteroppgaven er delt inn i fem hovedkapitler. Det første kapittelet tar for seg oppgavens tema, bakgrunn og forskningsspørsmål presentert gjennom perspektiver av hva vi allerede vet om temaet. I kapittel to vil det teoretiske rammeverket redegjøres for, i tråd med oppgavens problemstilling. Det tredje kapittelet tar for seg metodevalg, utvalgsprosesser og utfordringene jeg har støtt på underveis. I kapittelet vil valgene redegjøres for, i tillegg til at oppgavens validitet, reliabilitet og generaliserbarhet legges frem. De etiske betraktningene for denne oppgaven vil også presenteres i metodekapittelet.

I det fjerde kapittelet legges de empiriske funnene frem og tolkes, før en diskusjon om disse

funnene følger. I samme kapittel vil hovedfunnene redegjøres for, og bli diskutert opp mot problemstillingene. Det siste kapittelet trekker avsluttende konklusjoner før studien oppsummeres, oppgavens bidrag presenteres og det blir foreslått punkter til videre forskning.

## **1.4 Bakgrunn og mediehistorie**

For å få en bredere forståelse av funnene i denne oppgaven er det hensiktsmessig å forstå hvordan mediestrukturen og journalistikken i det aktuelle området er. Kurdistan er navnet på et stort landområde i Midtøsten hvor det bor mange kurdere. Området omfatter deler av Iran, Irak, Tyrkia og Syria. Kurdistan deles ofte inn i fire områder. Den kurdiske delen av Irak kalles irakisk Kurdistan, og ligger sør i landområdet Kurdistan, men nord i Irak.

### **1.4.1 Sensur og undertrykkelse**

Historien om mediene i Bashur er sterkt sammenflettet med regionens politiske historie, ettersom det politiske landskapet har blitt fragmentert i ulike epoker. PUK, eller *The Patriotic Union of Kurdistan* er et venstreorientert irakisk-kurdisk politisk parti som splittet seg fra Kurdistan Democratic Party (KDP) på midten av 1970-tallet etter at KDPs peshmerga ble beseiret av den irakiske hæren ledet av Saddam Hussein.

Saddam Hussein innførte også en omfattende og systematisk sensur av media etter at han kom til makten i 1979 (RSF, 2016). Dette hadde katastrofale følger for landets pressefrihet, og enkelte av de arkaiske lovene henger fortsatt igjen i dagens samfunn. Saddams mediestrategi var å fylle avisene med propaganda. Utenlandske journalister som kom for å skrive om Irak ble akkompagnert av en sjåfør eller en «offisiell guide» som i praksis fungerte som fugleskremsel for innbyggerne som vurderte å prate med media.

Under Iran-Irak-krigen fra 1980 til 1988 ble Kurdistan utsatt for massiv undertrykkelse (Human Rights Watch, 1991, p. 3). Saddam Hussein implementerte en utryddelsespolitikk mot kurderne, og gikk så langt som å bruke kjemiske våpen. Blant de mest kjente angrepene er det mot byen Halabja fra 16. til 19. mars 1988. Dette angrepet drepte over 180.000 mennesker, og ødela mer enn 90 prosent av de kurdiske landsbyene (ibid.).

De første på stedet var militærjournalister fra den iranske hæren. Etter dette brakte Iran inn

utenlandske journalister som kunne formidle nyhetene internasjonalt. På tross av bevisene som ble dokumentert anerkjente ikke Irak Halabja-angrepet før i februar 2017 (Six-Hohenbalken, 2017). Det er dessverre lite som tyder på at sør-kurdiske journalister fikk tilgang til området, dette skyldes også det anstrengte forholdet mellom kurderne og det iranske regimet. Det er derfor lite av denne dekningen som kan fortelle oss om det var en tydelig partitilknytning til stede allerede på 1980-tallet.

Inntil opprøret i 1991 da nord-Irak ikke lenger *de facto* var styrt av Irak lenger, hadde mediene i Bashur fungert som politiske verktøy for propagandaen til motstandsbevegelsene. Tvunget til å operere i det skjulte spilte de en rolle i motstandsbevegelsens interne organisasjon, og var en måte å informere de militante om aktiviteter fra opposisjonen, ofte brukt av kurdisk gerilja og revolusjonære grupper. Disse hadde også et annet mål utenfor partiet, som var å motvirke meldinger utstedt av Saddams regime (RSF, 2010, p. 4). Ifølge rapporten er dette et tydelig eksempel på koblingen mellom partiene og mediene (ibid.). Et eksempel på en slik avis er *Baray Kurdistan* (Kurdistans vei) som ble grunnlagt i fjellområdene i 1988.

#### 1.4.2 Oppblomstringen av partipressen

Det fører oss til partipressens oppblomstring. I 1991 etablerte de fleste kurdiske politiske partiene sin egen medieorganisasjon, inkludert lokale TV-stasjoner. I 1992, etter at det kurdiske parlamentet ble valgt, ble det innført en presselov (RSF, 2010). Det er imidlertid vanskelig å finne frem til mer informasjon om loven, annet enn at den ble innført. I 1992 var det en ny bølge av medier som ble grunnlagt. Det er uklart om partipresse på denne tiden var i strid med loven, men sett i lys av lanseringene er det sannsynlig at loven enten ikke regulerte partipresse, eller at det ikke ble håndhevet.

I 1994 ble ukeavisen *Amro* lansert. Ifølge RSF var grunnleggerne «flere venstreorienterte intellektuelle». Styreleder Asos Hardi var selv journalist og var med på å starte opp mediet sammen med andre tidligere journalister og høyt utdannede. Avisen ble regnet som upartisk og uavhengig, men ble snart tvunget til å stenge ned, ettersom avisen deres ble vurdert som «for kritisk». Et annet eksempel på en slik redaksjon er *Azadi*, som på kurdisk betyr «frihet». Blant grunnleggerne av denne avisen var romanforfatter Bakthyar Ali, skribent og politiker Mariwan Wrya Kanie, skribent Aras Fatah og urolog Ismail Hama-Amin.

I 1998 ble det opprettet to autonome regioner i kjølvanet av den interne borgerkrigen mellom PUK og KDP-medlemmene. Den varte fra mai 1994 til september samme år. Den ene regionen med sitt sentrum i Erbil, ble ledet av KDP. Den andre, i sør, ble ledet av PUK og hadde Sulaymaniya som hovedstad.

Året 2003 markerte kollapsen av Saddam-regimet et vendepunkt for kurdernes politiske historie og deres medier. President for foreningen Kurdistan Journalists Syndicate (KJS), Farhad Awni, uttalte at sensuren som var rådende under Saddam Hussein forsvant og banet vei for en tid med frihet som bidro til fremveksten av ubegrensede medier (RSF, 2010, p. 4).

I 2005 definerte den irakiske grunnloven vedtektene til en autonom regjering i det som nå er Bashur. Denne er nå kjent som *Kurdistan Regional Government* (KRG). En avtale om å forene de to partiene KDP og PUK ble undertegnet 16. januar 2006. KRG ble innviet 7. mai 2006 med Nechirvan Idris Barzani, Massoud Barzanis nevø, som statsminister.

#### 1.4.3 Fremveksten av de uavhengige mediene

Tidlig på 2000-tallet begynte trykkpressen å endre seg gjennom digitaliseringen. På denne tiden ble internett vanlig i husstandene og det heldigitale fotografiet ble normalisert. På denne måten var ikke journalistene avhengig av å kunne gi ut en fysisk avis, men kunne i større grad belage seg på fjernsynet og nettaviser. I denne sammenhengen lanserte Tariq Faith avisen *Hawlati* tidlig i 2000. BBC omtalte lanseringen som «fremveksten av et uavhengig medium i Kurdistan» (RSF, 2010 p. 3). Etter *Hawlati* ble flere aviser startet, slik som den også uavhengige *Awene* i 2006, og partitilknyttede *Kurdish News Network* (KNN) som ble lansert i 2008 av opposisjonspartiet Gorran-bevegelsen. I tråd med BBCs uttalelser har *Hawlati* gjennom tidene vært en av de få kurdiske nyhetsmediene som har publisert sine årsrapporter, og vært transparente med sine eierforhold. Mer enn 1750 utgaver ble gitt ut i løpet av 15 år til i 2014. Den 25. februar 2015 måtte avisen stenge ned på grunn av den økonomiske situasjonen, blant annet etter krigen mot IS (*Hawlati*, 2021). Mediet også har blitt saksøkt av den tidligere irakiske presidenten Jalal Talabani (CPJ, 2009).

I en rapport i 2010 skrev RSF at Gorrans inntog i det politiske landskapet i Bashur var vanskelig å vurdere, men at opposisjonen hadde hatt en reell effekt for mediens status i regionen (Borders, 2010). Samtidig understrekes det at innvirkningen først og fremst var

politisk, men at det var vanskelig å tro at det radikalt ville endre den politiske ordenen i KRG på tidspunktet rapporten ble publisert. Samtidig utfordret Gorran-partiet og de islamske partiene *Kurdistan Islamic Union* og *Jama'a Islamiya* for første gang KDP og PUKs parlamentariske monopol.

Opposisjonspartiet fortsatte å uttale seg til journalister, noe som var ulikt for politikere (RSF, 2010). Den unge befolkningen identifiserte seg nødvendigvis ikke lenger med de to tradisjonelle politiske partiene. Ifølge Mahir Aziz (2009) og hans forskning kommer det frem et skille mellom de unges bekreftelse av deres «kurdiskhet» og deres negative oppfatning av de politiske partiene i Kurdistan (Aziz, 2009).

#### 1.4.4 Nåværende situasjon

Ifølge Reportere uten grenser begynte pressefriheten i Bashur å bedres fra omtrent 2007, etter endringene som hadde blitt innført i løpet av de seneste årene. Journalistene var både tryggere og hadde bedre arbeidsvilkår enn nabolandene, skrev RSF i sin rapport (RSF, 2010, p. 2). Videre skrev de at det regjerende partiet KDP var en trussel mot pressefriheten i Sør-Kurdistan etter at de startet en svertetekampanje mot avisen *Lvin*. I tillegg forsøkte KDP å saksøke avisen *Rojname* som var en opposisjonsavis fordi de anklaget partiet for korrupsjon (RSF, 2016a).

Da RSF begynte å rangere land på sin pressefrihetsindeks i 2013 lå Irak på plass 150 av 180. Samme året ble det som nevnt innført en lov om informasjonsflyten i landet. Denne loven ble sterkt kritisert av journalistiske foreninger for å være uklar og vag. Frem til 2015 falt rangeringen med seks plasser. Regionen ble rammet av en økonomisk krise i 2015. Det på tross av en økning i oljeproduksjonen, fordi det har vært nedgang i oljeprisen siden 2014. I 2016 falt rangeringen to plasser til 158 og holdt seg på samme plass påfølgende år.

I 2017 ble det avholdt folkeavstemning. Denne skulle stemme over uavhengigheten for den kurdiske regionen i Irak. Denne ble avholdt 25. september, og resultatene viste av 92,73 prosent av stemmene var for uavhengighet. KRG besluttet at avstemningen var gyldig tross usikkerhet i tiden etter at resultatene var kommet inn. KRG gjorde det på forhånd klart at avstemningen ville føre til forhandlinger om en uavhengig stat fremfor en øyeblikkelig



erklæring. Den føderale regjeringen i Irak avviste imidlertid lovligheten av folkeavstemningen.

Under folkeavstemningen ble flere medier forhindret fra å rapportere ved at nyhetsmediene ble suspendert fra å publisere noe på valgnatten, og i Tyrkia ble flere TV-kanaler ble stanset på satellittnettverket samme kveld (RSF, 2017). Flere journalister ble også truet både under og i etterkant av sin dekning av folkeavstemningen. I 2018 falt Irak ned til 160. plass på pressefrihetsindeksen.

I 2019 økte rangeringen på pressefrihetsindeksen med fire plasser til 156 av 180. Det likevel lite som tyder på at situasjonen bedret seg, men heller at det forverret seg så mye i andre land at de falt ned forbi Irak. Ifølge IFJ og KJS ble situasjonen verre for journalister etter at de begynte å dekke protestene mot en tyrkisk militærbase i januar 2019. Da ble flere journalister og medarbeidere angrepet (IFJ, 2019b). De fleste angrepene skjedde i Sulaymaniya-regionen, deretter i Erbil, som er regionens hovedstad, så Kirkuk. Kirkuk er et omstridt område som både KRG og den irakiske regjeringen hevder hører til dem.

Rapporten fra KJS om situasjonen for mediene i 2019 understreker at journalister i Kurdistan møter vold og motstand fra to sider (IFJ, 2020). Det er både de kurdiske regionale myndighetene, men også fra det irakiske militæret og De populære mobiliseringsstyrkene (PMF), som er en statsstøttet gruppe militser.

RSF meldte senest i desember 2020 om en ny bølge arrestasjoner av journalister i Sør-Kurdistan. Minst ti journalister ble arrestert mens de dekket fredelige protester i løpet av en uke (RSF, 2020). I tillegg ble TV-kanalen NRT stengt for tredje gang i løpet av kort tid. RSF skrev på daværende tidspunkt at det blir stadig vanskeligere å dekke protester mot regjeringen.

Den siste oppdateringen fra IFJ om Sør-Kurdistan og regionen kom i januar 2021, hvor de skrev at det var nærmere 140 brudd på rettighetene til arbeiderne i media og journalister i 2020 (RSF, 2021). KJS skrev at coronapandemien og tiltakene som førte med nedstengingene i utgangspunktet ledet dem til å tro at det ville være en nedgang i antall angrep mot

journalister. Tvert imot så økte antall angrep. Angrepene skjedde som oftest i forbindelse med nyheter relatert til pandemien, særlig når de fulgte opp de rammede, og det ble gitt subjektiv informasjon til journalistene da dette ble etterspurt. Så langt i 2021 er det ikke meldt om noen nye kritikkverdige tilfeller, slik som drepte journalister, borgerjournalister eller andre ansatt i mediebransjen i Irak ifølge RSF. Det var imidlertid to journalister som i februar ble dømt til seks års fengsel hver etter anklager forsvarerne mener det ikke er hold i.

#### 1.4.5. Presselov og informasjonsflyt

Kurdistan har foreløpig ikke noe organ med et eneansvar for å håndheve eller ettergå presseetiske spørsmål slik som Pressens Faglige Utvalg (PFU) i Norge. Det ble imidlertid vedtatt en presselov i 2008 i Bashur som forankrer pressefriheten og ytringsfriheten til journalister og mediene.

Lovgivningen gir journalistene rett til å holde sine kilder hemmelige, og fastslår at informasjon og meninger som blir omtalt av journalister ikke kan brukes for å skade dem. I tillegg beskytter den journalister ved å stadfeste at de som skader eller fornærmer journalister i forbindelse med deres arbeid bør straffes. I 2010 var det nærmere 850 medier, inkludert 415 magasiner og aviser. På dette tidspunktet var omtrent 5.000 journalister registrert hos KJS.

Det ble i 2012 innført en lov om beskyttelse av journalister i Irak av de irakiske myndighetene (Peter Wagner, 2021). Denne regnes imidlertid ikke som særlig beskyttende grunnet en vag formulering, en snever definisjon av hvem en journalist er og den manglende endringen av tidligere lover som strider mot de gjeldende (Wagner, 2020). Lovforslaget gjelder bare IJS-medlemmer, og ekskluderer deltidsjournalister, borgerjournalister og bloggere eller meningsbærere.

I 2013 ble det vedtatt en lov om informasjonsflyten i landet, tilsvarende den norske Offentleglova (Offentlighetsloven). Offentleglova inneholder bestemmelser om retten til å få innsyn i dokumenter i offentlig forvaltning. Den kurdiske loven spesifiserer at statlige institusjoner har rett til å holde tilbake sensitiv sikkerhets- og militærinformasjon, og at innbyggere har rett til å nekte utgivelsen av visse opplysninger av hensyn til personvernet.

Både IFJ og CLD har anbefalt å forbedre den kurdiske loven (RSF, 2014), samt innføre et organ som kan fungere slik som norske PFU, både i å håndtere klager, men også i å håndheve sanksjoner mot hindring av tilgang til offentlig informasjon (Wagner, 2021). Per dags dato er klagene rettet til KRG Human Rights Commission, som er en del av myndighetene og ikke et uavhengig organ.

#### 1.4.6 Norsk mediehistorie

For å kunne undersøke parallellene til kurdisk presse, er det hensiktsmessig å kunne gjennomgå den norske mediehistorien. Jeg er bevisst på at det kan anta en form av «oss og dem», men jeg mener likevel at sammenligningen kan vise grader av tendenser og gi kontekst til hvor i utviklingen av medielandskapet Kurdistan er. Dette er fordi Norge først og fremst er rangert som landet med mest pressefrihet i verden, men også fordi partipresse ikke er utbredt. Det er derfor interessant å undersøke omstendighetene for den norske mediehistoriens oppblomstring, men også årsakene til avviklingen. På denne måten kan man eventuelt trekke paralleller til dagens situasjon i Kurdistan, dersom man finner at det er partipresse i regionen.

I Norge vokste partipressen frem på slutten av 1800-tallet, og særlig i tiden mellom 1880 og 1920 (Bastiansen, 2015, p. 159). Dette var på samme tid som Norge ble industrialisert, som også førte til at avisene ble masseprodusert i store opplag. Fra 1870-1920 steg antallet aviser fra 50 til 250 (Bastiansen & Dahl, 2003, p. 240). Det som utløste dannelsen av partiaviser i Norge var den langvarige striden om *parlamentarismen*, altså spørsmålet om regjeringen skulle stå ansvarlig overfor sin politikk til Stortinget eller ikke (Bastiansen, 2015, p. 158).

Helt fra starten hadde norske aviser vært organer for meninger. Med parlamentarismestrident begynte avisene gradvis å støtte ulike fraksjoner på Stortinget som senere ble til partier. Venstrepressen støttet innføringen av parlamentarisme, og høyreavisene kjempet imot. Blant venstreavisene var Dagbladet, Verdens Gang, Fædrelandsvennen og Bergens Tidende. Disse avisene var ofte nystartede. I flere tilfeller kom avisene først, deretter partiene. De eldre avisene ble Høyre-tilhengere, slik som Drammens Tidende, Morgenbladet, Aftenposten, Asker og Bærums Budstikke og så videre.

Avisenes innhold fulgte partiene og deres interesser, og fungerte som talerør for ett politisk parti. Dette førte til en kraftig og langvarig innflytelse på pressens innhold. Ofte ble referater

av hva partirepresentantene hadde sagt i Stortinget gjengitt (Bastiansen & Dahl, 2003, p. 243). For aktørene i det politiske livet stod partipressen som selve nervesystemet i meningsdannelsen, og det var i avisene at partiets politikk ble både lansert og diskutert (Bastiansen & Dahl, 2003, p. 245).

I 1884 ble venstre- og høyrepressen utfordret av landets første arbeideravis *Vort Arbeide*. Arbeiderpressen ble dermed en tredje avisgruppen, og i 1920 kom ytterligere en avisgruppe til ved navn bondepressen (Bastiansen, 2015, p. 161). Bondepressen var talerør for Bondepartiet som også ble opprettet i 1920. Senere skiftet partiet navn til Senterpartiet.

Hver av avisgruppene dannet tidlig egne presseforeninger, hvor den enkelte journalist og avis ble kapslet inn i avisorganisasjoner med markant partipolitisk karakter. I tillegg oppretter partiene sine egne pressekontor som produserte partipolitisk stoff som ble sendt ut til hver enkelt avis i gruppen, uansett hvor i landet de befant seg (Bastiansen, 2015, p. 161).

Partipressen var gjennomorganisert i alle ledd, som førte til en sterk posisjon i Norge. Når det kom til eierforhold, var arbeiderpressen eid av lokale partilag og fagforeninger.

Venstrepressen var privateid, ofte av familier. Høyreavisene hadde gjerne samme eiere av avisaksjene i flere generasjoner.

Tross de store forskjellene mellom venstrepressen, høyrepressen, arbeiderpressen og bondepressen hadde de til felles at i alle gruppene samarbeidet så tett med politikere og journalister at det var vanskelig å skille fra hverandre (Bastiansen, 2015, p. 162). For partiene var avisene den viktigste kanalen ut til opinionen. Det var ifølge Bastiansen (2015) ofte vanskelig å avgjøre om tekster var partiannonser eller avisens egen mening. Flere kilder viser at partipressen bygde på et sentralt prinsipp, nemlig at det var en sammenheng mellom avisoppslag og stemmetall (Bastiansen, 2015, p. 163).

Mellom 1920 og 1940 konsoliderte partipressens stilling i Norge. Tiden var preget av økonomiske kriser, streik og uro. I 1940 forbød de tyske okkupasjonsmaktene politiske partier i Norge, utenom Nasjonal Samling. Avisene som var direkte eid og kontrollert av partier ble forbudt, men delen av partipressen som ikke var det fortsatte å bli publisert og vokste. I 1945, etter andre verdenskrig, startet en ny storhetstid for partipressen i Norge. Denne varte til EU-striden i 1972, som ble et skille for partipressen. Kort tid etter at siden

som var imot et EU-medlemskap vant frem ble venstrepressen splittet, som senere førte til en full avvikling av venstrepressen på få år. De tre gjenværende avisgruppene var fylt av konflikter, og avviklingen av partipressen startet i 1980-årene. Det endte med full avvikling i 1990-årene.

Med andre ord var den norske pressen lenge kjennetegnet av å være organer for meninger. Samtidig fungerte pressen som et talerør for det enkelte politiske partiet, som hadde en innflytelse på pressens innhold. På sett og vis fungerte også pressen som partienes egne kommunikasjonskanaler, en tendens som også syns i at det etter hvert ble dannet egne kommunikasjonsenheter i partiene som fortalte pressen hva som skulle trykkes. Disse tendensene og kjennetegnene er relevante å ha med for å undersøke om enkelte av disse tendensene kan ses i empirien, for å så kunne sammenligne med den norske avpartifiseringen av pressen.

### **1.5 Presentasjon av de politiske partiene og største mediene**

For å kunne sammenligne den norske partitilknyttede presse med den Sør-Kurdiske, må vi først vite om de største politiske partiene i Sør-Kurdistan. Det finnes åtte store politiske partier. Som nevnt tidligere er de to største med et monopol i den selvstyrte delen i Irak, Kurdistan Democratic Party (KDP) og Patriotic Union of Kurdistan (PUK).

I tillegg finnes Change Movement (Gorran), Kurdistan Islamic Union (KIU), Kurdistan Justice Group (KJG), New Generation (NG), Kurdistan Socialist Democratic Party (KSDP) og Communist Party of Kurdistan. I denne oppgaven vil jeg skrive mest om KDP, PUK, Gorran og NG. Dette er fordi de største mediene i regionen har en, ellers så hevdes at de har en tilknytning til disse partiene.

I introduksjonskapittelet har jeg skrevet om hvordan KDP og PUK etter borgerkrigen fra 1994 til 1998 resulterte i to autonome regioner med sentrum i henholdsvis Erbil (KDP) og Sulaymaniya (PUK). Mange omtaler de ulike mediene som Erbil-medier og som Sulaymaniya-medier, ut ifra hvilket politisk parti de har tilknytning til. Jeg ønsker ikke å dele mediene inn i denne kategorien, ettersom det også finnes medier som ikke er tilknyttet noen av partiene som har hovedkontor i de ulike byene.

Gorran Movement, som direkte oversatt betyr «kampanjen for forandring», er et parti i den selvstyrte kurdiske regionen i Irak (Sør-Kurdistan) (Gorran, 2021). Partiet ble grunnlagt i 2009 av Nawshirwan Mustafa. Partiets leder er Omar Said Ali, og partiet er det tredje største i Kurdistan Region Parliament. Dannelsen av partiet kommer av et ønske om endring, og ønsker å tilby et «dynamisk og nytt» alternativ i Kurdistan og ønsker å få en slutt på maktmonopolet i regionen.

Etter Nawshirwan Mustafas død i mai 2017 tok Omar Said Ali over. Etter dette har partiets popularitet falt, og ifølge Azeez (2018) har stemmene falt med 60 prosent siden tidligere valg (Azeez, 2018). Samtidig har partiet mistet medlemmer og andre i høyere styreverv. Mye av grunnen til dette er at det er pågående diskusjoner om korrupsjon og partiets midler. Dette har ført til to fraksjoner i partiet. Media har også avdekket korrupsjon blant grunnleggerens to sønner, som for eksempel en Peregraf-artikkel viser (Mohammed, 2020).

New Generation, en bevegelse grunnlagt av Sashwar Abdulwahid sies å ha tatt over medlemmene som gikk ut av Gorran (Fantappie, 2018), og blir beskrevet som et parti som trådte til da Gorran falt tilbake (Fazil, 2018). New Generation ble grunnlagt i 2018, og startet som «Nei for nå»-kampanjen under folkeavstemningen i 2017. Denne avstemningen skulle stemme over Kurdistans uavhengighet.

I april 2019 tok flere av partiets ledere og parlamentsmedlemmer til orde på Facebook, hvor de publiserte en uttalelse som stadfestet at partiet «ikke lenger har glede av kollektiv beslutningstagning». Videre hevdet de at partiets ledelse blandet forretning og familie til den grad at det ble vanskelig å skille (Rudaw, 2019). Etter dette ble de to lederne suspendert. I tillegg ble blant annet lederen og andre anklaget for å forsøke og utpresse Shadi Nawzad, et New Generation-medlem av parlamentet, ved å sirkulere nakenvideoer av henne (ibid.).

Dette er relevant, fordi i kjølvannet av arrestasjonene som følge av utpressingsforsøket av Shadi Nawzad kom det frem nyheter om hvordan partiet misbruker sine sosiale medier. I mai 2015, etter arrestasjonene, innrømmet direktøren for Nalia-gruppen Rawand Najmaldin Salih, New Generation-lederens sekretær og to medarbeidere i segmentet for sosiale medier at de hadde to sosiale medieavdelinger: en som administrere offisielle mediesider og kontoer for partiet, og en som opererer i det skjulte med falske navn for å angripe og skade ryktet til

andre politiske ledere (Ali, 2019).

Det største mediet i Sør-Kurdistan er Rudaw, ifølge Ipsos. Mediehuset er eid av Rudaw Company, og har sitt hovedkvarter i Erbil. På sine nettsider skriver ikke mediehuset hvem som eier Rudaw Company (Rudaw, 2021). Det er offentlig informasjon at Ako Mohammed er administrerende direktør i Rudaw. Han etablerte Rudaw Media Network i 2008. I 2012 startet mediet med å gi ut en ukentlig avis. Etter dette har mediet vokst og har nå både avis, radio, TV, nettavis på sorani og kurmanji, samt engelsk. TV-delen av Rudaw ble lansert i 2013. Blant annet syrisk Kurdistan gikk så langt i å forby Rudaw i regionen grunnet upartisk journalistikk. Rudaw offentliggjorde i den forbindelse en uttalelse hvor de skrev at syrisk Kurdistan forbød «et fritt og profesjonelt media» (Rudaw, 2016). To av informantene i denne oppgaven er ansatt i dette mediet.

Kurdistan 24, eller K24, ble lansert i 2015 og har TV, radio og nettsider. På deres nettside er det lite informasjon å hente om eierforhold og partitilknytning, men det står at deres mål er å bidra til demokratiseringen av Kurdistan samtidig som de ønsker å endre medielandskapet i regionen. De har TV-sendinger på sorani og kurmanji, og nettsidene finnes på kurdisk, engelsk, tyrkisk, arabisk og farsi. De skriver også at fri og rask tilgang på objektiv informasjon er en del av grunnmuren i et demokratisk samfunn (Kurdistan24, 2021). Nettsiden har ikke blitt oppdatert siden grunnlegger og tidligere daglig leder Noreldin Waisy gikk av i 2019. Waisy jobber nå som pressesekretæren til statsminister Masrour Barzani i KRG. Den nåværende lederen i K24 er Mohammed Kerim. Blant kritikken rettet mot K24 er at de blir omtalt som en «propagandamaskin» for Masrour Barzani (Qaradaghi, 2021). Én av informantene i denne oppgaven er ansatt i K24.

Shaswar Abdulwahid Qadir, nåværende New Generation-leder, grunnla i 2007 Nalia Company. Selskapet investerte først i eiendom, før han i 2010 grunnla Nalia Media Company, også kjent som NRT (NRT, 2021). På sine nettsider skriver NRT at de «fortsatt har innflytelse og tillit blant kurdisk publikum for å skrive om sannheten og utpeke mange av utfordringene menneskene møter i Sør-Kurdistan». NRT har på sine nettsider skrevet at deres grunnlegger gikk inn i politikken, med holder fortsatt ved at de er uavhengige. Nalia Media Company finansierer også NRT2 som er en underholdningskanal, NRT3 som er en TV-kanal for barn og NRT4 som er en religiøs kanal. To av informantene i denne oppgaven har

tidligere arbeidet i NRT.

Kurdsat ble lansert 1. januar 2000, og er en satellitt-kanal basert i Sulaymaniya i Sør-Kurdistan. De omtaler seg selv som en «generell kulturell TV-kanal som dekker alt fra politikk, nyheter, kunst, sport og andre viktige temaer». De har også en nettavis ved navn Kurdsat News.

Naskurd er en relativt ukjent nettavis. De skriver på sine sider at de gir oppdatert nyhetsinformasjon om Kurdistan, Irak og Midtøsten på en upartisk, balansert og profesjonell måte. De publiserer nyheter på arabisk og kurdisk, og er en del av Nas News. Én av informantene i denne oppgaven er ansatt i dette mediet.

Det er viktig å understreke at det i de fleste av disse tilfellene er vanskelig å avgjøre hvem som eier og finansierer mediene. Både tilknytningen og selve mediene har til partiene, om eierne partimedlemmer, politikere eller forretningsmenn med sterke partitilknytninger er vanskelig å finne informasjon på. Det er i stor grad andre oppgaver, medier eller potensielt informantene som kan opplyse om disse eierforholdene. Med andre ord er det usikkert hvem som står bak hvilket medium, grunnet lite transparens og få lover som sikrer tilgangen til denne typen informasjon.

I denne oppgaven har jeg tidligere begrunnet begrepet partipresse som er aviser som er styrt og drevet i en klar politisk hensikt og organisasjonsmessig sterkt knyttet til sitt parti (Ihlen et al., 2015, p. 159). I tillegg kan det skilles mellom «den egentlige partipresse» og «den partitilknyttede presse». I denne besvarelsen vil vi legge vekt på Bastiansens (2015) forklaring, nemlig at deres partiloyalitet er kjennetegnet på fenomenet partipresse.

Kronvall (1971, sitert i Overrein 2005 s.49) har forsøkt å gradere begrepet partipresse gjennom å trekke et skille mellom den egentlige partipressen og den partitilknyttede presse. Dette kan forklares med en skala der partiavisene med tette organisatoriske og økonomiske bånd er den ene siden av skalaen, og den andre siden er fullstendig økonomisk og organisatorisk uavhengighet på den andre.



Det finnes flere måter å avgjøre hvor sterkt båndene til partiene er. Man kan bruke begrep som partiorgan, partipresse og partitilknytning, hvor de tetteste båndene mellom aviser og partier er partiorganet. Et partiorgan erklærer åpent at de er et organ for et parti gjennom vedtekter eller et tittelhode, som avisen *Friheten* i Norge, som erklærer at de er Norges Kommunistiske Partis hovedorgan. Partipresse viser til en avis som inntar holdninger som støtter et politisk parti, eller i ulike sammenhenger manifesterer partiet politikk. Avisen trenger likevel ikke ha noen formelle eller strukturelle bindinger til partiet. En partitilknytning er et løsere begrep der det er andre enn avisens selv som betrakter og definerer avisen tilknytning til et parti (Bjerke, 2001).

Dersom det viser seg at det er partitilknyttet-, eller partipresse kan parallellene til den norske partipressen være at pressen fungerte som et talerør for det enkelte politiske parti, og partienes egne talerør. For å blant annet kunne avdekke om det er en eventuell partipresse i Sør-Kurdistan, og deretter potensielt trekke paralleller til avpartifiseringen av pressen i Norge vil jeg bruke flere teoretiske tilnærminger.

## **2.0 Teoretisk rammeverk**

Teorien jeg finner relevant for oppgaven er blant annet etikk for journalister i et internasjonalt perspektiv, i tillegg vil hypoteser om avpartifiseringen av pressen i Norge presenteres for å eventuelt kunne trekke paralleller til om det har foregått en avpartifisering av pressen i Kurdistan, eller å undersøke om det pågår i skrivende stund. Videre vil teori om medias uavhengighet og beskyttelsen av journalister presenteres. Det er for å kunne undersøke om lovgivning eller andre begrensninger kan indikere om det er en partipresse eller en fri presse i Kurdistan.

### **2.1 Medienes makt**

Freedman (2014) mener medienes makt er vanskelig å definere, og understreker at det er lite kontroversielt å påstå at de faktisk innehar makt. Han sier det er uklart om media er mektige sosiale aktører, og om det refererer til institusjoner, mennesker eller prosesser (Freedman, 2014, p. 3). Freedman mener en definisjon av medienes makt bør være tydelig nok til at den dekker kompleksiteten i mediene og farene det kan medføre seg for demokratiet.

Han foreslår en definisjon som ikke bare refererer til autoriteten eller spesielle aktører og institusjonelle strukturer, men deres interaksjoner. Akkurat som makt i seg selv ikke et håndfast konsept som er tydelig bare i utøvelsen av den, er mediernes makt best forklart som et forhold mellom ulike interesser som er engasjert i en kamp for å nå flere mål som inkluderer legitimering, innflytelse, kontroll, status og i økende grad, fortjeneste (Freedman, 2014, p. 3).

Palmstrøm (2012) beskriver mediene som viktige bindeledd mellom samfunnet og individene, og er ofte avgjørende for vår meningsdanning om verden (Palmstrøm, 2012, p. 8). Han snakker om tre typer maktteorier når det kommer til mediernes makt, de er viljesmakt, strukturmakt og mikromakt.

Viljesmakt forklares som forholdet mellom to parter som ikke er likeverdige, hvor en av partene er underordnet den andres posisjon eller vilje. Strukturmakt handler om at man lever etter et sett med regler for at hverdagen skal gå som normalt. Disse to maktperspektivene knyttes til bestemte personer, grupper eller styringsorganer (Palmstrøm, 2012, pp. 10-12). Det hevdes at det blant annet er gjennom eierskap man kan få makt via mediene. Mediernes makt er deres evne til å velge emner og veier i mediestrategien for å oppnå målene de har satt seg, Også strukturmakten der tradisjoner og regler for hva som er «normalt» og vanlig at mediene tar opp bidrar til å styrke makten både i og rundt mediene. Makten utøves når mediene disiplinere oss til å se verden fra deres perspektiv, og at vi plukker opp verdiene som de prioriterer (Palmstrøm, 2012, pp. 26-27). Denne definisjonen er relevant for oppgaven ettersom jeg også ønsker å undersøke hvordan partiene påvirker journalistenes hverdag, hvor blant annet presseetikk står sentralt.

## **2.2 Etikk for journalister**

Den internasjonale journalistføderasjonen (IFJ) har en etisk erklæring for journalister, som skiller seg fra eksempelvis Vær Varsom-plakaten ettersom det er en verdensomspennende erklæring, og ikke kun gjelder for et land. Den presseetiske erklæringen ble vedtatt i 2019 (IFJ, 2019a), og inneholder 16 punkter. Erklæringen trekker frem at artikkel 19 i menneskerettighetserklæringen underbygger journalistenes oppdrag, og at journalisters ansvar overfor publikum overgår det ansvar de har for arbeidsgivere og offentlige myndigheter.

De 16 punktene er vedlagt, og jeg vil her trekke frem de jeg anser som mest relevante for oppgaven.

Det første punktet dreier seg om respekt for fakta og offentlighetens rett til sannheten, som journalistens første plikt. I forbindelse med denne plikten utdypes det at journalister skal forsvare prinsippene om frihet gjennom ærlig innsamling av informasjon og publisering av nyheter, samt retten til rettferdig kommentar og kritikk. Særlig den siste setningen i punktet synes jeg bør understrekes som aktuell for denne oppgaven: Journalisten bør sørge for å skille faktainformasjon fra kommentarer og kritikk.

Det ovennevnte punktet bør føre til at journalistene informerer offentligheten om all informasjon de måtte ha, uavhengig av om det skader deres interesser, enten gjennom partitilhørighet eller andre tilknytninger de måtte ha. Samtidig bør regjeringene sørge for journalistenes rett til å kunne kritisere og kommentere anliggende av offentlig interesse. Dette betyr eksempelvis at den irakiske regjeringen som nevnt innledningsvis ikke bør kunne suspendere eller fengsle henholdsvis journalister og nyhetsmedier basert på kritikk. Det siste poenget, som jeg finner særlig relevant, er at journalistene bør rapportere basert på fakta, og ikke egne kommentarer og kritikk. Dersom empirien tilsier at det er en partipresse som farger informasjonen publisert til offentligheten vil dette kunne peke mot at det ikke er i tråd med dette etiske punktet.

Det andre punktet jeg vil trekke frem fra den etiske erklæringen er at journalister skal sørge for at informasjonsformidling ikke bidrar til hat eller fordommer, og skal gjøre sitt ytterste for å unngå å tilrettelegge for diskriminering blant annet basert på politiske meninger. Dette er også særlig relevant for partipresse-spørsmålet denne oppgaven skal undersøke.

Videre skal ikke journalisten bruke pressefriheten til å tjene andre interesser. De skal unngå, eller sette en stopper for enhver situasjon som kan føre til interessekonflikt. Samtidig skal de unngå forvirring mellom deres aktivitet og propaganda. Disse punktene er trukket frem ettersom de går på journalistens integritet, uavhengighet og etterstrebelser etter å gjengi fakta så konkret som mulig. Etter min vurdering vil det, dersom det er en partitilknytning i avisene, vise at pressefriheten blant annet tjener andre interesser og at formidlingen bidrar til en

mindre objektiv versjon av sannheten. Disse punktene vil bidra til å drøfte journalistenes arbeidshverdag og informasjonen som fremkommer i dybdeintervjuene, samt bidra til innholdsanalysen av artiklene.

### **2.3 Presseetikk og journalisters uavhengighet**

Presseetikk angår pressens uavhengighet, som vist over. Dermed henger spørsmålet om en fri presse mot en interessestyrt presse også presseetikk. Som tidligere nevnt var pressens partitilknytning en vesentlig del av det politiske partisystemet i Norge. Avisene ble meningsbærere og man trodde at avisinnholdet kunne endre folks oppfatning og mening. Etter partipressens avvikling på 1990-tallet og frem til nå har forholdet mellom partiene og pressen endret seg i stor grad. Det er likevel interessant for oppgaven å undersøke forskjellige årsaker til hvorfor partipressen ble avviklet i Norge, for å eventuelt kunne vurdere den nåværende situasjonen i Sør-Kurdistan opp mot dette.

Overrein (2005) presenterer fire hypoteser om årsaken til partipressens avvikling (Overrein, 2005). Den første hypotesen hans er at journalistenes (og redaktørens) motstand mot partipressesystemet var årsaken til bruddet med partiet. Dette er særlig interessant i denne oppgaven for å besvare problemstillingen. Dersom det er mulig å trekke paralleller til at dette enten har skjedd eller foregår, kan det være et bidrag til å kunne trekke en slutning om partipressen i landet. Overreins (2005) andre hypotese er at svekkelsen av partiene og svekkelsen av folks partiidentitet var årsakene til bruddet med partiene. Slik som teorien så langt har vist er ikke dette tilfellet i Kurdistan så langt, men det er mulig at journalistene under intervjuet i denne oppgaven kan fortelle om en holdning som gradvis endres.

Overreins (2005) to siste hypoteser dreier seg om kapitaliseringen av avisdriften og mediekonkurransen og monopoliseringen av avismarkedet. Det blir interessant å se om noen av disse tendensene finnes i Kurdistans medielandskap, og om det igjen kan føre til en forklaring på om det fortsatt er partipresse i Kurdistan.

Hypotesene er ikke gjensidig utelukkende, men Overrein ønsker å undersøke hvilke av hypotesene som i størst grad bidro til avpartifiseringen. De to første hypotesene legger i større grad vekt på aktørene, som fører oppmerksomheten til journalistene og redaktørene mot partiene. Svekkelsen av folks partiidentitet ligger mer på opinionens side, og vil for

denne oppgaven være vanskelig å avgjøre med mindre informantene påpeker det - og selv da er det utsagn fra en enkelt informant, og ikke faktabasert informasjon. Hypotesene om markedets rolle og kapitaliseringen kan i likhet med folks partiidentitet omtales som et strukturelt fenomen, men kan implisere investorer eller eiers ønske om en avpartifisert presse (Overrein, 2005, p. 13). Også dette kan bidra til å kunne undersøke om det, dersom det er en partipresse i landet, ligger et ønske om avpartifisering der. Årsaken til at skillet mellom hypotesene er viktig å belyse er at det er vesentlige forskjeller i hvordan disse kan drøftes og analyseres for denne oppgaven, men det er likevel interessante hypoteser å vurdere opp mot partipressen.

Overrein (2005) kom frem til at faktorer knyttet til parti, kapitalisering, journalister og marked alle var variabler som fremmet avpartifisering (Overrein, 2005). Likevel skriver han at hypotesen om at journalister og redaktørers motstand mot partipressen var årsaken til avpartifiseringen ikke er bekreftet. Grunnet profesjonalisering, teknologisk utvikling og etableringen av en ny yrkesidentitet ble avisuttrykket endret og undergravde de partimessige funksjonene til avisen (Overrein, 2005, p. 167), men det var ikke noe opprør eller ytringer om å avvikle partiavisrollen. De måtte forholde seg til de strukturelle rammebetingelsene som ga næring til avpartifiseringen.

## **2.4 Medias uavhengighet**

James Curran (2011) presenterer fem måter media fortsatt kontrolleres på i store deler av verden. Han forklarer at hovedmetoden er gjennom undertrykkende lovgivning, og bruker Saudi-Arabia, USA og Indonesia som eksempler (Curran, 2011, p. 15). Den andre måten er gjennom offentlig eierskap av media, lisensiering og regulering av mediene. Dette skjer ofte i de autoritære statene, hvor offentlige TV-kanaler følger regjeringens synspunkter. Den tredje metoden er gjennom et indirekte eierskapssystem, særlig gjennom privateide medier som opererer i samråd med regjeringen.

Den fjerde er å skremme media gjennom vigilantisme. En vigilant er en person som tar loven i egne hender. Dette forekommer ofte der kriminalitet er organisert og har tilknytning til staten, og hvor rettssikkerheten er svak (Curran, 2011, p. 15). Her er journalistene særlig utsatt. Den siste måten media kontrolleres på, er ifølge Curran (2011) å etablere et indirekte system for kontroll. Han forklarer det ved å sammenligne med Singapore. Det autoritære

demokratiet kontrollerer ikke media gjennom formell sensur, så mediene er på sett og vis «fri». Likevel er de sterkt underordnet regjeringen. Dette oppnås gjennom at en elite har monopol på den politiske makten, hvor People's Action Party har vunnet hvert eneste valg siden Singapore ble uavhengig i 1965. Dette er relevant for oppgaven ettersom jeg ønsker å undersøke hvordan journalistenes oppfatning av deres arbeidshverdag er. Videre er det derfor relevant å bruke disse fire måtene for å undersøke om media kontrolleres i Kurdistan, eller om det er en fri presse.

Som tidligere beskrevet i denne oppgaven fører samfunnsstrukturen i KRG til at befolkningens sikkerhet er betinget hvordan de stemmer ved valgene (Bali, 2019). Opposisjonspartiene har ifølge Bali (2019) ikke vært i stand til å utøve press på de regjerende partiene. Tradisjonelt sett, i demokratiske styreform, er det opposisjonspartienes rolle å ivareta befolkningens interesser og varierende grad motarbeide det utøvende organ, for eksempel regjeringen. Dette bidrar til å skape en forståelse av hvorfor mediene med tilknytning til de største politiske partiene har større oppslutning enn de mindre avisene i Sør-Kurdistan.

Talat (2006) hevder at lesere med langvarig politisk orientering ikke nødvendigvis blir påvirket av medieeksponering og mellommenneskelig kommunikasjon fra andre (Talat, 2006. Sitert i Bali, 2019 s. 31). Dette er relevant for å i hovedproblemstillingen undersøke om journalistenes partiloyalitet kan påvirkes av deres arbeidsmetode, innholdet i artiklene eller eventuelle retoriske grep som blir tatt av journalisten. Waldahl (2015) skriver at mediene på den ene siden kan skape et opinionsklima som kan virke normdannende, slik at minoritetsholdninger ikke kommer til uttrykk i like stor grad som majoritetsholdninger (Waldahl & Beyer, 2015). På den andre siden påvirker mediene den offentlige opinionen gjennom en prioritering av enkelte saker fremfor andre, og gjennom fremstillingen av sakene.

Dersom man forenkler problemstillingen, er hovedformålet med denne oppgaven i bunn og grunn om mediene i Sør-Kurdistan er uavhengige eller ikke. Media har potensiale til å løfte saker, både lokalt og nasjonalt, som representerer feil og mangler i systemer som myndigheten er ansvarlige for, og på den måten tvinge frem en reaksjon fra myndighetens side (Pettersen, 2012, p. 14). Pettersen (2012) slår videre fast at fri journalistikk ikke bare er journalistikk som avdekker sannheten, men journalistikk som har muligheten til å avdekke

sannheten.

## **2.5 Beskyttelsen av journalister i Sør-Kurdistan**

Som nevnt ble det innført en presselov i Kurdistan i 2008 av KRG (KRG Presidency, 2008). I lovteksten slås det fast at pressen er fri, og skal beskyttes mot sensur med garanti av ytringsfriheten av personlige rettigheter. Journalisters kan, i tråd med loven, innhente informasjon fra kilder for å kunne publisere saker med relevans for offentligheten. Journalistenes rett til å ikke avsløre sine kilder og ikke avsløre informasjon gitt av kildene omfattes også av loven. Det er også lagt inn et forbud mot å stenge og konfiskere aviser.

Det er i denne oppgavens tilfelle interessant å undersøke hvordan fri og uavhengig journalistikk i Sør-Kurdistan kan relateres til lover og retningslinjer i regionen og globalt.

En av de viktigste lovgivningene for denne oppgaven er artikkel 7, som slår fast at en journalist er uavhengig, og at det ikke er noen som styrer journalisten utenom loven. Artikkel 8 handler om journalistens immunitet mot forfølgelse, beskyttelse av hans arbeid og at journalistens arbeid ikke kan brukes som bevis.

KJS er en del av Det internasjonale presseforbundet. I loven beskrives de som et ansvarlig organ for journalistenes beskyttelse, men også som et slags klageorgan. I artikkel 8 beskrives det at de skal informeres om enhver handling mot en journalist dersom den er relatert til hans yrke. Journalistens kontrakter, arbeidsforhold og eventuelle strafferettslige følger skal også KJS få være en del av.

Nordstreng (2007) ønsker å motbevise at ideen om at Menneskerettighetserklæringen beskytter journalister og gir dem lovlige garantier, samt at UNESCOs primære oppdrag er å fremme informasjonsfrihet (Nordenstreng, 2007). Han mener disse misforståelsene, eller «mytene» om journalistikk stammer fra liberalisme og dokumenter fra det internasjonale samfunnet fremfor nøyaktige undersøkelser av frihetsbegrepet. Men hvordan kan jeg undersøke om journalisters trygghet har noe å si for produktet de skaper?

## 2.6 Kritisk diskursanalyse

Det vil jeg gjøre gjennom en innholdsanalyse som lener seg mot verktøy fra den kritiske diskursanalysen. Jeg mener det er hensiktsmessig å gjennomgå de grunnleggende elementene i en kritisk diskursanalyse, for å bedre kunne forstå metoden og hensikten. Kritisk diskursanalyse etablerer metoder for teoretisk problematisering og empirisk undersøkelse av forholdet mellom diskursiv praksis og sosial og kulturell utvikling i sosiale sammenhenger (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 72).

### 2.6.1 Fem fellestrekk

Man kan peke på fem fellestrekk blant de kritisk-diskursanalytiske teoriene. Det første punktet er at sosiale og kulturelle prosesser og strukturer har en delvis lingvistisk-diskursiv karakter. Dette punktet omhandler at diskursive praksiser, hvor tekst produseres og konsumeres ses på som en viktig form for sosial praksis som bidrar til å danne den sosiale verdenen, og sosiale identiteter. Formålet med den kritiske diskursanalysen er å belyse den lingvistisk-diskursive dimensjonen av sosiale og kulturelle fenomener og forandringsprosesser i senmoderniteten (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 73). Den kritiske diskursanalysen bidrar til å sette bakgrunnen som er presentert i en sosial kontekst, men også til at teorien kan anvendes i analysene.

Det andre punktet konstaterer at diskurs både er konstant, men også i endring. For kritiske diskursanalytikere er diskurs en viktig form for sosiokulturell praksis som både er en konstant i den sosiale verden, men som endres av, eller endrer andre sosiale praksiser. Diskurs bidrar ikke bare til å forme og endre sosiokulturelle dimensjoner og prosesser, men gjenspeiler dem også (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 74). Jeg anser diskursen i min empiri som informasjonen informantene bidrar med, som kan vise hvilke sosiokulturelle rammer som journalistikken i Sør-Kurdistan eksisterer innenfor, men også som journalistikken kan endre.

Det tredje punktet er at språkbruk skal analyseres empirisk i den sosiale sammenhengen. I kritisk diskursanalyse gjøres en konkret lingvistisk tekstanalyse av språkbruken i en sosial interaksjon. Dette skiller teorien fra andre diskursteorier som ikke lager systematiske empiriske studier av språkbruk, men også fra diskursiv psykologi som har retoriske, men ikke lingvistiske studier av språkbruken (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 75). I denne oppgaven vil analysen analysere språkbruken i artiklene, opp mot den sosiale sammenhengen informantene



skisserer, men også den sosiokulturelle bakgrunnen beskrevet i kapittel 1. Samtidig vil det også være innslag av retoriske analyser for å kunne skildre grepene tatt av journalistene i de største mediene i innholdsanalysene.

Det fjerde punktet er at diskurs fungerer ideologisk. Det hevdes at diskursive praksiser bidrar til å skape og reprodusere ulike maktforhold mellom sosiale grupper, for eksempel mellom sosiale klasser, kvinner og menn, etniske minoriteter og majoriteten. Disse effektene kan omtales som ideologiske effekter. Den kritiske diskursanalysens forskningsfokus er både på de diskursive praksisene som konstruerer verdensbildet, men også på rollen som de diskursive konstruksjonene spiller i å fremme bestemte sosiale gruppers interesser. Sånn sett står den kritiske diskursanalysen med en fot i begge leirer. Kritisk diskursanalyse er kritisk i den forstand at den ser det som sin oppgave å avsløre den diskursive praksisens rolle i opprettholdelsen av den sosiale verden. Formålet er, rett og slett, å bidra til en sosial forandring i retning av mer utjevnete maktforhold i kommunikasjonsprosessene og i samfunnet som helhet (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 76). Dette punktet er særlig interessant når det kommer til Sør-Kurdistan og klientisme. Denne oppgavens formål er, i likhet med den ideologiske tilnærmingen å avsløre om den diskursive praksisen i Sør-Kurdistan medielandskap bidrar til å opprettholde den sosiale verdenen som den er i regionen.

Det femte, og siste punktet er kritisk forskning. Den kritiske diskursanalysen oppfatter ikke selv som politisk nøytral, som objektivistisk sosialvitenskap gjør, men som et kritisk verktøy som er politisk engasjert i sosial forandring. Kritikken skal avsløre rollen som den diskursive praksisen spiller i opprettholdelsen av ulike maktforhold. Hensikten er altså at resultatene av kritisk diskursanalyse kan brukes i kampen for radikal sosial forandring. Som nevnt over, er formålet med oppgaven å avdekke medielandskapets struktur og tilknytninger. Oppgaven søker ikke etter å alene radikalt forandre medielandskapet i Sør-Kurdistan, men heller å bidra til forskning på feltet og bidra til en endring dersom det avdekkes at det ikke er en fri presse i regionen.

### 2.6.2 Fairclough-tilnærmingen

Kritisk diskursanalyse brukes på flere forskjellige måter, men knyttes ofte opp mot den britiske lingvisten Norman Fairclough. Hans tilnærming består av et sett filosofiske premisser, teoretiske metoder, metodiske retningslinjer og spesifikke teknikker for å

analysere. Den bredere kritiske diskursanalysen består av flere ulike tilnærminger, men for Fairclough er det det *sosiale aspektet* ved språkbruk som er mest interessant, og han trekker forståelsen av begrepet diskurs mot en mer samfunnsvitenskapelig forståelse av teorien. Det er det også i denne oppgaven, hvor informantene og bakgrunn vil brukes for å skildre den sosiokulturelle praksisen som språket vil bli analysert innenfor.

En viktig forskjell mellom Fairclough (og kritisk diskursanalyse) og poststrukturalistisk diskurst teori er at diskurs ikke kun er konstant, men også i endring. Dette punktet er sentralt i Faircloughs tilnærming, at diskurs både reproducerer og forandrer viten, identiteter og sosiale relasjoner, som maktforhold (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 77). Samtidig skiller hans tolkning seg fra strukturalismen, og kommer tettere på en mer poststrukturalistisk posisjon ved å hevde at diskursiv praksis ikke bare reproducerer en allerede eksisterende diskursiv struktur, men også utfordrer strukturen.

En annen viktig forskjell er at han anvender teori- og metodebygningen med hensikt på empirisk forskning på språkbruk i hverdagens sosiale interaksjon. Han fremhever at man skal lage systematiske analyser av tale og skriftspråk i for eksempel massemediene, eller gjennom intervjuer, som er nettopp det denne oppgaven gjør. Ved å systematisk gå gjennom artiklene og samle inn empiri, både gjennom informasjon om den sosiokulturelle praksisen og tekstanalyser er teorien og metoden anvendt med hensikt i å forske på språkbruken i den sosiale hverdagen i Sør-Kurdistan.

Hans tilnærming er en tekst-orientert diskursanalyse som forsøker å sammenkoble tre tradisjoner. Den første er en detaljert tekstanalyse innenfor disiplinen lingvistikk, inspirert av Michael Hallidays funksjonelle grammatikk. Den andre er en makrososiologisk analyse av sosial praksis, ved hjelp av Foucauls teori som ikke inneholder en metode for å analyse spesifikke tekster. Den tredje er den fortolkende mikrososiologiske tradisjon innenfor sosiologien, hvor hverdagen betraktes som noe folk selv skaper gjennom bruk av en felles sunn fornuft, regler og prosedyrer (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 78).

Diskurs bidrar til å konstruere sosiale identiteter, sosiale relasjoner og vitens- og betydningssystemer. Disse tre funksjonene kan overføres til en identitets-funksjon, en «rasjonell» funksjon og en «ideell» funksjon. Når man analyserer diskurs, er det to

dimensjoner å fokusere på. Den første er den kommunikative begivenheten, som for eksempel en avisartikkel. Den andre er diskurser, som er summen av diskurstypene som brukes innenfor et sosialt domene. Diskurstyper består av diskurser og sjangre, og en sjanger er språkbruk som er forbundet med av en bestemt sosial praksis, som for eksempel intervju sjangeren. Innenfor diskurser er det ulike diskursive praksiser, hvor det produseres, tolkes og konsumeres tekst. I enhver diskursiv praksis, altså produksjonen og konsumeringen av tale og skrift, så brukes diskurstyper på bestemte måter.

Faircloughs diskursforståelse kan illustreres gjennom en rammemodell som inneholder de tre størrelsene tekst, diskursiv praksis og sosial praksis. Utgangspunktet er vår sosiale praksis, altså måten en kultur utspiller seg på gjennom sosial samhandling (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 75). Det vil altså variere med situasjonen hvilken og hvor stor del av den sosiale praksisen det er relevant å rette fokuset mot. I den diskursive praksis inngår tekstproduksjon, -distribusjon og -konsumpsjon.

Jeg oppfatter den kritiske diskursanalysen som en teori og metode som gir meg rammer for hvordan jeg kan systematisere stoffet jeg vil samle inn. Slik jeg ser det er den sosiokulturelle delen av Faircloughs tilnærming der jeg kan ta inn mye som er relevant. Jeg har likevel valgt å fokusere på Sør-Kurdisk pressehistorie, den politiske historien om kurderne og partipresse og etikk. Dette danner konteksten for alt som blir diskutert i tekstanalysen, og i de videre analyser av hva informantene sier.

Gjennom hans modell anbefales det at analysen av den diskursive praksisen starter på *makronivå*, med særlig fokus på intertekstualitet og interdiskursivitet. Når den diskursive konteksten er avklart, kan man begynne med tekstanalysene, før man relaterer funnene til den sosiale praksisen som diskursen og teksten er en del av. Metoden er ingen fasit, men er på mange måter et verktøy for å kunne analysere tekster og sette de i sammenheng med den sosiokulturelle praksisen. I tillegg til å bruke elementer fra den kritiske diskursanalysen som verktøy, vil jeg også bruke retorisk teori for å hjelpe med tekstanalysene.

## **2.7 Retorisk teori**

I denne delen vil jeg legge frem retorisk teori og verktøy jeg anser som relevant for å gjennomføre en tekstanalyse av artiklene. Først vil jeg forklare litt om grunnleggende retorisk

teori, før jeg går over til å gjøre rede for de retoriske bevismidlene. I tillegg vil jeg legge frem teori om hvordan medias retoriske grep påvirker vår tids kommunikasjon.

I denne oppgaven vil jeg bruke Jens E. Kjeldsens (2006) retoriske definisjoner, som at retorisk kommunikasjon er fra en aktør som henvender seg til bestemte mottakere for å oppnå en ønsket form for reaksjon eller respons. Denne kommunikasjonen innebærer at avsender forsøker å påvirke gjennom troverdighet, sakens innhold, argumenter og utformingen av uttrykket (Kjeldsen, 2004, pp. 24-25). Derfor vil jeg i denne oppgaven ta utgangspunkt i at avsenderen i de utvalgte artiklene har en hensikt med sin kommunikasjon.

### 2.7.1 De retoriske bevismidlene

Aristoteles delte i retorikk inn det han betegnet som overtalende momenter, eller bevismidlene inn i to ulike former, som er de fagtekniske og de ikke-fagtekniske. De ikke-fagmessige bevismidlene er de som taleren ikke legger frem, og er derfor ikke en del av det retoriske faget (Kjeldsen, 2004, p. 32). Det er fakta og elementer som foreligger på forhånd, og som taleren kan bruke i sin fremstilling. Det innebærer vitneutsagn, dokumenter, statistikk og meningsmålinger. Disse bevismidlene fungerer ikke av seg selv, og for at de ikke-fagmessige bevismidlene skal kunne brukes, må de tre fagtekniske bevismidler benyttes. Det er etos (troverdighet), logos (resonnement) og patos (følelser). Disse fagtekniske bevismidlene bidrar til å analysere tekstene, og gir meg muligheten til å undersøke avsenders hensikt og virkemidlene som blir tatt i bruk, og diskutere hvilken påvirkning det kan ha på mottaker.

Ifølge Aristoteles kan overbevisningen skje gjennom talerens karakter, eller etos. Dette innebærer at avsenders oppfatning gir leseren føring på hvor godt vedkommende kan overbevise. Posisjon og kunnskap kan være elementer i etos (Kjeldsen, 2004, p. 33). I antikkens retoriske teori skiller man mellom tre former for etos. Talerens personlige kvaliteter som utgjøres av hans personlige karakter (arete), hans velvilje overfor tilhørerne (eunoia), og hans forstandighet eller kompetanse (fronesis). Disse utgjør det Kjeldsen kaller subjektivt etos (Kjeldsen, 2004, p. 115). Objektivt etos innebærer beskrivelsen av andre menneskers karaktertrekk, gjort gjennom beskrivelse eller etterligning.

For det andre skjer overbevisning gjennom tilhørerne når taleren setter dem i en viss

sinnsstemning, også kalt patos. Denne appellformen handler om følelser, og oppildner disse slik at de overmanner fornuften (Kjeldsen, 2004, p. 46).

Overbevisning skjer også gjennom selve det som sies, eller logos. Når man basert på overbevisende momenter demonstrerer sannheten eller det som synes. Denne appellformen handler om de faktiske argumentene i talen, og bidrar til å underbygge argumenter med fakta (Kjeldsen, 2004, p. 117).

### **3.0 Metodevalg og utfordringer**

Dette kapitlet vil ta for seg hvilken metodisk fremgangsmåte som er benyttet for å besvare oppgavens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål. Formålet med kapitlet er å begrunne den metodiske tilnærmingen valgt for denne oppgaven. I tillegg vil metodekapitlet beskrive fremgangsmåten for utvalg og rekruttering av informanter, redegjørelse av gjennomføringen, transkriberingen og analyse av datamaterialet. Kapitlet drøfter også de etiske problemstillingene jeg har støtt på underveis i oppgaven, og diskuterer forskningens grad av reliabilitet, validitet og generalisering.

I de første fasene av denne oppgaven ble det overveiet å benytte et kvantitativt design under innhenting av empirien. Dette ble vurdert for å kunne få et bredere grunnlag av forståelse for et mer helhetlig inntrykk av journalister på tvers av flere redaksjoner gjennom spørreundersøkelser. Denne forskningsmetoden krever riktignok et mye større antall respondenter for at resultatet skal ha en høy grad av validitet (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, p. 66). Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan journalister arbeider og studere tilknytningen mellom pressen og partiene. Det vil, etter min mening, være lite hensiktsmessig å sende ut spørsmål til et stort antall Sør-Kurdiske journalister uten å kunne komme tett på journalistene og kunne stille spørsmål om deres tanker og oppfatninger av situasjonen. Kvalitative intervjuer egner seg når forskeren vil gi informantene frihet til å uttrykke seg mer enn det et strukturert spørreskjema tillater (Johannessen et al., 2010, p. 145), samtidig kommer erfaringene og oppfatningene best frem under et slikt intervju. Jeg vil derfor benytte en metodetriangulering som består av dybdeintervjuer av fem personer samt en analyse av 18 artikler.

### **3.1 Bakgrunn for valg av metode**

Kvalitativ metode benyttes der problemstillingen vil undersøke et tema, og få frem en nyansert, detaljert og helhetlig forståelse av et fenomen, situasjon eller individ ved hjelp av opplevelser og fortolkninger (Jacobsen, 2016, p. 137). I det kurdiske presselandskapet er det etter min oppfatning vanskelig å få med detaljer, dogmer, kulturelle normer og andre arbeidsmetoder uten å prate med de involverte, ettersom disse ikke nødvendigvis er nedfelt i en tilsvarende den norske Vær Varsom-plakaten.

Ved valg av forskningsdesign skal metoden, eller strategien om man vil, for forskningen velges. For å sikre undersøkelsens validitet og reliabilitet finnes det to typer design som kan benyttes; kvalitativt og kvantitativt design (Jacobsen, 2016, p. 89). Kvantitativ metode benyttes som oftest der man har god kunnskap og en klar problemstilling. Metoden fokuserer på bredde i datainnsamling, gjennom standardiserte undersøkelser og vektleggingen av tall og kvantitet (Jacobsen, 2016).

Ut ifra denne oppgavens problemstilling er den kvalitative metoden mest hensiktsmessig ettersom formålet er å finne ut av hvordan journalistene arbeider (Johannessen et al., 2010, p. 28). En annen mulighet, og et stort ønske fra min side var å kunne observere journalistene, enten i redaksjonen gjennom deltakende observasjon, eller gjennom feltobservasjon. Det var for det første ikke mulig å få gjennomført dette fysisk på grunn av reiserestriksjoner og smitterisiko tilknyttet pandemien. I tillegg ville det vært problematisk, og i stor grad unaturlig, for journalistene å ha med meg på video gjennom sin arbeidsdag. Det er i tillegg knyttet risiko til at forskerens tilstedeværelse kan føre til endret adferd fra informantene som jeg tror særlig ville vært tilfellet dersom jeg skulle vært med på video (Johannessen et al., 2010, p. 137).

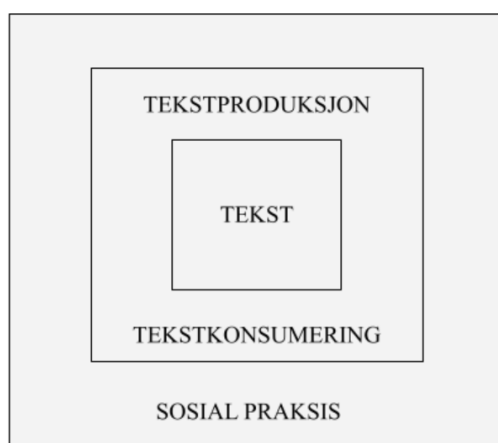
### **3.2 Kritisk diskursanalyse**

Det er en rekke spørsmål jeg er nysgjerrig på når det kommer til journalistenes arbeidsmetode i Sør-Kurdistan. Særlig hvordan deres relasjon til de politiske partiene er, hvordan de omtales i redaksjonene og deres oppfatning av arbeidsmetode sammenlignet med medielandskapet i Norge. Jeg mener også det er særlig interessant å kunne trekke frem generelle betraktninger og personlige erfaringer fra informantene. I denne sammenheng med særlig fokus på pressefrihet både fra regjeringen og de kommersielle interessene i redaksjonen. Som

introduksjonskapittelet beskriver har jeg snevret inn disse spørsmålene til en hovedproblemstilling, og tre forskningsspørsmål.

Disse spørsmålene undersøker om pressen i Sør-Kurdistan tenderer mot en fri presse, presse styrt av eierinteresser eller partipresse, og om man gjennom artikler og innholdet i disse kan avdekke en relasjon mellom avisene og eierforhold eller finansiering. Dette gjør jeg ved hjelp av den kritiske diskursanalysen, ettersom jeg mener det er mer hensiktsmessig å kunne analysere artiklene og tekstmaterialet sett i lys av den *sosiokulturelle konteksten*.

Som nevnt i teorikapittelet vil jeg lene meg mot Faircloughs tolkning av den kritiske diskursanalysen, gjennom hans tredelte modell. Modellen er en analytisk ramme til bruk for empirisk forskning i kommunikasjon og samfunnet, som i denne oppgavens tilfelle. I den kritiske diskursanalysens metode skal alle de tre dimensjonene dras inn i en konkret diskursanalyse av en kommunikativ begivenhet, som vil si at man skal se på (1) tekstens egenskaper (tekstdelen i modellen, se figur 1), (2) produksjon- og konsumeringsprosesser som er forbundet med teksten (diskursiv praksis), og (3) den bredere sosiale praksis, som den kommunikative begivenheten er en del av (sosiokulturell kontekst). Når man analyserer teksten, analyserer man også de diskursive praksiser, ifølge Fairclough (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 81).



*Figur 1: Norman Faircloughs tredelte modell for diskursanalyse.*

I kritisk diskursanalyse skal det likevel skilles mellom tekstanalyse og analyse av de diskursive praksisene i henhold til den tredelte modellen.

Analyse av diskursiv praksis konsentrerer seg om hvordan tekstforfatterne trekker på allerede eksisterende diskurser for å skape en tekst, og hvordan mottakerne gjør det samme for å tolke teksten. Denne oppgaven ønsker imidlertid kun å lene seg på verktøy, ikke gjennomføre en

full kritisk diskursanalyse, for å større grad kunne fokusere på informantenes synspunkt hva gjelder den sosiale praksisen.

For å analysere den bredere diskursive praksisen er ikke diskursanalysen tilstrekkelig alene, nettopp fordi diskursiv praksis både har diskursive og ikke-diskursive elementer. Det sentrale formålet med den kritiske diskursanalysen er å kartlegge forbindelsene mellom språkbruk og diskursiv praksis. Det vil jeg i denne oppgaven gjøre gjennom å analysere tekstene ved hjelp av retorisk teori, og ved å undersøke om det er mulig å se sammenhenger mellom journalistenes tekstproduksjon, og den diskursive praksisen informantene vil bidra til å tegne et bilde av.

### **3.3 Elementer i innholdsanalysen**

Den kritiske diskursanalysen åpner opp for at ulike verktøy kan benyttes, avhengig av hva man vil granske. I denne oppgaven vil jeg bruke verktøy som etos og modalitet som analyseverktøy. Modalitet, i den semantiske betydning, er måtene en språkbruker kan uttrykke sin subjektive holdning på. Disse verktøyene er relevante for å vurdere om journalistene har tatt semantiske grep for å enten underbygge eller trekke ned påstander eller utsagn fra politiske partier de har, eller ikke har en tilhørighet til. Samtidig vil jeg bruke elementer fra retorikken for det samme formålet.

#### **3.3.1 Retorikk i denne oppgaven**

I teoridelen la jeg frem relevant retorisk teori for denne oppgaven. I innholdsanalysen vil jeg som nevnt undersøke artiklene for å se om det er mulig å se et lojalitetsforhold mellom et politisk parti og en avis, og om en analyse av et representativt utvalg kan avdekke samsvar mellom pressen og den som antas å finansiere avisen.

Denne oppgaven ønsker å se på helhetlig bilde av journalistikken i regionen gjennom en innholdsanalyse av artiklene hvor jeg undersøker om det er enkelte retoriske grep som står særlig frem. Til dette vil jeg benytte meg av de de fagmessige appellformene logos, etos og patos som er forklart i teorigapittelet for å undersøke hvordan disse brukes i artiklene for å skape overtalelse. Dette gjør jeg når jeg skal analysere tekstene, som er en av dimensjonene i den kritiske diskursanalysen jeg lener meg mot i denne oppgaven.



I tekstanalyser stiller forskeren spørsmål til teksten, disse springer ut av et ønsket om å vite noe om en bestemt tekst eller type tekster (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2013, p. 61). Det finnes ingen oppskrift på tekstanalyse, og det finnes svært mange metoder for dette. Derfor er det vanskelig å kunne forsikre seg om at tekstanalyser utført av forskjellige personer gir samme utfall. Analysen baserer seg i stor grad på personlige verdier, opplevelser og subjektive oppfatninger.

Særlig i dette tilfellet er det vanskelig å komme frem til samme resultater ettersom det i stor grad dreier seg om å kjenne igjen for eksempel kulturelle omtaleformer og tituleringer gjort ut av respekt. Med tanke på min kjennskap til det kurdiske språket og den kurdiske kulturen er det ikke garantert at eksempelvis en uten denne kunnskapen vil komme frem til samme resultat. Dette diskuterer jeg videre i kapitlet om etiske betraktninger.

### 3.3.2 Diskursiv praksis

Når teksten er analysert vil jeg sette det i kontekst, altså i forhold til den diskursive praksisen. Den diskursive praksisen, som er journalistene og det redaksjonelle rommet, er hvor jeg vil undersøke hvordan de som journalister opplever sin relasjon til partiene og eierskap i mediene. Ifølge Fairclough kan ikke den diskursive praksisen kun avdekkes gjennom tekst, men må settes i kontekst. Det er derfor jeg har valgt å legge stor vekt på tidligere forskning, litteraturgjennomgang og arkivmateriale i det som kalles den sosiokulturelle praksisen.

Jeg ønsker å undersøke om den diskursive praksisen bidrar til å opprettholde *status quo* i det kurdiske medielandskapet, eller om det skjer en forandring gjennom tekstene som produseres. Man må imidlertid ifølge Fairclough overveie forskjellige etiske spørsmål hva angår bruken av sine egne forskningsresultater i offentligheten. Man skal erkjenne at det er en risiko for at resultatene kan brukes som en ressurs i «en sosial ingeniørkunst». Fairclough mener imidlertid at resultatene gjerne skal brukes til å fremme mer egalitære og liberale diskurser, og dermed til organisatorisk demokratisering.

For å kunne beskrive konteksten tekstene blir produsert i vil informantene få spørsmål om de kan identifisere de ulike mediene, og deres antatte partitilhørighet. Videre vil spørsmål rundt partitilknytning, deres erfaringer med beskjeder fra redaksjonell ledelse angående politisk innhold og arbeidshverdag belyses. Videre vil tidligere forskning, og bakgrunnskapitlet

også bidra til å kontekstualisere tekstene, som igjen vil bidra til å besvare forskningsspørsmålene.

### 3.3.3 Kritikk til metoden

Den kritiske diskursanalysen som metode og teori gir rammer undersøkelsene i denne oppgaven utfyller. Hva gjelder tekstanalyser vil oppgaven analysere 18 artikler ved hjelp av retoriske verktøy. Intervjuene med informantene avdekker tendenser i den diskursive praksisen, og det er en gjennomgang av politisk historie og medielandskapet for å tilby sosiokulturell kontekst.

Blant kritikken som kan rettes mot denne oppgaven er at jeg kunne ha undersøkt enda mer innenfor de gitte rammene av metodevalget. Gjennom flere og mer dyptpløyende tekstanalyser, eller å prate med flere ledd og arbeidsgrupper i redaksjonene, deltagende observasjon eller intervjuer av lesere, eiere og politikere kunne undersøkelsene vært mer omfattende. Innenfor dette formatet, tiden og forutsetningene (koronapandemien) var dette ikke mulig.

Blant kritikken som rettes mot den kritiske diskursanalysen er at det ikke er et tydelig skille mellom hvilke aspekter som påvirker tekstproduksjonen, og hvilken sosial praksis som påvirkes av tekstproduksjonen. Med andre ord, er det en korrelasjon og felles påvirkningskraft, men Fairclough tilbyr ikke en tydelig forklaring på hvilken vei korrelasjonene går. Dette er et større problem i praksis enn i teorien, som jeg merker i analysearbeidet. I denne oppgaven søker jeg likevel ikke etter å fastslå hvilke korrelasjoner som eksisterer, men å undersøke et tema og peke mot tendenser. Jeg mener derfor at den kritiske diskursanalysen er et godt metodevalg.

Enda en kritikk rettet mot Fairclough er at han har en teoretisk svak forståelse av gruppedannelse og subjekt. For eksempel er det vanskelig å forstå hvor stor kontroll journalister har over eget språkbruk når det er et mediehus over. Når Fairclough fastslår av sosiale identiteter konstrueres gjennom språkbruk, så forsvinner de sosialpsykologiske aspektene (Phillips & Jørgensen, 1999, p. 102).

De fleste kritisk-diskursanalytiske teorier har brede og viktige fellestrekk som nevnt i

teoridelen. Blant disse er den kritiske forskningen, den ideologiske effekten av kritisk diskursanalyse og den empiriske analysen av språkbruken. Disse elementene, i tillegg til flere av Faircloughs analyseverktøy brukes i denne oppgaven, og kritikken til teorien er viktig å ta med seg inn i analysearbeidet gjennom å være klar over at metoden ikke tilbyr en forklaring på korrelasjoner, og at det er viktig å være klar over at journalistene også har en viss påvirkningskraft på tekstproduksjonen, men også at de kan bli påvirket av beskjeder eller holdninger fra høyere hold.

### **3.4 Presentasjon av utvalgt materiale**

De 18 artiklene fra de største mediehusene er som nevnt en del av empirien i oppgaven, og er artikler publisert på internett med faktainnhold om temaer som politikk, nyttårsfeiring og andre nyhets saker fremfor meningsytringer. Det som er viktig å huske på ved innholdsanalyser er at de må vurderes etter konteksten de er skrevet i (Johannessen et al., 2010, p. 100), slik som denne oppgaven gjør gjennom å lene seg mot den kritiske diskursanalysen ved å bruke relevante verktøy, som dimensjonen av den sosiale praksisen og tekst-dimensjonen.

Artiklene ble valgt ut fra de største mediene i Sør-Kurdistan som er Rudaw, Kurdistan24 og NRT. Seks artikler ble valgt fra hvert media, så utvalget havnet på 18 artikler. De ble valgt i løpet av en periode på én uke, fra søndag 14. mars til mandag 22. mars 2021. Utvalget ble gjort gjennom å gå inn på de ulike medienes engelske nettside for kurdiske nyheter, og velge ut seks vilkårlige saker fra hver artikkel.

Dermed er ikke utvalget kun begrenset til politiske nyheter, kun nyhetsartikler eller andre typer journalistikk. Jeg mener dette gir et bredere grunnlag for innholdsanalysen som igjen fører til et mer realistisk bilde enn om jeg kun plukker ut politiske artikler fra en så kort tidsperiode. Det må likevel tas med i betraktningen at når artikkelutvalget er fra en så begrenset periode vil det være enkelte saker som er i fokus på tvers av mediene ettersom det er av nasjonal interesse. Jeg mener dette gir meg en fordel ettersom det kan gi et bredere sammenligningsgrunnlag dersom flere av avisene skriver om samme sak, for å kunne se hvilke grep som er gjort og hvordan sakene vinkles.

Vedlagt ligger artiklene, publiseringsdato og mediet i sin helhet.

Innholdsanalysen gir data ved at hver artikkel går gjennom den samme prosessen av koding gjennom forhåndsbestemte variabler. Det ble utarbeidet et kort utvalg for systematisering, ettersom det kun var 18 artikler som ble analysert. Det var dermed ikke behov for et stort systematiseringsskjema. Følgende punkter var aktuelle for denne innholdsanalysen:

(1) forfatter, medium, publiseringsdato (2) kontekst, hovedpunkter uttrykt i artikkelen, budskap og betydning (3) innholdet, skjulte eller åpne kilder og direkte eller indirekte sitater (4) skjult argumentasjon

### **3.5 Semi-strukturerte intervjuer**

Intervjuene er som nevnt hoveddelen av den diskursive praksisen. Journalistene kan gjennom intervjuene gi et relativt godt bilde av hvordan de oppfatter sine arbeidsomgivelser. De bidrar til å forklare konteksten tekstene blir skapt i, som gir et bredere grunnlag for forståelsen av medielandskapet og journalistenes arbeidshverdag i Sør-Kurdistan.

#### **3.5.1 Utvalgsprosess**

Utvalgsstørrelsen i denne prosessen er preget av tid og økonomi, slik som studentprosjekter ofte er (Johannessen et al., 2010, p. 114). Det er i teorien ingen øvre eller nedre grense for antall intervjuer eller observasjoner, men det er vanlig med et utvalg på ti til 15 informanter (ibid.). Dette prosjektet er imidlertid preget av journalistenes holdninger i Sør-Kurdistan. Jeg sendte ut nærmere 50 personlige henvendelser via e-post, til redaksjoner og enkeltjournalister og fikk kun svar av åtte. For å få tilgang til de informantene som ønsket å delta i studien måtte jeg ta i bruk mine kurdiske kilder for å sette meg i kontakt med dem. Dette etter at kilden hadde pratet med journalistene i forkant.

Den oppsiktsvekkende lave kvinneandelen diskuteres ytterligere i metodekapittelet, men det ble forsøkt å få med like mange kvinner og menn. Det er først og fremst for å sikre at undersøkelsen gjenspeiler virkeligheten, men også fordi kvinner i Sør-Kurdistan har en annen rolle og andre forventninger hva gjelder oppførsel og væremåte forankret i det kulturelle som også kan påvirke deres oppfatning av redaksjonen og arbeidsmetodene.

Samtidig er det viktigere å skaffe et relevant utvalg av informanter, enn å skaffe mange

(Johannessen et al., 2010, p. 114). Også Brinkmann og Kvale (2015) mener det er en fordel å ha et mindre antall i kvalitative intervjuer for heller å fokusere på forberedelse, gjennomføring og analyser (Kvale, 2015, p. 148).

I dette prosjektet var det heller ikke praktisk mulig å gjennomføre intervjuer med flere, ettersom det både er begrenset tilgang på journalister i Sør-Kurdistan med tilstrekkelig engelskkunnskaper og villigheten til å uttale seg om journalistikken i området. Samtidig innebærer dessverre coronapandemien og reiserestriksjonene at de fleste intervjuer må foregå digitalt, samt at informasjon både før og etter samt oppfølging av informantene må kunne gjennomføres på en sikker måte. Etter min erfaring var det i de fleste av tilfellene barrierer i språk eller mediehusets ledelse som satte en stopper for at journalistene deltok. Flere brukte mange uker på å gjennomgå informasjonen og samtykkeerklæringen, og der sluttet ofte kontakten tross gjentatte forsøk på å opprette kontakt.

Det ble etterstrebet å gjennomføre intervjuer med flere enn seks deltakere, ettersom et færre antall kan begrense hvor mye informasjon som kommer frem (Johannessen et al., 2010, p. 115). Likevel var det ikke praktisk mulig i denne oppgaven. Det finnes ikke egne metoder for å si noe om hvor stort et utvalg bør være, men et kriterium er at utvelgelsen kan avsluttes når nye enheter i utvalget ikke tilfører noe ny og vesentlig informasjon (Grønmo, 2004, p. 89).

Jacobsen (2016) omtaler utvalgsprosessen som et sett definerte faser eller steg som omhandler en full oversikt over de man vil undersøke dersom man hadde hatt ubegrenset med tid, penger og analysemuligheter (Jacobsen, 2016, p. 179). Kriterier for valg av respondenter handler om hvilken informasjon forskeren ønsker å innhente. Det finnes en rekke metoder å benytte tilpasset problemstilling og respondenter, men en kombinasjon av ulike kriterier er å foretrekke da dette skaper fleksibilitet for å vurdere om andre kriterier passer respondentene eller det man undersøker bedre. Ved å benytte flere utvalgsprosesser styrker det oppgavens interne validitet og reliabilitet. Ettersom hensikten med studien har vært å finne ut mest mulig om journalistene og redaksjonenes tilknytning til partiene i Sør-Kurdistan er utvalgsprosessen benyttet i denne oppgaven også en kriteriebasert utvelgelse av informanter (Johannessen et al., 2010, p. 117) hvor informantene må oppfylle kriteriene som følger:

(1) Ansatt i en avis i Sør-Kurdistan, eller korrespondent for media tilknyttet landområdet, (2)

informanten må enten være journalist, eller på annen måte ha god kjennskap til journalistenes arbeidsmetoder, (3) informanten må kunne lese og skrive enten engelsk eller kurdisk for å kunne godkjenne og skrive under på informasjonsskrivet.

Jeg ønsker å understreke at det etter å ha sendt ut et så stort antall henvendelser er tilfredsstillende å ha fått inn informanter som oppfyller kriteriene. Selv om ikke alle informantene er journalister er kriteriene likevel oppfylt.

### 3.5.2 Rekruttering

Blant rekrutteringsmetodene som er benyttet i studien er snøballmetoden. Dette vil si at informantene rekrutteres gjennom at forskeren forhører seg om personer som vet mye om temaet som undersøkes. Disse viser så videre til andre som det kan være aktuelt å ha med i undersøkelsen. I denne oppgaven var det en informant med særdeles godt nettverk inn til de andre kildene.

Denne metoden innebærer imidlertid lite kontroll over rekrutteringen. Jeg har ingen kontroll over hva som har blitt sagt til de rekrutterte da de ønsket å delta i studien. Inntrykket jeg sitter igjen med er likevel at den som har referert meg videre kun har gitt opplysning om at jeg skriver en masteroppgave om pressen i Sør-Kurdistan. Mitt inntrykk er likevel ingen garanti for at intervjuobjektene ikke har snakket sammen i forkant.

Videre er det også en risiko for å gi et feil inntrykk av hvordan situasjonen er i landet. Ved snøballmetoden er det ikke sikkert at utvalget jeg har fått er representativt, og med tanke på at flere av respondentene jobbet i samme redaksjon har de sannsynligvis anbefalt hverandre ettersom de kjenner hverandre godt. Her er det derfor en risiko for at de deler de samme egenskapene og oppfatningen av medielandskapet. Derfor er det en mulighet for at jeg kun har fått en liten undergruppe av journalister i Sør-Kurdistan fremfor et helhetlig representativt utvalg.

Målet er å kunne vise til et heterogent utvalg, som vil si at utvalget består av personer som har variert bakgrunn (Gentikow, 2005, p. 179). For å etterstrebe dette ble det søkt etter både kvinner og menn, samt en bred spredning i alder og bakgrunn. Informantenes bakgrunn vil ytterligere diskuteres i kapittelet om gjelder validitet, reliabilitet og generalisering. Når det

kommer til andelen av kvinnelige journalister i Sør-Kurdistan opplevde jeg under rekrutteringsfasen at de aller fleste var nyhetsankere eller programledere. Det var særdeles få av kvinnene som var skrivende journalister, hverken digitalt eller for papiraviser.

Av de fem som stilte opp i oppgaven, ble alle rekruttert gjennom snøballmetoden. To av de ble anbefalt av andre som ble intervjuet, mens tre ble anbefalt av mine kilder og kontakter i Sør-Kurdistan. Jeg ønsket i utgangspunktet å ha omtrent 15 informanter, men intervjuprosessen og rekrutteringsprosessen viste som nevnt at dette ikke lot seg gjøre.

I tabellen under er informantene presentert med navn, avis, antatt tilhørighet avisen har, antall år erfaring og hva slags arbeid de gjør samt deres kjønn.

Navn	Avis	Antatt tilhørighet av avisen	Antall år erfaring	Hva slags arbeid?	Kjønn
Rahim Rashidi	Kurdistan24	KDP	20+ år	Journalist, stringer	Mann
Soran Rashid Mohammed	NASKurd	Iraks president Barham Salih	Syv år	Redaktør, journalist	Mann
Medya Hussein	Rudaw	KDP (Nechirvan Barzani)	Åtte år	Assisterende sjef	Kvinne
Mazin Awad	Rudaw	KDP (Nechirvan Barzani)	20 år	Rådgiver og produsent	Mann
Hakeem Dawd	Frilanser, Al-Jazeera		Syv år	Journalist, frilanser	Mann

### 3.5.3 Intervjuguide

Intervjuguider brukes både under intervjuer ansikt til ansikt og i gruppesamtaler. De er enten semistrukturerte eller strukturerte. En semistrukturert intervjuguide har en overordnet guide som utgangspunkt, mens spørsmål, temaer og rekkefølge kan variere. En strukturert derimot har fastsatt tema, spørsmålene og rekkefølgen. En intervjuguide er en liste over temaer og generelle spørsmål som skal gjennomgås. De ulike temaene springer ut av de problemstillingene som undersøkelsen skal belyse (Johannessen et al., 2010, p. 149).

Én-til-én-intervjuet brukes når man ønsker informantens forståelse, følelser, erfaringer,

oppfatninger, meninger, holdninger og refleksjoner knyttet til et fenomen (Johannessen et al., 2010, p. 146). I dette tilfellet er formålet med dybdeintervjuene å tilegne ytterligere informasjon som besvarer problemstillingen, og mer spesifikt hvordan journalistene arbeider.

I denne oppgaven ble intervjuguiden utformet som en semistrukturert intervjuguide. Dette gjør at man stiller godt forberedt, men at det samtidig er rom for oppfølgingsspørsmål og at den frie, uformelle samtalen forhåpentligvis fører til en refleksjon rundt temaet fra informantene. Guiden bestod av tema, underpunkter og spørsmål som oppfordret til utdypning av hver av temaene. Likevel var det viktig å ikke stille for mange spørsmål i ett, og ha åpne og enkle spørsmål (Johannessen et al., 2010, p. 149). I de første intervjuene var guiden viktig og ble fulgt, men jo flere ganger intervjuene ble gjennomført jo enklere ble det å stille konkrete oppfølgingsspørsmål, særlig fordi jeg hadde tilegnet meg mer kunnskap om temaet. På denne måten kunne jeg også få testet om opplysningene stemte, og om informantene mente det samme, som en slags kvalitetssikring.

#### 3.5.4 Gjennomføring

Vedlagt er informasjonen som er formidlet før intervjuet. Den innledende kontakten skjedde først med informantene per e-post. Jeg skrev først informasjonen på engelsk, deretter på kurdisk og ba informantene ta kontakt dersom de hadde spørsmål. Her informerte jeg kort om prosjektet og hvorfor jeg ønsket å ha de med, samtidig som jeg la ved samtykkeskjemaet og oppfordret til at de sendte meg dette tilbake snarest mulig med et forslag til tidspunkt.

Enkelte av informantene svarte umiddelbart, andre fikk jeg aldri svar fra. Av informantene som stilte opp i denne studien var det to jeg måtte purre på. I alle tilfellene tok jeg igjen kontakt gjennom sosiale medier, telefon eller WhatsApp for å få landet intervjuene og oversendt samtykkeskjemaet. Jeg mente det var viktig å få tilsendt dette på forhånd da jeg ikke ønsket å måtte etterspørre disse, og ønsket at informantene forstod hva det var de var med på.

I tillegg ble det på forhånd, og innledningsvis ble deltakerne informert om at det blir gjort båndopptak for senere transkribering. I forkant av intervjuet blir det sendt ut informasjon om hvilke temaer som kom til å bli tatt opp under intervjuet, og at det er ønskelig at deltakerne er villige til å delta ved å dele personlige historier og synspunkter, dersom de selv er



komfortable med dette.

Intervjuene ble utført på engelsk eller kurdisk. I flere av tilfellene endte det med en kombinasjon av disse. Alle intervjuene er gjennomført i perioden fra 1. til 15. mars 2021. Det ble også tatt lydopptak under intervjuene som gjorde at jeg ikke trengte å notere eller skrive samtidig som jeg pratet med informantene. På denne måten var jeg også mer til stede, og lydopptakene ble lagret på en datamaskin uten internettilgang og en minnebrikke som ble oppbevart utilgjengelig for andre.

Det var flere utfordringer når det kom til selve gjennomføringen. Særlig når det kommer til lyd kvalitet, internettkobling og ikke minst språkbarriere. Selv om jeg kan prate kurdisk er det dialekter, og ikke minst ulike ferdigheter som i flere tilfeller førte til misforståelser. Jeg tror likevel det bidro til en uformell stemning og en lavere terskel for å spørre mer om enkelte temaer. Alle informantene var imøtekommende, hadde satt av rikelig med tid og hadde gode innspill til spørsmål og temaet.

Alle intervjuene ble startet med at jeg gjentok at jeg ville ta opp lyden og forsikret meg om at det var greit for dem. Samtidig forklarte jeg omstendighetene rundt oppgaven kort igjen og lurte på om de hadde noen spørsmål innledningsvis. Intervjuene hadde en varighet på omtrent 50 minutter i gjennomsnitt. Intervjumaterialet utgjorde omtrent 240 minutter med opptak.

Som nevnt fulgte jeg i starten intervjuguiden relativt nøye for å få med meg alle spørsmål. Jo flere ganger jeg hadde intervjuet, jo mer fokuserte jeg på oppfølgingsspørsmål for å få frem nyansene av hva de egentlig mente om situasjonen. Det var ikke alle som selv forklarte hva de egentlig mente med utsagn de kom med, som for eksempel at ingen medier i Kurdistan er «fri». I enkelte tilfeller lo de og ristet på hodet da jeg stilte spørsmål, som opplevdes som utfordrende særlig under de første intervjuene da jeg ikke forstod at enkelte av spørsmålene var «kjente sannheter» blant kurdiske journalister.

Underveis noterte jeg enkelte ord og minutter hvor jeg mente at det var sitater eller situasjoner som utmerket seg, eller når vi gikk over til et nytt tema for å enklere kunne holde styr på temaene under transkriberingen. Jeg noterte også inntrykk etter intervjusituasjonen og forsøkte å lage et referat etter endt intervju. Her noterte jeg blant annet ironi og humor som er

vanskelig å plukke opp under transkribering.

### 3.5.5 Transkribering og koding

Transkribering er å overføre det muntlige til det skriftlige. Jeg benyttet meg av taleopptaksfunksjonen på datamaskinen for å ta opp lyden. Jeg brukte ikke noen hjelpemidler for å sakke ned lydopptakene, men brukte i snitt to timer på å transkribere hvert opptak. Jeg transkriberte intervjuene ordrett. Jeg tror min praktiske erfaring fra journalistikken og det å direkte transkribere under intervjuer og når man følger eksempelvis pressekonferanser har bidratt til å minske tiden.

Som nevnt ble intervjuene oversatt til norsk fra både engelsk og kurdisk. I enkelte tilfeller tok det lenger tid med noen av intervjuene ettersom enkeltord, dårlig lyd kvalitet og internettilkobling gjorde at noen av ordene falt bort.

Jeg valgte under transkriberingen å ikke inkludere tonefall, håndbevegelser eller andre fysiske observasjoner grunnet tidsbegrensninger. Dette kan føre til at visuelle trekk ved en samtale kan falle bort, og jeg kan ha gått glipp av gestikulering som eksempelvis understreker eller avfeier en påstand, eller et tonefall som forsterker et utsagn.

### 3.5.6 Etske betraktninger

Forskningsetikk handler om verdier, normer og institusjonelle ordninger som skal bidra til å regulere vitenskapelig virksomhet. Retningslinjer gitt av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) omhandler en rekke områder. Jeg mener det i denne oppgaven er mest interessant å se på menneskeverdet, personvernet, forskning i andre kulturer og habilitet.

Menneskeverd handler om individets ukrenkelighet og integritet. I forskningen handler dette om at man ikke kan sette til side intervjuobjektets interesser eller integritet for å oppnå økt innsikt (NESH, 2018). Jeg mener det er relevant i denne oppgaven for ikke å stille noen av deltakerne i denne forskningen i et dårlig lys eller trekke paralleller til deres evne til å handle selvstendig og deres moralske karakter, samt resultatene av denne forskningen. Etter min mening er den fri pressen og en partipresse ikke en konsekvens av den enkelte journalistens handlinger, men heller et sammensatt bilde av hvordan samfunnet og mediestructuren i det

respektive landet har utviklet seg og er for øyeblikket.

Personvernet er knyttet til forskerens behandling av personopplysninger. Formålet i denne oppgaven er å belyse koblingene mellom pressen og de politiske partiene. I den forbindelse er det hensiktsmessig å intervju journalister og redaksjonelle medlemmer fra de ulike avisene i Sør-Kurdistan. Det ville, på bakgrunn av forskningens natur og informasjonen gitt av informantene vært enkelt å identifisere dem. Det ble derfor ansett som mest hensiktsmessig å innhente samtykke fra informantene til å kunne omtale deres navn, gi et kort sammendrag av deres profil og ikke anonymisere kildene.

Deres navn, arbeidssted, utdanning og politiske oppfatning ble ansett som sensitive nok til at jeg ønsket å sikre informantenes personvern. Jeg valgte derfor å sende inn en søknad til Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD). Denne ble behandlet og i januar 2021 vurderte NSD at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ville være i samsvar med personvernlovgivningen.

Forskning i andre kulturer stiller krav til forskeren om kunnskap, både om lokale tradisjoner, tradisjonell kunnskap og sosiale forhold. NESH gir videre en rekke råd om hvordan forskeren bør være i kontakt med lokalbefolkningen. For min del har jeg kurdiske foreldre, og har forhåndskunnskap når det kommer til de sosiale forholdene, normer og den kulturelle planleggingen. Det har riktignok vært en utfordring å være en ung kvinne under forskningsprosessen, hvor de fleste kvalitative intervjuene blir gjort med eldre menn. I kurdisk kultur står respekt for de eldre høyt, og det har til tider opplevdes som vanskelig å bli tatt seriøst. Dette har likevel ikke påvirket forskningen ettersom det ikke har handlet om store diskusjoner, men det å kunne kreve svar og at tidsfrister ved for eksempel intervjuavtale og oversendelse av samtykkeskjema før intervju har opplevdes som noe krevende.

Forskere plikter å informere om og vurdere mulige interessekonflikter og rollekonflikter. Inhabilitet kan gjøre forskningen mindre etterrettelig og uavhengig, ved å for eksempel bidra til skjev publisering eller skjev rapportering (NESH, 2018). Årsaken til at jeg nevner dette punktet i de etiske betraktningene er i stor grad på grunn av min kurdiske bakgrunn. Jeg har vokst opp med en svært politisk aktiv familie, som i flere generasjoner har sittet i styret og hatt høye politiske verv i partiet KDP-Iran. Det har derfor vært en naturlig del av min

oppvekst å delta på arrangement og seminarer i regi av dette partiet. På tross av det er jeg ikke selv medlem i partiet eller politisk aktiv, og vurderer det heller til at denne informasjonen bidrar til at jeg har førstehåndskunnskap om de politiske partiene og landskapet i Kurdistan. Det er også mye av grunnen til at denne oppgaven undersøker nettopp pressens tilknytning til partiene. Jeg er journalist av yrke, og er interessert i å undersøke hvordan arbeidshverdagen for mine kolleger i Sør-Kurdistan er.

Jeg har likevel unngått å intervju journalister som har tilknytning til meg eller min familie, som igjen har påvirket utvalget. Jeg har også intervjuet journalister fra flere aviser, og ulik politisk oppfatning for å holde oppgaven så objektiv som mulig. Jeg mener også at førstehåndskunnskapen min i dette tilfellet veier opp for den eventuelle inhabiliteten som underliggende innehas av forskere innenfor felt de har interesser for. Dette viste seg imidlertid å være vanskelig, ettersom det var flere som både hadde hørt om min familie og kjente igjen min tilknytning til familien. Det er derfor noe usikkert om det har bidratt til at enkelte informanter har stilt til intervju eller ikke.

En ytterligere etisk betraktning med de kurdiske informantene er språket. Jeg har oversendt informasjon og intervju spørsmålene på engelsk og kurdisk. Som det står i metodekapittelet, ble intervjuene utført på både kurdisk og engelsk. Spørsmålene og informasjonen er oversatt til og fra engelsk, kurdisk og norsk. Spørsmålene er forsøkt oversatt så nøyaktig som mulig, og er etter min mening identiske på alle tre språk. Det var overraskende lite problemer med språkbarrieren hos de informantene som deltok. Trolig fordi de fleste informanter kunne nok engelsk til å fylle ut der mine kurdisk-kunnskaper sviktet, og omvendt. En bekymring var at informantene ikke ville forstå informasjonsskrivet som ble sendt ut på engelsk, men jeg ba dem om å ta kontakt dersom det var ønskelig å få informasjonen på kurdisk. Ingen av informantene ønsket dette, så jeg antar at de har forstått innholdet i skjemaet de har signert.

Den opprinnelige planen var å reise ned til Sør-Kurdistan for å intervju objektene, og kunne forsikre meg om at de har forstått innholdet i informasjonsskrivet. Det er etter min mening også en lavere terskel for å stille spørsmål dersom det er noe som er uklart, fremfor per e-post. Det er imidlertid ikke noe jeg kan styre eller kunne ha påvirket i større grad enn å stille spørsmål til informantene og gjøre meg tilgjengelig for å bidra til eventuelle ytterlige spørsmål de måtte ha. Dette opplevdes som nevnt i metodekapittelet problematisk når det

kom til å faktisk hente inn samtykkeskjemaene. De som stilte opp i denne oppgaven skrev under på samtykkeskjemaet, men det var flere aktuelle kandidater som til å begynne med sa seg villige til å delta, og deretter sluttet å svare når samtykkeskjemaet ble sendt ut.

For å etterstrebe dette ble det søkt etter både kvinner og menn, samt en bred spredning i alder og bakgrunn. Informantenes bakgrunn vil ytterligere diskuteres i kapittelet som gjelder validitet, reliabilitet og generalisering.

### **3.6 Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet**

#### **3.6.1 Validitet**

Valide forskningsprosjekter karakteriseres av at virkeligheten gjenspeiles ved hjelp av overensstemmelsesgraden mellom data og virkelighet. Hvis denne studien ikke hadde hatt en sterk ekstern og intern validitet, ville ikke studien vært overførbar. Det ville svekket påliteligheten til studien, og man ville ikke kunne generalisere funnene.

Validitet kan deles inn i ytre og indre validitet. Intern validitet diskuterer hvorvidt sammenhengene påpekt er reelle og oppfattes som sanne (Jacobsen, 2016, p. 228). Etter min vurdering er bruken av primærkildene, som består av journalister, redaksjonelle medlemmer og innholdsanalysen i kombinasjon utfyllende og pålitelig. Gjennom innholdsanalysen får jeg styrket eller svekket funnene i dybdeintervjuene. Kildene har selv førstehåndserfaring med arbeidshverdagen, og kan dele sine oppfatninger av om de arbeider i en fri presse eller ikke.

Deltakerne i denne studien virket til å være oppriktige rundt deres oppfatninger av virkelighetsbildet og i samtaler om deres egne erfaringer når det kom til arbeidsmetode og opplevelser. Historiene som ble delt samsvarte i stor grad med andre uttalelser fra deltakerne, og dataene kan etterprøves fordi flere erfaringer og utsagn samsvarer, i tillegg til at kildene ikke er anonymiserte. På denne måten kan man ettergå dataene, og de finnes derfor svært pålitelige og gyldige.

Det er imidlertid noe kritikk som kan rettes mot oppgavens validitet. Det er at kildene ikke fikk anledning til å lese over de transkriberte intervjuene i sin helhet. Årsaken til dette er blant annet at det ble for mye jobb og for komplekst å se på video- og lydopptakene, oversette og transkribere dem til norsk for denne oppgavens formål for å deretter oversette til enten

engelsk eller kurdisk igjen og sende tilbake til deltakerne. I tillegg var det som nevnt vanskeligheter nok med å få tak i kildene og samtykkeskjemaet digitalt. Med mindre jeg hadde oversatt alle intervjuene fra norsk til kurdisk igjen ville det nok også vært store vanskeligheter med forståelsen av innholdet for informantene.

Tilleggsdataene er hentet fra nyhetsartikler publisert av de ulike mediene. Innholdsanalysen er beskrevet i detalj gjennom hvilke punkter som trekkes frem i metodedelene, i tillegg til at de i analysen gjennomgås. Dataene innebærer en viss form for tolkning som kan være subjektiv for den enkelte forsker, men etter min mening er det mulig å ettergå også disse dataene. Formålet med innholdsanalysene er likevel at det skal fungere som et slags kontrollorgan for å sikre oppgavens interne validitet ved å undersøke om dataene samsvarer eller ikke.

Det kan også rettes kritikk mot denne delen av oppgaven, ettersom tekstene som er analysert er skrevet på engelsk. De er i mye større grad kortere enn de som er skrevet på originalspråket, det være kurdisk, persisk, tyrkisk eller arabisk. I tillegg er flere av metaforene og eufemismene fjernet i de engelske sakene. Det kan være ulike årsaker til dette, som for eksempel språkbarriere fra journalistenes side, eller at man ønsker å rapportere på en annerledes måte når målgruppen endres fra eksempelvis lokale innbyggere til utenlandske medier eller lesere som søker informasjon. Samtidig er flere av artiklene redigert eller korrekturlest av ikke-kurdiske journalister, som kan føre til at de fjerner eller omformulerer store deler av metaforene og andre uttrykksformer i det kurdiske språket.

Mine språkferdigheter på kurdisk og dialekten sorani er begrenset til det muntlige, og det har derfor ikke vært anledning til å gjennomføre analysene på kurdisk. Det å skulle få en tolk til å oversette de 18 artiklene medfører i mine øyne større risiko for en oversettelse som ikke er like direkte og som kan utelate eller legge til metaforer og andre grep som innholdsanalysen vurderer. Derfor valgte jeg å analysere de engelske tekstene, på tross av at det kan svekke oppgavens validitet.

Ekstern gyldighet dreier seg om i hvilken grad konklusjoner og funn kan generaliseres til andre lignende caser eller fenomener (Jacobsen, 2016, p. 237). Hensikten er ikke å skulle overføre funnene i denne oppgaven til alle samfunn i verden, men å kunne finne årsakssammenhenger som kan overføres fra et utvalg til en større gruppe. Denne studien er

snever når det kommer til det geografiske området. Det er likevel interessant å undersøke hvordan journalistene eventuelt påvirkes av båndet mellom pressen og partiene, for å kunne følge utviklingen og trekke paralleller til andre land som har utviklet seg bort fra partipressen.

I tillegg til at denne studien har et lavt antall respondenter er det også viktig å sette oppgaven i en større sammenheng. Som nevnt i introduksjonskapittelet er det et komplekst og sammensatt bilde i Sør-Kurdistan, både når det kommer til sosial infrastruktur, men også grunnleggende rettigheter. Det er derfor være begrenset ytre validitet i denne oppgaven.

Blant tendensene som diskuteres i denne oppgaven er eierskapsforhold og partitilknytning. Informantene og tidligere forskning diskuterer eierskap- og finansieringsforhold, men det er dessverre ikke mulig å få verifisert hvem som egentlig eier de ulike mediene. Det er derfor ikke sikkert at eierforholdene stemmer og dermed gjenspeiler virkeligheten, ettersom det er uverifisert informasjon. Dette vil derfor påvirke både oppgavens validitet og reliabilitet. Samtidig blir spørsmålet om eierskap enda mer komplisert ettersom informantene hevder at det også kan være forretningsmenn i eierskapsstrukturen med politiske interesser.

### 3.6.2 Reliabilitet

Reliabilitet (pålitelighet) dreier seg om trekk ved undersøkelsen som har ført til resultatene i oppgaven. Det handler også om nøyaktigheten av dataene i oppgaven, og måten informasjonen har blitt samlet inn på og bearbeides (Johannessen et al., 2010, p. 36). Hoveddelen av denne datainnsamlingen fungerte gjennom dybdeintervjuer, og kan ha blitt påvirket av meg eller informantene. Dataene kan også ha blitt tolket ulikt på grunn av min forståelse av fenomenet.

Derfor kan også reliabilitesgraden svekkes, fordi det ikke er mulig å verifisere tilknytningen politikere, forretningsmenn og andre har til partiene. Dersom disse funnene ikke stemmer i virkeligheten, vil resultatene også være påvirket av dette.

Fokuset i dybdeintervjuet var at jeg skulle opptre nøytralt, ikke ta en side i spørsmålene eller ytre mine personlige meninger. I motsetning til i et gruppeintervju kunne jeg ikke lene meg tilbake og la deltakerne fortsette diskusjonen. I stedet valgte jeg å legge til rette for at

intervjuobjektene følte seg trygge, og holdt det innenfor tematikken ved å stille kontroll- og overgangsspørsmål. Etter min mening har dybdeintervjuene stor grad av pålitelighet ettersom de selv er førstehåndskilder. Som nevnt i de etiske betraktningene er det imidlertid en skjevfordeling i kjønnsnøytraliteten til respondentene.

Denne oppgaven er en tverrsnittundersøkelse, som gir et øyeblikksbilde av det fenomenet vi studerer. Tverrsnittundersøkelser kan gi informasjon om hvordan fenomener varierer på det aktuelle tidspunktet, men når man har data fra kun ett tidspunkt er det viktig å være forsiktige med å trekke konklusjoner som sier noe om utviklingen over tid (Johannessen et al., 2010, p. 70). Derfor dreier denne studien seg om pressen i Sør-Kurdistan, altså hvordan det er å arbeide i pressen nå, og ikke hvordan de tror det vil utvikle seg fremover. Dette er en faktor som begrenser oppgavens gyldighet. De fleste forskere ønsker å kunne gjennomføre undersøkelser over tid, dessverre fører begrenset tid, ressurser og viktigheten av etiske hensyn inn og gjør dette lite gjennomførbart. Dette gjelder særlig studenter, som ofte må nøye seg med å gjøre enkeltstående tverrsnittundersøkelser (Johannessen et al., 2010, p. 71) som i denne oppgaven.

### 3.6.3 Eurosentrisk perspektiv

Som følge av at metoden valgt her er kvalitative intervju og en innholdsanalyse vil det være tilnærmet umulig for en annen å få de samme resultatene som meg i denne oppgaven. Samtalene har i stor grad styrt datainnsamlingen grunnet den semistrukturerte intervjuguiden. Det er likevel etterstrebet å være så transparent som mulig, gi kontekst og vise fremgangsmåte og dele avgjørelser og metoder gjennom prosjektet for å få en oppgave med høy grad av reliabilitet.

Jeg mener også det er viktig å trekke frem det eurosentriske perspektivet ved å skulle sammenligne presselandskapet i Kurdistan med i Norge. Eurosentrisme er synet på at europeisk kultur og samfunnsform er bedre enn andre (Litteratur, 2021). Årsaken til at jeg i denne oppgaven velger å sammenligne de to landene er fordi jeg har kunnskap om presselandskapet, det kulturelle og mediehistorien i begge områder. Ikke minst fordi det også er et land og en region som er på to vidt forskjellige steder hva gjelder demokrati, ytringsfrihet og menneskerettigheter. Etter min mening handler ikke sammenligningen om hvorvidt Norge er «bedre» eller har kommet lenger enn Kurdistan hva gjelder pressefrihet og



partipresse, men heller å bruke norsk mediehistorie som en slags sammenlignbar tidslinje for å kunne trekke paralleller.

Det er likevel viktig å understreke at det kurdiske folket i Sør-Kurdistan og den regjeringen i regionen har hatt andre prioriteringer hva gjelder lovverk og saker som må løses. Slik som å få etablert et velfungerende utdanningssystem, det å sikre lønn til arbeiderne i regionen og dekke grunnleggende menneskerettigheter (Jangiz, 2021). For å kunne sikre en fri presse, er det som nevnt i teoridelen flere faktorer som må ligge til grunn. Blant disse er et lovverk som sikrer journalisters rettigheter, men også lovverk som beskytter kildevernet og journalistene. Ikke nok med at KRG må vedta og håndheve disse lovene, men det må også Irak.

Derfor vil jeg argumentere for at denne oppgaven ikke sammenligner presselandskapet i Sør-Kurdistan i et eurosentrisk perspektiv per definisjon, men at det er Sør-Kurdistan som er i sentrum. Parallellene trekkes blant annet for å se hvordan Norge avvirket partipresse i landet, for å undersøke om noen av disse faktorene kan finnes i den kurdiske mediehistorien så langt, eller om det finnes tendenser til at dette pågår.

#### 3.6.4 Pilotstudie og endringer til hovedstudien

Før analysen foretok jeg en *prestudie*, eller *pilotstudie*, av intervjuguiden. Dette for å diskutere hvilke begreper og formuleringer det er mest hensiktsmessig å bruke (Johannessen et al., 2010, p. 276).

For de kvalitative intervjuenes skyld var dette for å forsikre meg om at tidsbruken under intervjuene ikke ble så lange at intervjuobjektene mister fokus, at formuleringene og språket er forståelige på flere språk, og særlig for gruppen som deltar i undersøkelsene (Gentikow, 2005, p. 81). Etter at intervjuguiden var ferdigstilt prøvde jeg ut denne på to kolleger som begge er journalister. Valget av deltakere i denne var at testpersonene skulle kjenne til pressen, en journalists arbeidshverdag og for å undersøke om spørsmålene bidro til de refleksjoner rundt partipresse som var ønskelig. Pilotstudien førte ikke til noen særlige endringer med unntak av formuleringen i ett spørsmål.

### 3.7 Oppsummering

I kapittel tre har jeg lagt frem oppgavens forskningsdesign og hvilke utvalgsprosesser som

har blitt gjort. Dataene som har blitt samlet inn foregår gjennom kvalitativ metode, fra et utvalg informanter. I tillegg har det blitt gjort en innholdsanalyse av artikler for å enten underbygge eller avkrefte informantenes påstander. Jeg har også i kapittelet diskutert etiske utfordringer, og drøftet oppgavens validitet, reliabilitet og generaliserbarhet. Oppgaven kan i liten grad generaliseres grunnet situasjonen i Sør-Kurdistan, både når det kommer til den sosiale infrastrukturen, men også partitilknyttet presse. Det kan argumenteres for at studien i større grad burde brukt innholdsanalyse som metode, men ettersom jeg ønsket å høre journalistenes perspektiv mener jeg kvalitative intervjuer er en passende metode for å svare på problemstillingen.

#### **4.0 Analyse og drøfting**

I dette kapittelet vil jeg gjennom en tekstanalyse og en undersøkelse av den diskursive praksisen forsøke å svare på hovedproblemstillingen. Dette vil jeg gjøre gjennom å analysere og drøfte de tre forskningsspørsmålene. For å friske opp minnet er hovedproblemstillingen: *Tenderer pressen i Sør-Kurdistan mot å være en partipresse, en presse styrt av eierinteresser eller en fri presse?*

Den diskursive praksisen undersøkes gjennom informantenes øyne, som gir meg data om redaksjonsrommet der tekstene blir til. Den første delen vil derfor ta for seg hvordan journalistene selv beskriver den sør-kurdiske pressen. I tillegg vil jeg undersøke hvordan de opplever at det er å arbeide i en redaksjon regionen, og hvilke redaksjonelle avgjørelser som tas både i det daglige, men også på et overordnet nivå. Videre vil jeg legge frem det informantene presenterer som mediens antatte partitilknytning. Dette henger sammen med det første forskningsspørsmålet: Opplever journalistene en overvekt av representasjon fra ett parti eller føler de at de er frie?

Den andre delen undersøker om man kan se et lojalitetsforhold mellom et politisk parti og en avis. Derfor vil jeg gjennomføre en tekstanalyse. Undersøkelsene tar sikte på å avdekke om mediene har lojalitet til bestemte partier, og ettersom det ikke er mulig å verifisere eierskapsforholdet i mediene søker jeg etter å vise eierskapsforhold gjennom tekstene. Jeg skal ikke analysere saker skrevet av respondentene, ettersom formålet ikke er å gå journalistene etter i sømmene for å avkrefte eller bekrefte deres uttalelser. Innholdsanalysen gjøres for å kunne si mer om avisenes generelle innhold og grad av partitilhørighet. Denne

delen henger sammen med forskningsspørsmål II: Kan man på innholdet i artiklene se et lojalitetsforhold mellom et politisk parti og en avis?

I del tre skal jeg undersøke om en innholdsanalyse kan avdekke samsvar mellom pressen og den eller de som antas å finansiere mediet. Denne delen ønsker å besvare forskningsspørsmål III: Kan en innholdsanalyse av et representativt artikkelutvalg avdekke samsvar mellom pressen og den som antas å finansiere avisen?

I de ulike delene vil funnene også drøftes opp mot teori. Jeg vil derfor kort rekke frem rammeverket for oppgaven igjen. IFJs etiske erklæring for journalister ble trukket frem for å bidra til å drøfte journalistikken i lys av informantenes uttalelser, men også innholdsanalysen. På denne måten kan jeg diskutere funnene i analysen gjennom måten et internasjonalt presseorgan skildrer uavhengig journalistikk på.

Videre vil jeg bruke Overreins (2005) fire hypoteser for avviklingen av partipressen i Norge, for å kunne drøfte om noen av hypotesene kan gjenkjennes i dagens medielandskap i Sør-Kurdistan. På denne måten kan jeg diskutere om det er startet en avvikling av partipressen i Sør-Kurdistan, eller om det er tendenser til det.

Jeg vil også trekke frem Currans (2011) fem måter media fortsatt kontrolleres på i moderne samfunn. Ved hjelp av hans foreslåtte fem metoder vil jeg drøfte og identifisere om pressen i Sør-Kurdistan er uavhengig, eller ikke. For å ytterligere kunne diskutere uavhengig presse, vil jeg også diskutere journalistenes uavhengighet, og om det henger sammen med deres trygghet i yrket.

Informantene i oppgaven er, utenom én frilanser, ansatt i et kurdisk medium. De har alle mer enn fem års erfaring innenfor pressen i Sør-Kurdistan, selv om deres ansvarsområder er ulike. Fellesnevneren er at alle har kjennskap til hvordan redaksjonene i de største mediehusene opererer i det daglige, og dermed kan bidra til å forklare den diskursive praksisen. Ettersom informantene representerer seg selv og sine meninger i denne studien påvirker også deres kollegaer samt nåværende og tidligere arbeidsforhold synspunktene deres.

#### 4.1 Fri presse for et fritt folkeslag?

I denne delen vil jeg formidle funnene mine gjennom sitater fra informantene. Rahim Rashidi (K24) mener presselandskapet i Sør-Kurdistan er «mye bedre enn nabolandene som Iran og Tyrkia». Dette begrunner han med at det er tusenvis av nyhetsmedier, radio- og TV-stasjoner, i tillegg til at opposisjonen får komme til orde, som bidrar til å styrke demokratiet.

Denne oppfatningen er han imidlertid alene om. Ingen av de andre informantene støtter hans utsagn, men det virker tvert imot som det er bred enighet om at det ikke finnes noen fri presse i Kurdistan. Både Soran Rashid Mohammed (NASKurd), Medya Hussein (Rudaw) og Hakeem Dawd (frilanser) er uenige i Rashidis utsagn.

Den ene informanten som ikke er helt uenig i Rashidis oppfatning er Mazin Awad (Rudaw). Han mener det er et relativt spørsmål, og sier han selv «har mer frihet til å uttrykke sin mening i Rudaw enn han hadde i Sky News og Fox News» hvor han tidligere har jobbet. Han begrunner dette med at alle medium, både i Sør-Kurdistan og andre steder i verden har en «høyere politisk agenda» som journalistene må følge enten de ønsker det eller ikke. «Hver kanal har en politikk, og en grunnlegger. En som bruker penger på å få det til å gå rundt og betaler lønn, da følger man det».

Rashidis utsagn om det kurdiske medielandskapet må som resten av denne oppgaven settes i perspektiv. De uavhengige mediernes fremspring i Sør-Kurdistan startet ikke før tidlig på 2000-tallet, som betyr at utviklingen vekk fra partipressen mot de uavhengige mediene kun har vært til stede i omtrent 20 år. I motsetning til for eksempel Norge hvor partipressen vokste frem på 1800-tallet er dette en stor kontrast. Samtidig har Norge hatt en grunnlov som beskytter ytringsfriheten, og vært en selvstendig stat siden 1905, hvor Sør-Kurdistan ble en selvstyrt region i 1991. Det er derfor grunn til å tro at hans utsagn setter dette perspektivet til grunn, ettersom han i intervjuet også påpekte at det er store forskjeller mellom eksempelvis Sør-Kurdistan og USA hva gjelder utviklingen av pressefrihet i landet.

Medya Hussein (Rudaw) mener på sin side det ikke finnes noen frie medier så lenge de får penger fra noen. Hun sier «det spør på grunnleggeren og den som finansierer, og deres ønsker». Hun forklarer det finnes medier som åpenlyst er tilknyttet partier, og kanaler som får penger fra regjeringen og støtter dem. Hun sier også at det finnes «naturlige grenser» i

Midtøsten, og «måter å gjøre ting på i regionen». Som eksempler her trekker hun frem skam, religion og kultur. Hun mener også at det ikke finnes noen medier i Sør-Kurdistan som er helt uavhengige, men at «man kan være fri i måten ting publiseres på».

Også Soran Rashid Mohammed (NASKurd) mener det «så klart ikke finnes noen uavhengige medier i Kurdistan». Han beskriver situasjonen som «veldig kaotisk for øyeblikket», og sier han ikke ser noen uavhengige medier slik som det er nå. Han mener Sør-Kurdistan har «mistet sansen for journalistikk», og sier «det ikke finnes noen ytringsfrihet, fordi alle snakker om eget parti og støtter sitt eget parti».

Samlet sett virker informantene til å være enige om at det ikke finnes fri presse for et folkeslag som enda ikke er fritt. Hovedgrunnen informantene trekker frem for at det ikke finnes noen fri presse er at det er tilknytninger i eierskapsstruktur og politikk. I de påfølgende underkapitlene vil jeg gå mer inn på hva informantene mener er årsakene bak deres påstander, og undersøke videre hvordan begrensninger som finansiering og «naturlige grenser» kan bidra til å besvare om pressen i Sør-Kurdistan tenderer mot en fri presse eller interessestyrt presse.

#### 4.1.1 Partitilknyttet presse

Flere av informantene mener det er klart at man følger avisens agenda i journalistikken som produseres. I noen av tilfellene virker det som om det er noe de ansatte er innforstått med, og at det ikke er noe man snakker høyt om. I andre tilfeller sier informantene at de har fått klar beskjed om hva de skal gjøre og hvordan de skal gjøre det. Som i uttalelser fra Mohammed og Dawd om NRT, hvor de begge har arbeidet og fikk klare føringer fra ledelsen om hvordan de skulle arbeide i hverdagen.

Rashidi mener problemet er at mange journalister i regionen har en politisk bakgrunn. På spørsmål om de fleste journalistene i Sør-Kurdistan har bakgrunn fra politiske medier svarer han «ja, de aller fleste». Han mener det «100 prosent er journalister som har skrevet saker som gagnar sitt politiske parti». Rashidi mener det er fordi flere av journalistene har sin mediebakgrunn eller politisk ståsted knyttet til partiene. Han sier videre at «en journalist ønsker ofte å skape et bedre inntrykk av, eller rapportere om det som er gunstig for partiet de har en tilhørighet til». Denne oppfatningen av egen og andres partitilhørighet bryter med

oppfatningen om journalister som den optimale nøytrale part, som trukket frem i teoridelen.

Fire av fem informanter opplyser altså at de opplever en agenda fra avisen, som de enten får direkte eller indirekte beskjed om å følge. Én av disse informantene mener det også er journalistene selv som skriver artikler som gagnar det politiske partiet de selv har en tilknytning til.

Ut ifra disse uttalelsene kan det virke som om det å være politisk aktiv og ha en politisk agenda går hånd i hånd med det å være journalist i Sør-Kurdistan. Med tanke på at den sosiale praksisen i Sør-Kurdistan i stor grad er tvinnet sammen med de politiske partiene (klientisme) er det etter min oppfatning derfor ikke usannsynlig at deres holdninger skinner gjennom også i teksten. Spørsmålet om partitilhørighet ser ut til å både gjøre seg gjeldende på et personlig nivå, og et strukturelt nivå.

#### 4.1.2 Eierskapet kommer til syne

Mohammed har derimot oppfatningen om at den strukturelle tilhørigheten, altså eierskapet, er litt annerledes enn den personlige i det forrige kapittelet. Han sier medielandskapet i Sør-Kurdistan er preget av de politiske spenningene, og at de politiske partiene «kapret de uavhengige mediene». Han sier «de ikke endret navnet eller byttet ut de ansatte, men kun endret mediets agenda». Også Awad er enig i denne påstanden, og mente at det alltid er den som finansierer og deres interesser som setter mediets agenda. Dawd mener det er tilfellet uansett hvilke kurdisk medium du jobber i. «De forteller deg ikke hva avisens agenda er, men du får på en måte vite det».

Dawd sier at journalistikken i Sør-Kurdistan er preget av at det ikke finnes noen uavhengige medier, og mener det at kurderne ikke har sin egen stat ikke gir en unnskyldning til å ikke ha uavhengige medier. Han sier «problemet er at det enten er en forretningsmann med politiske interesser som finansierer, ellers så er det et politisk parti». Han trekker frem ett medium han kjenner til i Sør-Kurdistan som er uavhengig, og det er *Peregraf*. Han mener de er uavhengige fordi de er transparente med sin finansiering, og har publisert rapporter med hvor dette kommer fra. Det har dessverre ikke vært mulig å intervju noen fra dette mediet. Dersom jeg hadde fått anledning til å prate med noen fra dette mediet kunne de ha tilført undersøkelsene deres oppfatning av transparens og viktigheten av å være åpne med

finansiering.

Videre beskriver Dawd medielandskapet i Sør-Kurdistan som tredelt. Den ene delen er partipressen, som er tilknyttet gjennom at partiet finansierer dem åpenlyst. Den andre delen er skyggemedium, som er medier finansiert av private aktører, og den tredje delen er totalt uavhengige.

Denne påstanden finner han støtte iblant annet hos Afshin Ismaeli (2015), hvor han i sin studie har intervjuet sjefredaktør i Hawlati, Kamal Rauf, som påpekte det samme. Han deler mediene i Sør-Kurdistan inn i tre deler: Partimediene, skyggemedium og de uavhengige mediene (Ismaeli, 2015, p. 7).

#### 4.1.3 Hvor penger og meninger møtes

Når det kommer til eierskapsstrukturen er informantene er alle enige om at det er pengene som styrer mediene. Også Hussein, som har en lederstilling i Rudaw, erkjenner at det er enkelte ting man ikke skriver om eller gjør i regionen. Selv om hun sier det handler om de journalistiske praksiser og normer, sier tre andre informanter tydelig at det dreier seg om pengene.

Mohammed trekker frem at det ikke alltid har vært sånn. Helt i starten av 2000-tallet var det et lovende medielandskap som vokste frem, slik som de uavhengige avisene Hawlati og Awene. «Så begynte partene å okkupere mediene ved å gi dem penger», sier han. Dette markerte et skifte, hvor de som finansierte så fikk avisen til å støtte opp under deres agenda. «Når det skjer, finnes det jo ingen uavhengighet», avslutter han.

Også Hakeem Dawd (frilanser) trekker frem Hawlati og flere uavhengige mediers fremspring på starten av 2000-tallet, men forklarer at finanskrisen i Kurdistan fra 2013 førte til at «de uavhengige mediene ikke overlevde». Det var i stor grad fordi de før finanskrisen «klarte å finansiere seg selv gjennom annonser og godt lederskap», men at det endret seg under krisen.

Det er ingen lover og regler i Sør-Kurdistan som sikrer transparens og informasjon om hvem som finansierer mediene og hvor inntektene kommer fra. I Norge har vi for eksempel kvartalsrapporter, årsrapporter og Mediedatabasen til Medietilsynet hvor det opplyses om

hvem som eier de ulike mediene (Medietilsynet, 2021). I Norge er det også en egen lov om åpenhet om eierskap i medier.

Når det ikke finnes, har jeg forsøkt å sette sammen en oversikt basert på informantenes opplysninger. Disse tabellene ligger vedlagt i sin helhet og kan fungere som en slags guide for å orientere seg i et noe kaotisk medielandskap. Det er likevel basert på informantenes uttalelser at oversikten er laget, og det er ikke mulig å verifisere eierskapsstrukturen.

På spørsmål om hvordan de har fått tak i informasjonen om hvem som finansierer hva, svarer de «gjennom egne arbeidsforhold», «gjennom kilder» og «gjennom andre kolleger». Noe av informasjonen er hentet fra avisenes informasjonssider.

Medielandskapet i Sør-Kurdistan er kaotisk å orientere seg i, men det er likevel noen tydelige linjer mellom partier, mektige eiere og mediene.

Blant de parti- og politikertilknyttede mediene kan vi trekke frem Rudaw, som er det største mediet i Sør-Kurdistan. Avisen ble grunnlagt i 2013, og er ifølge informantene (Rashidi, Mohammed, Dawd) finansiert av Nechirvan Barzani som er nestleder i KDP og president i KRG. Sammenlignet med de andre skyggemediene mener informantene at Rudaw er «mindre partitilknyttet» ettersom de «dekker det aller meste». Likevel sier Mohammed og Dawd at det er én grense Rudaw ikke ville krysset, og det er å kritisere Barzani-familien.

Kurdistan24 er også basert i Erbil, og er ifølge informantene Dawd og Mohammed finansiert av KRGs statsminister Masrour Barzani. Ifølge Dawd og Mohammed er K24 i stor grad regjeringens «uoffisielle media». Et eksempel Dawd trekker frem er under protestene i 2019 da ni mennesker ble drept. Andre medier dekket situasjonen sannferdig og omtalte sammenstøtene, samtidig som K24 skrev at det var rolig i Duhok og Erbil. De intervjuet også sivile som kun uttalte at de var imot protestene, og at de ikke hadde merket noe. Dawd mener dette er skadelig ettersom det er feilrapportering av en situasjon, og trekker det frem som eksempel på mediets tilknytning. «Disse beskjedene i et nasjonalt media er tydelig tilnyttet KRG, der Masrour Barzani er president», hevder han.



I teorien om de tredelte mediene deles de inn i partimedier, skyggemedium og de helt uavhengige avisene. Informantenes uttalelser trekker tydelig frem disse tre tendensene. KDP, PUK og NRT har alle tre et åpenlyst kjent partitilknyttet media. Med dette menes at de tilknyttede avisene på sine sider skriver at de er finansiert av eller er knyttet til partiet. Samtidig er det mer vanlig praksis for skyggemediene å ikke omtale eierskapsstrukturer og si at de er uavhengige medier.

Disse oppfatningene hos mine informanter finner også støtte i det Hataw Hussein (2008) skriver i *The role of news media in supporting democracy in Kurdistan Region*. Han skriver at medier i Kurdistan er delt inn i grupper. Han skisserer fire mediegrupper (Hussein, 2018, p. 5): Den første gruppen er medier direkte assosiert med de politiske partiene. Den andre gruppen er indirekte assosiert med de politiske partiene, også kjent som skyggemedium. Han definerer disse som medier finansiert av velstående og mektige individer i de regjerende partiene, KDP og PUK. Den tredje gruppen er direkte assosiert med opposisjonspartier, og den fjerde er de private og uavhengige mediene som er drevet av uavhengige selskaper (ibid.).

Informantene er i stor grad enige om at de som finansierer de ulike mediene påvirker det som produseres. Rashidi uttalte at «det finnes uavhengige journalister som jobber i K24, Rudaw og NRT». Han understreker likevel at «alle disse stasjonene likevel er tilknyttet folk med makt og penger», altså «de som står bak kanalene, det er de som finansierer». Da han ble spurt om de som finansierer bestemmer hva mediene produserer svarte han «det stemmer 100 prosent. Den som finansierer, kontrollerer litt». Rashid mener likevel at det er viktig å se på budskapet, og sier «et nyhetsmedium kan være veldig uavhengig, selv om finansieringen og den som finansierer har politiske tilknytninger». Rashidis svar viser at det ikke er enten eller hva gjelder både journalister og mediens uavhengighet. Svaret kan peke mot at det finnes flere grader av tilknytning og uavhengighet.

Mohammed forklarer at hvem som finansierer mediene «er allmennkunnskap». Dawd sier på sin side at det er et problem med skyggemediene når «normale folk ikke vet hvem som finansierer Rudaw». Han sier det kan virke forvirrende når de store mediehusene «virker åpne i måten de dekker saker på, som i protester og drap på journalister». Dawds uttalelser kan peke mot at det er problematisk at det tilsynelatende er uavhengige og transparente medier,

men at de har en agenda.

Dawd mener også det ikke finnes noen totalt uavhengige medier noen steder i verden, men at de ikke er tilknyttet politiske partier så direkte som i Kurdistan. Han forklarer det med at det i regionen er forretningsmenn som finansierer mediene, og at dette igjen fører med seg tilknytninger. «Problemet med det er at selv forretningsfolk må ha politiske kontakter». Han sier de politiske partiene kontrollerer alt, og hevder «man ikke kan etablere noe eller være forretningsmann uten tilknytninger til KDP og PUK». Også dette svaret peker mot at det finnes flere lag av uavhengighet og partitilknytning.

#### *4.1.3.1 Skyggemedie omgjort til partitilknyttet avis*

Tre av informantene trakk frem historien om NRT som et eksempele på et skyggemedium som senere ble en partitilknyttet avis. I kapittel 1.5 presenterte jeg NRT, og forklarte hvordan grunnleggeren av mediehuset gikk fra å være en forretningsmann som drev med eiendom til å gå over til medier og senere inn i politikken.

Mohammed var tidligere ansvarlig redaktør i NASKurd, og forklarer hvordan NRT gikk fra å være en «uavhengig avis» da den ble grunnlagt i 2011 frem til omtrent 2018. Da ble grunnleggeren og han som finansierte kanalen, Shaswar Abdulwahid, grunnlegger og leder av partiet New Generation. «Enten vi likte det eller ikke ble vi en del av hans kampanje og mistet uavhengigheten vår». Han sier kanalen fulgte Abdulwahids agenda, og at han sluttet da avisen ble tilknyttet New Generation-partiet.

Dawd mener på sin side at «mange mener NRT var uavhengig før det politiske partiet ble lansert», men sier at da han jobbet der «var det tilknyttet Gorran-partiet som Shashwar Abdullahi støttet». Han understreker at NRT var «bedre enn mange andre medier» når det kom til uavhengighet, men at det var «enkelt å se at NRT støttet Gorran».

Mohammed forklarer at de ba Abdulwahid om å ikke trekke NRT inn «i sine partiplaner fordi de ønsket å forbli uavhengige». Han sier at flere fortsatte å jobbe der en stund på tross av at ønsket ikke gikk gjennom, ettersom det var deres levebrød. Han er tydelig på at det var «mye press og alltid mange beskjeder» om hvordan man skulle gjøre jobben sin. «De ba oss invitere den og den, og dra til andre steder», og «vi fikk klare beskjeder om hvordan vi skulle gjøre

jobben vår».

Disse uttalelsene fra Dawd og Mohammed kan tyde på at flere journalister ønsker å arbeide i en uavhengig avis, men at det ikke alltid er en mulighet å slutte i avisen dersom det blir en partitilknyttet avis. Samtidig danner deres svar et bilde av at oppfatningen om at NRT var uavhengig før grunnleggeren åpenlyst gikk inn i politikken ikke nødvendigvis stemmer.

Også Dawd, som jobbet i NRT under overgangen fra skyggemedie til partitilknyttet presse, forklarer at arbeidsforholdene klart endret seg da de ble partitilknyttet. Dette er et eksempel på hva denne oppgavens problemstilling ønsker å undersøke, og viser hvordan journalistenes opplevelse av fri presse og partipresse kan skifte ut ifra avisens ledelse og tilsynelatende finansiering.

Dawd forteller at «Shaswar Abdulwahid med i alle meldingsgruppene i NRT», så han kunne se hva journalistene arbeidet med og skrev til hverandre. «Han sa at vi ikke skulle gjøre sånn, og gjøre sånn», og forteller videre at dersom han arbeidet med en uttalelse eller oversatte noe så var det i orden, men at det var en tydelig agenda i redaksjonen med en gang man gikk over til å skulle produsere egensaker.

Mohammed og Dawds uttalelser tyder på at journalistene selv ikke opplever at de er frie, tross egne ønsker. I dette tilfellet handler det om mediet NRT som skiftet fra å være en uavhengig avis, til et verktøy i kommunikasjonen for et politisk parti.

## **4.2 Lojalitetsforhold gjennom tekst**

### **4.2.1 Megafon eller media?**

Et poeng Rashidi trekker frem er at de politiske partiene har egne medier, og at «alle vet om det». Han mener «de politiske partienes medier ikke har noen effekt på samfunnet», og mener at til og med partienes egne medlemmer ikke hører på mediene «fordi de vet at det er propaganda». Rashidi hevder mediene kun dekker de sakene som stiller deres eget politisk parti i et godt lys. Denne oppfatningen virker det som om flere av informantene deler, og flere av funnene i innholdsanalysen kan også peke mot dette.

Innholdsanalysen av de 18 artiklene førte til funnet at sakene var preget av enkeltkilde-

journalistikk som manglet kritiske spørsmål, eller kritiske kilder. Dette var tydelig i samtlige nyhetssaker i mediene uken utvalget ble gjort. Det som skilte seg mest ut er at det ofte er en stor grad av meningsgjenvivelse i artiklene. Med dette mener jeg at enkelte politikere får stå frem og si sin mening uten at andre stemmer får komme til. Fraværet av de andre stemmene innebærer også at det ikke er noen balanse, kritikk eller til og med støtte av uttalelsene. Dette ser vi for eksempel i Rudaw-saken med tittel «Erbil-Baghdad budget deal key to Iraqi stability: President Barzani» skrevet av journalist Fazel Hawramy.

Gjennom denne tittelen etableres det at det er president i KRG, Nechirvan Barzani som uttaler seg om budsjettavtalen. I ingressen fremgår konteksten, som er at hans synspunkter ytres gjennom nyttårstalen til folket. Det virker ikke til at det er gjort noen retoriske grep i ingressen ettersom dette er rent faktuelle omstendigheter, også kalt ikke-fagmessige grep (Kjeldsen, 2004, p. 32). Denne påstanden bygger på logos, som handler om at leserne blir overtalt når de opplever resonnementene som sanne eller sannsynlige. Dette bidrar også til å styrke avsenderens etos, eller troverdighet gjennom at hans rolle etableres. Hans posisjon bidrar direkte til å styrke hans etos gjennom hans kompetanse og stilling.

Det er ikke hentet inn noen stemmer fra opposisjonspartier eller noen som har andre synspunkter, og artikkelen fremstår som en ren gjengivelse av hans nyttårstale. Barzanis budskap er at «en avtale mellom Baghdad og Erbil er nært forestående», at «kurderne må stå sammen i kampen mot pandemien», og at «regjeringen i Sør-Kurdistan arbeider for å få gjennomslag for borgernes rettigheter i regionen gjennom budsjettavtalen». Journalisten bidrar til å styrke Barzanis logos, gjennom å styrke hans argumenter med fakta som er lagt til like etter hans direkte og indirekte sitater.

Dette funnet ser ut til å være en tendens til at journalistene opptrer som et slags mikrofonstativ for politikerne. De får prate fritt uten kritiske spørsmål fra verken journalister eller andre kilder. Dette kan tyde på en sterk partitilhørighet når avisen fungerer som et talerør for politikerne.

Også K24 har gjengitt store deler av en politikers tale uten at noen andre har kommentert denne. K24-journalist Hiwa Shilani publiserte 16. mars 2021 en artikkel med tittelen «PM Barzani commemorates 33rd anniversary of Halabja chemical weapons attack», hvor

statsminister Masrour Barzanis uttalelse gjengis gjennom direkte og indirekte sitater, hvor det mot slutten av artikkelen legges til to avsnitt med fakta om Halabja-angrepet.

I artikkelen er Barzanis uttalelse om at «de fortsatt jobber for at den irakiske regjeringen skal kompensere familiene til de skadde og drepte» gjengitt som et direkte sitat. Det er også hans opplysninger at regjeringen fortsatt arbeider for å forhindre all form for folkemord mot det kurdiske folket. Disse to eksemplene bidrar til å peke mot at det er en sterk partitilhørighet i mediet. Dette ser man enda tydeligere i eksempelet under hvor deler av talen er gjengitt på en måte som kan peke på høy modalitet:

*«Han sier at Kurdistan Regional Government de siste dagene har besluttet å implementere mange service-prosjekter i Halabja i områder som transportveier, broer, vann, elektrisitet og rehabilitering av skoler og sykehus for å bedre tjene familiene til ofrene for angrepet».*

I denne måten å sitere på fremstår det for meg som om journalisten enten bevisst eller ubevisst velger å legge den siste setningen utenfor anførselstegnene i artikkelen. Dette er etter min oppfatning grep som bidrar til høy modalitet, ved at journalisten i dette eksempelet uttrykker sin subjektive holdning og støtte til avgjørelsen.

I artikkelutvalget finnes det ytterligere et eksempel på at statsminister i KRG Masrour Barzani får sin uttalelse gjengitt uten at noen kommenterer hans uttalelser. I artikkelen «In Newroz message, Kurdistan PM calls for implementation of Iraqi constitution to resolve issues», uten en navngitt journalist publisert 20. mars 2021 blir hans uttalelse gjengitt før det legges ved fakta og bakgrunn hentet fra tidligere saker om budsjettavtalen. Her kommer det riktignok andre stemmer til, men de uttaler seg ikke om noen av Barzanis påstander eller uttalelser om saken. De uttaler seg på andre grunnlag fra tidligere saker, etter hva jeg forstår.

Det kan argumenteres for at det ikke er nødvendig at noen kritiserer statsministeren eller presidentens meninger og uttalelser når det kommer til hverken nyttårstaler eller uttalelser som gjelder årsdagen for et kjemisk angrep. Likevel brukes disse situasjonene som muligheter til å informere leserne om grep politikerne tar, avgjørelser som blir tatt i forbindelse med å få erstatning til familier og til og med budsjettavtaler. Dette burde utløse en refleks hos journalisten som sikrer at man henter inn kilder fra opposisjonspartier eller

eksperter som kan kommentere på påstander for å sikre balansert journalistikk. I disse tilfellene er det enkeltkildejournalistikk, og uten de kritiske stemmene blir det en logobasert sannhet som slår fast, og gir ikke leserne muligheten til å gjøre opp sin egen mening basert på fakta fra flere hold. Det kan virke som om leserne skal tro på uttalelsene som en objektiv sannhet, ettersom de står helt ukritisk.

Dette funnet belyser også noe av problematikken informantene har satt fokus på, at mediene snakker om og støtter eget parti. Gjennom analysene ser vi at det særlig er etos som står frem som appellform, samt logos. I kapittel 4.1.3 om avisenes antatte partitilhørighet sier tre av fem informanter at Rudaw er tilknyttet president Nechirvan Barzani, som i dette tilfellet har fått hele sin nyttårstale gjengitt. Det kan også argumenteres for at patosappellen aktiveres gjennom timingen ved at det er i forbindelse med nyttårstalen som er et tidspunkt med en historisk betydning. De sa også at Kurdistan<sup>24</sup> er finansiert av statsminister Masrour Barzani, som fritt fikk uttale seg om Halabja-angrepet. Også det at Barzani uttaler seg i forbindelse med Halabja-angrepet aktiverer patosappellen grunnet det sterke samholdet som oppleves under et folkemord. Dermed kan dette funnet bidra til å underbygge informantenes påstander om den antatte partitilhørigheten.

#### 4.2.2 Motstanderens plass

Det andre funnet i innholdsanalysen er en tendens til at motstemmer ikke får like stor spalteplass som de fra det antatt tilknyttede partiet. Stemmer fra opposisjonspartier eller andre kilder som kan fungere som en motvekt for å balansere plassen får ikke like mye spalteplass. Det er kun i én av de 18 artiklene hvor det kritiske kilder. Dette funnet bygger videre fra det over, hvor motstemmene som nevnt helt utelates.

Før analysen er det viktig å påpeke at det ikke er alle de 18 artiklene som ble vilkårlig valgt i den utvalgte tidsperioden som kan kategoriseres som politisk. Med en politisk kategorisering mener jeg at enten de enten står under vignetten «politikk», eller at de innebærer arbeid i politiske institusjoner eller uttalelser fra politikere. I de andre artiklene i utvalget, nyhetsartiklene, som for eksempel «PKK denies responsibility in explosion that killed a Peshmerga», får flere kilder fra ulike sider av saken komme til orde og bidrar til en balansert artikkel.

For denne oppgavens formål, som handler om partitilknytning mener jeg det er elementært å fokusere på det politiske aspektet ved journalistikken i Sør-Kurdistan. Derfor ønsker jeg å trekke frem Rudaw-artikkelen publisert 16. mars 2021, med tittelen «Kurdish leaders remember Halabja attack, call for action for survivors» som den eneste politiske artikkelen i utvalget hvor stemmer fra opposisjonspartiene får komme til. Dette anser jeg som motvekten til gjengivelsesfunnet nevnt over. Journalistens navn er ikke oppgitt. Det er uvisst om dette er gjort intensjonelt eller om det er en glipp.

Tittelen forklarer at det er kurdiske ledere som minnes det kjemiske Halabja-angrepet. Her forklares også konteksten for ledernes uttalelser. Det er ingen ingress i artikkelen, men bildet er av Halabja-angrepenes ofre, hvor det er gravsteiner på rekke og rad. I bildeteksten står det «Graves of victims of the Halabja chemical attack as seen on March 13, 2021». Bildebruken og ingressen appellerer til leserens patos, altså leserens følelser, gjennom å vise gravsteinene som er en tilsynelatende uendelig rekke med mennesker.

Stemmene i artikkelen er av president Nechirvan Barzani i KRG, den irakiske presidenten Barham Salih og statsministeren Mustafa al-Kadhimi, i tillegg til KRG-statsminister Masrour Barzani. Motstemmene i denne artikkelen er Omer Gulpi, parlamentsmedlem for Kurdistan Justice Group, KJP-parlamentsmedlem Abdulstar Majeed og visestatsminister i KRG Qubad Talabani.

Nechirvan Barzani's hovedpunkter er at den irakiske regjeringen må kompensere ofrene for det kjemiske angrepet og deres familier. I tillegg ønsker han at det internasjonale samfunnet skal «arbeide seriøst» for å forby masseødeleggelsesvåpen. Han ønsker at kurdiske partiene må stå sammen «slik at martyrenes blod ikke går til spille». Dette utsagnet spiller igjen på mottakerens patos, og Barzani skaper gjennom sin uttalelse et «vi» og et «dem» mellom kurderne og den irakiske regjeringen. I dette tilfellet er kurderne «oss» og Irak «dem», dette spiller på patos ved å skape en følelse av samhörighet, og bruke metaforer som martyrer, og blod til spille. På denne måten spiller han de to folkeslagene opp mot hverandre.

Journalisten har like etter Nechirvan Barzani's uttalelser lagt til fakta om Halabja-angrepet, som også i dette tilfellet bidrar til å styrke Barzani's logos, som i de forrige artikkelksemplene. Dette gjøres også ved at faktaene legges i den løpende teksten, under

avsnitt som gjennom direkte og indirekte sitater gjengir Nechirvan Barzani's offisielle uttalelse.

Videre legges det til en setning om at den irakiske presidenten og statsministeren fordømmer vold mot kurdere. Etter dette kommer fire avsnitt om den kurdiske statsministeren Masrour Barzani's uttalelser. Denne forskjellen i hvor stor plass som blir gitt i artiklene er interessant, ut av de 18 artiklene er det kun fire kritiske kilder i tre artikler, eller kilder som kan sies å være av en annen oppfatning enn primærkilden. Etter min mening kunne man ha fått inn informasjon om de irakiske folkevalgte representantene har nevnt noe om kompensasjon, eller presisert at de ikke har tatt stilling til dette ennå.

Statsminister i KRG Masrour Barzani får også gjengitt deler av sin uttalelse, før artikkelen går videre til motstemmene i opposisjonspartiene. Av kritikken som rettes mot KRG og den irakiske regjeringen er parlamentsmedlem Abdulstar Majeed som mener det bør dannes en komite for å følge opp at det blir gjort noe, og at man ikke «bare gjentar uttalelser neste år». Dette sier også visestatsminister i KRG Qubad Talabani, som spør «hvilket utfall alle disse uttalelsene og (facebook)postene har». Han ønsket å få en «slutt på gjentakende uttalelser» når det gjelder angrepet.

Denne artikkelen er som nevnt på sett og vis en slags motvekt til funnet om tendensene til gjengivelsesjournalistikken. Her får flere stemmer komme til, de bruker i stor grad retoriske grep som appellerer til følelser gjennom uttalelser som «martyrenes blod», «vår lidelse», og metaforer som at byen Halabja enda ser ut som et «ferskt sår». Journalisten bygger opp under logos fra utvalgte avsendere ved å legge til faktaopplysninger og statistikk etter KRG-president Nechirvan Barzani's og statsminister Masrour Barzani's uttalelser. De to motstemmene som ønsker å få en slutt på uttalelser i forbindelse med angrepet, men maner til handling, får to setninger i bunnen av saken.

Dette funnet trekkes frem som et eksempel på en sak hvor det er flere stemmer med, i dette tilfellet fra opposisjonspartier. Dette kan bidra til å skape nyansert, objektiv og upartisk journalistikk ved at man ikke får overvekt av representasjon fra ett parti. Det kan også bidra et representativt bilde av de folkevalgtes meninger. Det er opposisjonens ansvar å skulle holde regjeringen ansvarlig, men dersom man kun bruker mediene som talerør for egne



meninger og ikke vier plass til debatt, kritiske stemmer eller meninger som ikke er identiske med det partiet man antas å ha tilknytning til vil dette kunne svekke demokratiet og føre til partisk journalistikk.

### **4.3 Følg pengene**

#### **4.3.1 Betaler regjeringen for positiv omtale?**

Ettersom utvalget ble gjort av vilkårlige artikler er det ikke alle som dreier seg politikk, regjeringen eller partier. Utvalget ble gjort for å se bredden av artiklene i den sør-kurdiske pressen. Dette gjør det likevel noe mer komplisert å kunne slå fast om det er mulig å se en klar, direkte kobling mellom journalistikken og de som antas å finansiere mediene. Jeg mener likevel at det er mulig å peke på tendenser og korrelasjoner gjennom denne studien.

Informantene hevdet at den irakiske regjeringen og de regjerende partiene i KRG betaler enkelte medier for å ikke skrive kritiske saker om dem. Derfor vil jeg trekke frem to artikler i utvalget som kan kategoriseres som politisk journalistikk og omhandler regjeringen.

K24 artikkelen «KRG Investment Council discusses eliminating bureaucratic routine, accelerating projects» skrevet av Sangar Ali, publisert 15.03.2021 er en politisk nyhetsartikkel som handler om at en kommisjon for investeringer i KRG diskuterte å fjerne «unødvendige byråkratiske rutiner for å øke investeringer gjennom digitalisering». Artikkelen er basert på et sammendrag, eller en pressemelding fra statsministerens kontor.

Hovedpunktene i artikkelen er at møtet ble ledet av Masrou Barzani og fikk innspill til hvordan man kan øke investeringen og redusere administrative oppgaver i KRG. Kommisjonen understreket viktigheten av digitalisering, og resten av artikkelen er informasjon om investeringer i regionen.

Denne artikkelen er en også gjengivelse av en uttalelse fra statsministeren i KRG, uten noen kritiske kilder. Dette bidrar igjen til å bygge på logos som fører til at hans argumenter oppfattes som en fastslått sannhet ved at det ikke kommer noen kritiske stemmer. Også i denne artikkelen bygger journalisten opp under avsenders, altså Masrou Barzani, etos og logos ved å eksempelvis legge inn hvordan KRGs mål er å «investere tungt» i flere sektorer. På denne måten blir hans troverdighet og påstander styrket og skrevet som en sannhet

gjennom å bygge opp under påstandene ved å legge til fakta. Videre skriver journalisten at «KRG derfor ofte har investert utenlandske investorer for å bidra til den økonomiske utviklingen i regionen», som også er et grep som underbygger logos og patos. Samtidig kan dette ses på et grep som bidrar til artikkelens høye modalitet.

Den eneste setningen som presenterer det som i mine øyne faktisk er nyheten, er «under møtet tok rådet flere valg som skal øke investering og gjennomgå prosesser». Ved at journalisten vier mer plass til å forklare hva regjeringens mål er fremfor å omtale avgjørelsene som har blitt gjort forsøker Ali å styrke regjeringens omdømme, som kan peke mot at det er en partitilhørighet. Dette gjør han gjennom å ikke spesifikt nevne hvilke grep som vil tas, men heller fokusere på det som tidligere har blitt gjort, og kan omtales i et «positivt lys», samtidig som grepene spiller på etos og logos.

Dette er relevant for oppgaven ettersom informantene har påpekt hvordan regjeringen også står på listen over de som finansierer de ulike avisene. Funnet kan se ut til å være en tendens til at journalistene også i dette tilfellet er mindre kritiske til regjeringen, som kan tyde på at informantenes påstander om at regjeringen betaler avisene for å skrive positive omtaler eller å unnlate de negative omtalene stemmer.

Et ytterligere eksempel på journalistikk som omhandler regjeringen er NRTs sak publisert 20.03.2021 med tittel «Council of representatives postpones vote on budget to March 27». Journalistens navn er ikke oppgitt. Artikkelen handler om den irakiske regjeringens budsjettavstemning hvor KRGs delegater skulle delta, men endte med å bli utsatt.

I artikkelen kommer det frem at delegatene hadde kommet til enighet med den irakiske finanskomiteen og Shia-blokken, men at «gjennombruddet ser ut til å være kortlevd». Nestleder i representantskapet Bashir Haddad sier at avtalen var signert og godkjent, men at den deretter ble endret og ikke godkjent. Videre forklarer han at det er ikke handler om den kurdiske avtalen, men uenigheter mellom Shia og Sunni-delene.

Videre bruker NRT en egen reporter som kilde, noe vi ikke gjør like ofte i Norge, men det er mulig at reporter Omed Mohammed er en slags politisk kommentator. Han brukes likevel ikke som en meningsbærende kilde, men som en informerende kilde. Han sier at KRG-Shia-

avtalen inneholdt et avsnitt om at dersom KRG ikke gir olje til Baghdad ville den irakiske regjeringen kutte opex «og kun sende lønn til de i offentlig sektor». NRT er finansiert av Shaswar Abdulwahid, som igjen har grunnlagt partiet New Generation. Dermed er den som finansierer artikkelen et opposisjonsmedium. To eksempler på grep som er tatt som kan vise denne partitilknytningen er at det «var et tilsynelatende kortlevd gjennombrudd», og hvilke deler av Haddads sitater de velger å utheve. Kortlevd er et eksempel på en metafor som brukes i negativ forstand og bidrar til å kaste et negativt lys over regjeringens arbeid. Etter endringen i avtalen sa PUK og KDP-medlemmer at de ikke ville delta på den planlagte avstemningen.

Andre uttalelser som «det er enkelt og kan løses», bidrar til å bagatellisere situasjonen og henter om at regjeringen ikke ønsker at det skal bli løst. Dette sitatet i kombinasjon med NRTs egen reporters uttalelser bidrar til å gi et inntrykk av at dersom KRGs delegater går tilbake til den originale avtalen ved å kutte olje så er det enkelt å få avtalen i havn. Likevel vil jeg argumentere for at NRT-saken fremstår som en nyhetssak, og ikke en artikkel hvor det nødvendigvis ville vært naturlig å ha med kritiske stemmer.

Jeg mener ikke at innholdsanalysen kan avdekke et samsvar mellom pressen og den, eller de, som antas å finansiere mediet. Det er fordi utvalget ikke er stort nok til å kunne generalisere funnet, men også fordi utvalget ikke er konsentrert til politiske artikler. Likevel mener jeg analysene i dette kapittelet, underbygger informantenes uttalelser om en antatte tilknytningen mellom avisene og de politiske partiene. I tillegg kan funnene og analysene bidra til å underbygge påstandene om at de som finansierer får ha en mening om hvordan artiklene skrives.

#### 4.3.2 Etikk blant pengestrømmer

I denne delen vil jeg drøfte mine funn i lys av den sosiokulturelle konteksten, hvor jeg vil legge vekt på spørsmålet om partipresse og presseetikk. Det vil jeg gjøre ved å knytte mine funn fra analysen opp mot historisk bakgrunn og pressehistorie.

I IFJs etiske erklæring for journalister trekker det første punktet frem at man skal skille faktainformasjon fra kommentarer og kritikk. Punktet trekker også frem at journalisten skal forsvare retten til rettfærdig kommentar og kritikk. Dersom dette punktet hadde blitt overholdt

ville det ført til at journalistene hadde informert offentligheten om all informasjon de besitter, enten det skader deres egne eller partiets interesser.

Som funnet om at motstemmenes plass blir nedprioritert eller utelatt i sin helhet, mener jeg at dette punktet ikke er overholdt. IFJs erklæring slår også fast at regjeringen bør sørge for journalistenes rett til å kunne kritisere og kommentere anliggende av offentlig interesse. Ifølge informantenes påstander om at de regjerende partiene i KRG finansierer flere av mediene som skal kritisere dem, og at den irakiske regjeringen betaler for at mediene skal unnlate å skrive kritiske artikler om dem, er situasjonen i Sør-Kurdistan medielandskap det motsatte av hva dette punktet slår fast.

Empirien peker mot at det er en viss tilknytning til enten partiene eller de som finansierer mediene. Både gjennom informantenes uttalelser og funnet i innholdsanalyse finner vi eksempler på dette. Alle informantene sier det ikke finnes en fri presse i Sør-Kurdistan og at alle mediene er tilknyttet partiene indirekte eller direkte. Også mediemodellen forklart av informantene, og i Ismaeli (2015) og Hussein (2018) underbygger funnet om at det ikke finnes en fri presse. Dette betyr imidlertid ikke at ingen av journalistene i Sør-Kurdistan er uavhengige.

I IFJs erklæring står det også at journalisten ikke skal bruke pressefriheten til å tjene andre interesser. Det er etter min oppfatning ikke bevist gjennom empirien at det er journalistene som utnytter pressefriheten. Selv om én av informantene mener det er journalister som har skrevet saker som gagnar sitt politiske parti grunnet sin politiske tilknytning, mener jeg ikke at det er bevist at journalistene aktivt gjør dette gjennom innholdsanalysen. Det er likevel eksempler som indikerer at journalistene bygger opp under kildenes argumentasjon.

Videre i punktet står det at journalister «skal unngå eller sette en stopper for enhver situasjon som kan føre til interessekonflikt». I punktet står det også at de skal unngå forvirring mellom «deres aktivitet og propaganda». Propaganda er ifølge SNL bevisst manipulering av folks følelser og tanker ved hjelp av sterke virkemidler for å fremme bestemte oppfatninger og handlingsmønstre. Jeg kan ikke gjennom innholdsanalysen fastslå at det er bevisst manipulering at journalistene bygger opp under avsenders logos ved å legge til faktaopplysninger etter utsagn.

Informantenes uttalelser om journalistenes arbeidshverdag viser etter min mening en ansvarsfølelse og en felles oppfatning av at journalistene forsøker å arbeide så uavhengig som mulig. Slik som Mohammed og Dawd i NRT som ikke ønsket å være en del av mediet etter at avisen ble en del av grunnleggerens partiverktøy. Og som Hussein uttalte, er det enkelte måter å gjøre ting på i regionen og naturlige grenser som journalistene må følge. Dette er sterkt tilknyttet kulturen og i enkelte områder, og i andre områder, religion.

Dersom journalisten bevisst gir fordeler til en politiker eller partiet de selv har en tilknytning til er dette sterkt kritikkverdig og skadelig for demokratiet. Likevel er det som flere av informantene poengterte ikke like problematisk at det er en tilknytning gjennom eksempelvis finansiering dersom det som publiseres er uavhengig og balansert journalistikk. Etter min mening er det ikke mulig å produsere journalistikk som er uavhengig dersom man har enkelte familier, politikere eller temaer man ikke skriver om fordi man har fått instruksjoner om det.

Journalistene bør altså rapportere om all informasjon de har på tross av deres eller avisens interesser. Dette gjelder de som finansierer, partitilknytning eller andre personlige interesser. Jeg tror likevel at det ikke er enkelte journalister som fører til at det enten er fri presse eller partipresse i et samfunn. Jeg mener det heller handler om finansieringsmodell, hvordan informasjonsflyten er i et land, og hvilke føringer journalisten får fra redaksjonen og ledelsen. Likevel er IFJs etiske erklæring et verktøy redaksjoner bør implementere som preventive tiltak for at deres journalistikk forsterker avsenders budskap og at de fungerer som et talerør for politikere.

#### 4.3.3 Indirekte eierskap

I denne delen vil jeg trekke frem James Currans (2011) fem måter media fortsatt kontrolleres på og se mine funn i lys av hans punkter.

Den første metoden er gjennom undertrykkende lovgivning. Som nevnt i bakgrunnskapittelet har det blitt innført lover om informasjonsflyten i landet som omfavner journalistenes arbeidshverdag. Denne loven har blitt sterkt kritisert av journalister for å være uklar og vag. Også Wagner (2020) kritiserer lovgivningen fra 2012 for å ha en vag formulering, snever definisjon av hvem journalister er og manglende endringer av tidligere lover som derfor

strider mot de gjeldende. Med andre ord er det ikke nødvendigvis undertrykkende lovgivning i regionen, men lovgivningen fungerer ikke til sitt formål. Dette ser vi også gjennom antallet journalister som blir dømt til fengsel og antallet medieansatte og journalister som får sine rettigheter krenket hvert år.

Den andre metoden er gjennom offentlig eierskap av mediene. Her forklarer Curran at dette ofte skjer i autoritære stater hvor offentlige TV-kanaler følger regjeringens synspunkter. Det finnes enkelte medier som blir statlig finansiert også Sør-Kurdistan, som KDP og PUKs offisielle medier. Som nevnt i introduksjonen har TV-kanaler blitt stengt fordi de har dekket protester mot regjeringen. Dette mener jeg viser en form for offentlig kontroll, men ikke eierskap. Jeg mener empirien viser at det er en stor overvekt av mediene som ikke er statlig eid, men at det offentlige likevel kontrollerer noe av medielandskapet.

Den tredje metoden er gjennom et indirekte eierskapssystem, særlig gjennom privateide medier som opererer i samråd med regjeringen. Jeg mener dette er måten media i Sør-Kurdistan kontrolleres på. Som empirien viser er det i de fleste tilfeller forretningsmenn med partitilknytning som eier mediene, og som informantene presiserer har disse ofte en finger med i spillet når det kommer til hva som skal produseres.

Også teorien om at journalistikken i Sør-Kurdistan er delt inn i flere grupper (Ismaeli 2015; Hussein 2018) støtter opp under dette. Ifølge informantene og tidligere studier kan man dele medielandskapet inn i minst tre deler, og noen ønsker å dele de inn i fire. Partipressen, skyggemediene og de uavhengige mediene. Hussein (2018) deler inn opposisjonsmediene i en egen gruppe, mens andre mener det går inn under partipresse-gruppen.

Jeg mener mine analyser viser at denne metoden for kontroll er den mest fremtredende i det Sør-Kurdiske medielandskapet. Dette underbygges av uttalelser om forretningsmennenes tilknytning, den antatte partitilhørigheten både hos mediene og forretningsmennene, men også gjennom innholdsanalysen.

Den fjerde metoden er kontroll ved å skremme journalister gjennom vigilantisme, som for eksempel betalte sikkerhetsstyrker. Dawd nevner at partienes egne sikkerhetsstyrker og militser ikke følger lovene og reglene, men tar ordre fra enkelte politikere. Hans uttalelser

bidrar til å styrke troen om at det utøves en form for kontroll over mediene i Sør-Kurdistan gjennom denne metoden. Det er likevel ikke flere uttalelser om de partitilknyttede sikkerhetsstyrkene som tilsier at dette er utbredt. Det betyr ikke at det kan utelukkes, men at jeg ikke ut ifra empirien kan trekke slutningen om at dette er en form for kontroll som utøves.

Den femte metoden å utøve kontroll over media på er gjennom et indirekte system for kontroll. Dette forklarer han om at mediene på sett og vis er fri, men likevel er sterkt underordnet regjeringen. Curran mener det oppnås gjennom at en elite har monopol på den politiske makten.

Mine funn, gjennom intervjuer med informantene peker mot at de største mediene har tilknytning til de største partiene i Sør-Kurdistan. Også oppgavens analyser, gjennom innholdsanalysene avdekker tendenser til at det er en partitilknytning mellom enkelte medium og partier. Det kan også være et poeng at samfunnsstrukturen i KRG, som tidligere beskrevet, fører til at befolkningens sikkerhet er betinget av hvordan de stemmer ved valgene, altså klientisme (Bali, 2019). Intervjuer med informantene avdekket at den irakiske regjeringen bestikker medier for å unnlate å skrive om kritikkverdige forhold, og at medlemmer av KRG finansierer og indirekte kontrollerer mediene. Dermed viser oppgavens analyser og funn at dette peker mot at det eksisterer en indirekte kontroll av Sør-Kurdiske medier, ettersom skyggemedium er finansiert og kontrollert av politikere som også er medlemmer av KRG, i tillegg til den irakiske regjeringen.

#### 4.3.4 Egenfinansiering for avpartifisering?

I dette kapittelet ønsker jeg å se Overreins (2005) fire hypoteser om partipressens avvikling i Norge i lys av mine analyser og funn. Jeg ønsker å sammenligne Overreins hypoteser om det norske medielandskapet med det kurdiske ettersom Norge er landet med størst pressefrihet ifølge RSFs oversikt. Jeg ønsker derfor å drøfte om noen av Overreins hypoteser kan indikere om det pågår eller er startet en avvikling av partipressen på bakgrunn av empirien. Videre vil jeg diskutere hva som skal til for å endre det nåværende medielandskapet i Sør-Kurdistan.

Den første hypotesen går ut på at journalistens og redaktørens motstand mot partipressesystemet var årsaken til bruddet med partiene. Ut ifra empirien mener jeg at det ikke har noe å si at journalistene og redaktørene ønsker å gjøre motstand mot

partipressesystemet. Denne slutningen trekker jeg ut ifra det informantene fortalte om NRT. Det kom tydelig frem at både redaktør, journalister og yrkeskolleger fra andre aviser ga motstand for å forsøke å beholde NRT som et skyggemedie, fremfor en partitilknyttet avis. Dette førte ikke frem, og grunnleggeren av avisen og partiet ga som nevnt direkte beskjed til journalistene hvordan de skulle arbeide i hverdagen.

Det virker også til at det er en bred enighet om at journalistene og redaktørene følger avisens agenda eller mål. Rudaw-informantene er for eksempel enige om at journalistene er frie til å skrive om hva de vil og mener de publiserer balansert innhold. Det gjør de andre journalistene fra K24, NRT og frilanseren også, men alle er likevel enige om at det er en høyere agenda journalistene enten blir informert om eller er innforstått med på ulike nivåer.

Den andre hypotesen er at svekkelsen av partiene og folks partiidentitet var årsaken til bruddet med partiene. Som nevnt er det i Sør-Kurdistan klientisme som gjør befolkningen avhengig av beskyttelsesforhold (Bali, 2019, p. 99), denne politiske tilnærmingen understreker eller utnytter slike forhold. Informantene uttalte at «alle» vet at det er partitilknyttede medier i regionen. Enkelte informanter mente at selv partiets egne medlemmer ikke tok det de partitilknyttede avisene skrev seriøst fordi de vet det er propaganda. Andre problematiserte at mediene virker åpne i dekningen, men at de i teorien ikke er uavhengige. Likevel danner empirien fra informantene et bilde av at de fleste er klar over at det er partitilknytninger i pressen, uten at dette fører til en svekkelse av partiidentiteten.

På den ene siden mener jeg at dette er et interessant punkt å sammenligne Sør-Kurdistan med Norge på, nettopp fordi det er så store forskjeller når det kommer til folks partiidentitet og partienes plass i samfunnet. På den andre siden er det i Sør-Kurdistan foreløpig ingen tegn på noen svekkelse av verken partiene eller folks partiidentitet når samfunnsstrukturen er basert på klientisme og at befolkningen er avhengige av beskyttelsen fra sitt politiske parti for å overleve, særlig under en pandemi. Dette mener jeg står som en tydelig motsetning til denne hypotesen, at partiidentiteten og partiene tvert imot er styrket i dagens Sør-Kurdistan.

Den tredje hypotesen går ut på at kapitaliseringen av avisdriften, som et resultat av teknologisk, økonomisk og mediefaglig utvikling var årsaken til bruddet med partiene. Denne



hypotesen er særlig interessant sett i lys av empirien, ettersom alle informantene trekker frem avisenes finansiering som avgjørende for hva som produseres. Det er etter min mening ingen tvil om at denne hypotesen ikke eksisterer i det Sør-Kurdiske medielandskapet. Ifølge informantene skal den irakiske politikeren Lahur Talabani, som er medlem av PUK, lansere en ny TV-kanal i løpet av det neste året som er tenkt som en konkurrent mot Rudaw og K24 på PDK-siden.

Jeg mener det likevel denne tredje hypotesen er den mest sannsynlige for å få en fri presse i Sør-Kurdistan. Informantene er alle enige om at avisens agenda eller mål styrer hvordan de arbeider, hvilke saker som skrives, hvordan de skrives og hvilke kilder som benyttes. De forklarer også at de som setter avisens agenda er de som betaler og finansierer, enten det er privatpersoner med partitilknytning, eller partier. Én av informantene omtalte det som en ond sirkel, hvor han forklarte at forretningsmenn i Sør-Kurdistan som ofte finansierer mediene, selv må ha politiske kontakter for å kunne drive forretninger i regionen. Dette vitner også om at det er et mye større og sammensatt bilde enn kun den partitilknyttede pressen i den Sør-Kurdiske samfunnsstrukturen.

Den fjerde hypotesen er at mediekonkurransen og monopoliseringen av avismarkedet var årsaken til bruddet med partiene. Hverken informantene eller innholdsanalysen viser etter min mening at det er tegn på noe særlig mediekonkurrans. Med så mange regions- og partitilknyttede aviser virker det likevel som om de har sine lesere. Informantene nevnte heller ikke noe om konkurranse mellom mediene. Jeg tror likevel at dersom det hadde vokst frem flere uavhengige aviser, som nevnte Peregraf, ville konkurransen vært større.

Monopoliseringen synes jeg det er vanskelig å ta stilling til, ettersom det på sett og vis er et monopol dersom det stemmer at de med partitilknytning finansierer avisene. Da vil man kunne si at det er de to største partiene som har et indirekte monopol. Samtidig er det i flere av tilfellene hevdet at det er politikere som finansierer avisene, og på den måten kan man si at det ikke er monopolisert.

Jeg mener det ikke er noen tegn på at det er startet en avvikling av den partitilknyttede pressen i Sør-Kurdistan. Jeg tror likevel at veien til å få en fri presse er gjennom kapitalisering av avisdriften. For at avisene skal være uavhengige virker det som om de

trenger å kunne finansiere seg selv, men dette er ikke nødvendigvis like enkelt i regionen som andre deler av verden grunnet kurdernes situasjon.

#### 4.3.5 Journalisters trygghet i Sør-Kurdistan

Mot slutten av analysene og drøftingen mener jeg det er hensiktsmessig å peke på en av årsakene til hvorfor journalistene og redaksjonene ikke er helt fri og avhengige, som også bidrar til å sette resten av oppgaven i en bredere sosiokulturell kontekst.

Under intervjuene sa Hussein at man ikke har de samme «sterke lovene som beskytter journalistikken» i Sør-Kurdistan. Hun sier journalister kan bli truet eller forfulgt, og at «det ikke er sikkert du er fri til å prate om hva som helst». Hun sier det ikke gjelder i Rudaw, men at man i eksempelvis Iran og Tyrkia kan bli drept dersom man kritiserer regjeringen. Hun sier hun ikke er sikker på om det er lover som beskytter journalister, men at de har tatt det opp med regjeringen, men «ikke fått en lov som kan beskytte journalister på den måten». Hun understreker likevel at man må ta med i betraktningen at «folk i Kurdistan har andre ting å fokusere på enn ytringsfrihet og lover for presse» og sikter til kampen om lønn og rettigheter.

Dawd forklarer at regjeringen ikke er problemet i KRG, men at det er partienes egne sikkerhetsstyrker og militser. «De følger ikke lover og regler, men tar ordre fra enkeltindivider», han forklarer at disse kan være politikere. «Dermed kan du ikke garantere din egen sikkerhet», sier han. Dawd sier han noen ganger tenker at Iran, Tyrkia og Syria er bedre når det kommer til egen sikkerhet, «fordi da vet du i det minste hvem som er ute etter deg». Han sier KRG fordømmer drap og angrep på journalister, men at det er komplisert. Han sier det er trygt så lenge man skriver for Rudaw, K24 eller andre partipressemedier, men «når du undersøker korrupsjon og familieroller slutter det å være trygt».

Rashidi opplever heller ikke at lovene og reglene i Sør-Kurdistan beskytter journalistene og sikrer dem rettigheter. Han sier at de som også finnes er «så diffuse av hvem som helst kan påberope seg en journalist-tittel». Han synes også det er «trist at alle ønsker journalistenes (internasjonale) rettigheter, men at ingen ønsker ansvaret som følger med». Han belyser også problematikken med at de som skal sikre journalisters rettigheter gjennom lovgivning er nettopp politikerne i partier.

Awad på sin side mener ingen journalister i KRG sitter i fengsel for en artikkel de har skrevet. Han sier de kan bli saksøkt, men ikke fengslet. «Jeg har ikke hørt om en journalist som har blitt fengslet på grunn av journalistikk». Likevel skrev RSF for eksempel i april 2020 om en bølge av arrestasjoner av journalister etter at coronapandemien ankom regionen (Frontiers, 2020).

Som tidligere nevnt har det blitt innført flere lover som påvirker journalistene i Sør-Kurdistan arbeidshverdag. Flere av disse har blitt kritisert for å stride mot allerede gjeldende lover, være vage og ikke omfavne alle typer journalister. Informantene påpeker i likhet med kritikerne av lovgivningen av den er for vag. En av informantene sier hvem som helst kan påberope seg en journalist-tittel for å omfavnes av loven, og at «alle ønsker rettighetene, men ingen ønsker ansvaret». Informantene sier at de selv ikke opplever at lovene beskytter journalister mot regjeringen eller mot partitilknyttede militser og sikkerhetsstyrker. En av informantene påpekte problematikken med at de som lager lovgivningen er nettopp de journalistene skal beskyttes mot, som er både enkelte politikere og partier med egne sikkerhetsstyrker og militser.

Det er ikke gjennom innholdsanalysen mulig å se om journalistene føler seg trygge eller ikke, og om dette påvirker tekstene. Informantene forklarer at de ikke føler seg beskyttet av lovgivningen, men ingen av de har uttalt om dette påvirker journalistikken eller måten deres å arbeide på. Det er flere journalister og mediearbeider som har blitt fengslet grunnet deres arbeid i Sør-Kurdistan. Dette kan være fordi de har dekket protester eller skrevet saker som anses å skade demokratiet, tross at både arbeidsgivere og andre melder at disse påstandene ikke har rot i virkeligheten. Selv om ikke informantene har uttalt det, mener jeg det kan argumenteres for at en følelse av at man ikke er trygg i yrket sitt gjør at man ikke tar sjanser dersom det fører til at man kan fengsles for journalistikken man produserer. Med «sjanser» mener jeg ikke å bruke alternative metoder, men i dette tilfellet å rapportere om noe som kan vekke misnøye hos grupper med makt og innflytelse, noe vi i andre deler av verden ser på som en selvfølge, og en del av journalistenes oppgave.

I likhet med resten av oppgaven må også denne delen ses i sammenheng med resten av regionens oppbygning. Som en av informantene nevner er det andre grunnleggende rettigheter som prioriteres, slik som lønn og et statsbudsjett. En annen informant mener det

ikke er noen unnskyldning, og at det nettopp er gjennom mediernes rettigheter det er mulig å holde regjeringen og politikere til ansvar nå som man vedtar viktige lover og regionen bygger opp en samfunnsstruktur.

## 5.0 Konklusjon

Oppgaven har hatt som mål å undersøke om pressen i Sør-Kurdistan tenderer mot en fri presse, en partipresse eller en eierstyrt presse. Fokuset har særlig vært på journalistenes arbeidshverdag, de antatte tilknytningene og finansieringen av mediene. For å kunne undersøke dette har jeg brukt kritisk diskursanalyse som metode og teori for å kunne analysere tekstene, sette de i diskursiv kontekst ved å snakke med journalistene som produserer tekstene og har kjennskap til det redaksjonelle rommet, og deretter sette det i en sosiokulturell kontekst.

Denne oppgaven bygger på en kvalitativ tilnærming. Dette betyr at jeg ikke kan trekke slutninger som generaliseres til all journalistikk i Sør-Kurdistan, eller i Kurdistan generelt. Utfordringer med journalistikken innebærer at fremskritt i regionen eller endringer av eierforhold, ledelse og redaksjonsmedarbeidere kan føre til at oppgavens resultater endres over tid. I tillegg er oppgaven et resultat av et utvalg informanternes opplevelse av hvordan journalistikken i Sør-Kurdistan er, i tillegg til et utvalg artikler fra en bestemt tidsperiode. Dermed kan både informantens meninger, samt innholdet og oppbyggingen av fremtidige artikler endres. Kvalitative oppgaver som denne er i tillegg basert på min forståelse, skjønn og analyser. Jeg har også særlig kjennskap til kultur og journalistikk, som fører til at det ikke er sikkert andre som ønsker å undersøke dette kommer til samme slutninger som meg. Oppgaven har ikke søkt etter å kunne generalisere funnet, men heller å beskrive den nåværende situasjonen i medielandskapet.

Gjennom analysen har jeg besvart de tre forskningsspørsmålene, og disse gir et bredere grunnlag for å kunne besvare problemstillingen, som er:

*Tenderer pressen i Sør-Kurdistan mot å være en partipresse, en presse styrt av eierinteresser eller en fri presse?*

Intervjuene avdekket at det er bred enighet blant informantene om at det ikke er noen fri presse i Sør-Kurdistan. Dette kommer tydelig frem under intervjuene, hvor de uavhengig av

hverandre uttaler dette og kommer med ulike eksempler og årsaker. En rød tråd i alle svarene er finansieringen av mediene, og at de som fører penger inn i avisen påvirker produktet. Samtidig trekker flere av informantene frem journalistenes egne politiske tilknytning som en faktor, som viser at det ikke kun er på et strukturelt nivå pressen er partitilknyttet, men også på et personlig nivå.

Mine funn styrker også teorien om de tredelte kurdiske mediene. Informantenes uttalelser bekrefter også funn i andre studier, som beskriver medielandskapet som inndelt i partipresse, skyggemedium og de uavhengige avisene. Informantene er enige om at de aller fleste medium i regionen er skyggemedium, nettopp gjennom den skjulte finansieringen gjort av partier eller enkelte politikere.

Gjennom drøftingen påpekes det at informantenes opplysninger peker mot at hver enkelt journalist forsøker å arbeide så uavhengig som mulig, men at det er innforstått at enkelte aviser har en tilknytning og et rammeverk man arbeider etter. Samtidig virker det som om en vag lovgivning og mangelen på et tydelig regelverk som sikrer journalisters rettigheter bidrar til å innskrenke deres arbeidshverdag.

Innholdsanalysens funn styrker også oppfatningen om at det er skyggemedium i regionen. De peker mot at avisene brukes som et mikrofonstativ for politikerne, og støtter informantenes uttalelse om at mediene omtaler eget parti på en positiv måte. Ytterligere funn i innholdsanalysen som peker mot at skyggemedium er en realitet er at motstemmene ikke får like mye spalteplass som de fra det antatt tilknyttede partiet. Likevel kan ikke innholdsanalysen konstatere at det er en korrelasjon mellom den eller de som antas å finansiere mediet og artiklene som publiseres, grunnet størrelsen på utvalget. Selv om det ikke kan slås fast bidrar funnene til å underbygge informantenes påstander om at de som finansierer får påvirke det endelige produktet.

Ved å drøfte funnene i innholdsanalysen opp mot Currans (2011) teori om fem måter media fortsatt kontrolleres på kan også drøftingen indikere at mediene kontrolleres gjennom et indirekte eierskapssystem. Beskrivelsen av det tredelte medielandskapet og skyggemediene viser flere fellestrekk med empirien.

På bakgrunn av de nevnte funnene, analysen og drøftingen mener jeg det er klare indikasjoner på at det ikke er en fri presse i Sør-Kurdistan. Samtidig ønsker jeg å understreke at det etter min oppfatning ikke er den enkelte journalist som fører til at en avis er partitilknyttet, selv om de muligens har en politisk tilknytning, men den sosiale praksisen i medielandskapet som fører til skyggemedium i regionen.

### **5.1 Bidrag til videre forskning**

Denne oppgaven er ment som en beskrivelse av journalisters arbeidshverdag i Sør-Kurdistan. Fenomenet er tidligere undersøkt hva gjelder avisenes rolle i demokratiet, sensur, restriksjoner fra regjeringen, journalistenes rolleoppfatning og mediernes kommunikasjon av politiske spørsmål.

Det er likevel ingen studier som har lagt frem en oversikt over antatte partitilknytninger, og denne oppgaven bidrar til å bygge opp under oppfatningen om det tredelte medielandskapet i Sør-Kurdistan i tillegg til at fenomenet om skyggemedium ytterligere utforskes.

Opgavens konklusjoner belyser interessante temaer som regjeringens unnvikende lovgivning for å beskytte journalister, ettersom de selv har en interesse i å eksempelvis ikke skulle være transparente i sitt arbeid. Det største ubesvarte spørsmålet er hvorfor mediene ikke er transparente om sin finansiering, og det bør etter min mening vies med tid til å undersøke den antatte partitilknytningen som legges frem i denne oppgaven gjennom intervjuer med de presenterte mediene og eventuelle dokumenter. Det er likevel ingen lovgivning som garanterer tilgang på dokumenter per dags dato. Jeg mener også at en kritisk diskursanalyse i større omfang vil kunne identifisere diskurser og ikke minst effekten av disse. Jeg tror det i større grad vil kunne belyse partitilknytningen og eventuelt finne en kobling mellom de som finansierer, og mediet.

Dersom man har språkferdighetene til å gjennomføre en innholdsanalyse av de kurdiske artiklene for så å sammenligne med de tilsvarende engelske artiklene tror jeg også det ville vært veldig interessant å se hvilke diskursive grep som faller bort i oversettelsen, og deretter gjennom kvalitative intervjuer med journalistene undersøkt om dette er bevisst eller om det er noe som skjer grunnet språkferdigheter eller mangel på ord og uttrykk på fremmedspråket.

## Litteraturliste

- Aivas, Shawn. (2017). *Kurdish Journalism Cultures* (PhD). Nottingham Trent University.
- Ali, S. (2019). Detained members of Kurdish party confess leader threatened their own MP, others. *K24*. Nedlastingsdato: 12.03.2021. Hentet fra: <https://www.kurdistan24.net/en/news/60d34397-d334-463b-93ec-24e458a65eb4>
- PFAA, Press Freedom Advocacy Association. (2020). *Media Observation Report on Iraqi Press Violations*. Nedlastingsdato: 01.04.2021. Hentet fra: <https://pfaa-iq.com/wp-content/uploads/Media-Observation-Report-on-Iraqi-Press-Violations.pdf>:
- Azeez, H. A. (2018). Gorran: A Party of Words, not Deeds. *Fikra Forum*. Nedlastingsdato: 18.12.2020. Hentet fra: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/gorran-party-words-not-deeds>
- Aziz, M. A. (2009). *Ethno-nationalism in a de facto state: An investigation of national identity among university students in the Kurdistan region of Iraq*. University of Exeter.
- Bali, A. O. (2019). The roots of clientelism in Iraqi Kurdistan and the efforts to fight it. *Open Political Science*. doi:<https://doi.org/10.1515/openps-2018-0006>
- Bastiansen, H. G. (2015). Partipressen: en introduksjon. *I Makt, medier og politikk. Norsk politisk kommunikasjon, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern*, 159-170.
- Bastiansen, H. G., & Dahl, H. F. (2003). *Norsk mediehistorie*. Universitetsforl.
- Bjerke, P. (2001). Fortsatt partipresse? Norske avisers holdning til regjeringsskiftet i mars 2000. *Møreforskning: Volda*.
- Comittee to Protect Journalists (2009). "Hawlati" newspaper, former editor fined for defaming president; "Awene" newspaper editor also fined, faces criminal charges for defaming tribal leader. Nedlastingsdato: 08.10.2020. Hentet fra: <https://cpj.org/2009/03/iraqi-paper-former-editor-fined-for-defaming-presi/>
- Curran, J. (2011). *Media and democracy*: Taylor & Francis. ISBN 9780415317078.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2018). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Nedlastingsdato: 29.01.2021. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi/>
- Fantappie, M. (2018, 28.09.2018). Iraqi Kurdistan's Regional Elections Test a Brittle Status Quo. *International Crisis Group*. Nedlastingsdato: 04.10.2020. Hentet fra:

- <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iraqi-kurdistan-regional-elections-test-brittle-status-quo>
- Fazil, S. (2018). Iraqi Kurdistan's parliamentary elections: Inflection point or plateau? *MENASource*. Nedlastingsdato: 21.03.2021. Hentet fra: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/iraqi-kurdistan-s-parliamentary-elections-inflection-point-or-plateau/>
- FN. (2020, 06.03.2020). Kurdistan. Nedlastingsdato: 06.08.2020. Hentet fra: <https://www.fn.no/Konflikter/kurdistan>
- Freedman, D. (2014). *The contradictions of media power*: Bloomsbury Publishing.
- Gentikow, B. (2005). *Hvordan utforsker man medieerfaringer?: Kvalitativ metode*: IJ forlaget.
- Gharib, A. H. (2016). *Political communication and the media in Kurdistan*. Sheffield Hallam University.
- Gorran. (2021). Om oss. Nedlastingsdato: 04.04.2021. Hentet fra: <https://gorran.net/>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*: Fagbokforlaget.
- Hawlati. (2021). About us. Nedlastingsdato: 04.04.2021. Hentet fra: <https://hawlati.co/about>
- Human Rights Watch. (1991). *Whatever Happened To The Iraqi Kurds?* Nedlastingsdato: 26.08.2020. Hentet fra: <https://www.hrw.org/legacy/reports/1991/IRAQ913.htm>:
- Hussein, H. H. (2018). *The role of news media in supporting democracy in Kurdistan Region*. Nottingham Trent University.
- IFJ, The International Federation of Journalists. (2019a). Global Charter of Ethics for Journalists. Nedlastingsdato: 20.11.2020. Hentet fra: <https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists.html>: IFJ.
- IFJ, The International Federation of Journalists. (2019b, 29.01.2019). Iraq: 7 journalists attacked by security forces in Kurdistan. Nedlastingsdato: 10.08.2020. Hentet fra: <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/safety/article/iraq-7-journalists-attacked-by-security-forces-in-kurdistan.html>
- IFJ, The International Federation of Journalists. (2020). Iraqi Kurdistan: Union report reveals journalists faced abuse and arbitrary arrests in 2019. Nedlastingsdato: 10.08.2020. Hentet fra: <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/press-freedom/article/iraqi-kurdistan-union-report-reveals-journalists-faced-abuse-and-arbitrary-arrests-in-2019.html>
- IFJ. (2021, 07.01.2021). Iraqi Kurdistan: KJS reports 138 cases of media rights



- violations in 2020. Nedlastingsdato: 03.01.2021. Hentet fra:  
<https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/health-and-safety/article/iraqi-kurdistan-kjs-reports-138-cases-of-media-rights-violations-in-2020.html>
- Ihlen, Ø., Skogerbø, E., & Allern, S. (2015). Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ismaeli, A. (2012). Kurdish Journalists: Opportunities and Obstacles.
- Ismaeli, A. (2015). *The Role of The Media in Developing Democracy In Kurdistan: A study of Rudaw Journalists Perspectives, Notions and Attitudes.*
- Jacobsen, D. I. (2016). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (Vol. 2): Høyskoleforlaget Kristiansand, Norway.
- Jangiz, K. (2021). Civil sector salaries will be paid every month, with or without Baghdad budget deal: KRG spox. *Rudaw*. Nedlastingsdato: 26.03.2021 Hentet fra:  
<https://www.rudaw.net/english/kurdistan/020220211>
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (Vol. 4): Abstrakt Oslo.
- Kjeldsen, J. E. (2004). *Retorikk i vår tid: en innføring i moderne retorisk teori*: Spartacus.
- Kurdistan24. (2021). Om oss. Nedlastingsdato: 04.04.2021. Hentet fra:  
<https://www.kurdistan24.net/en/about>
- Larsen, K. M. (2020a, 25.09.2020). Pressefrihet.
- Larsen, K. M. (2020b). Pressefrihet.
- Litteratur, Det norske akademis ordbok. (Ed.) (2021) Det norske akademis ordbok.
- Medietilsynet. (2021). Det norske mediemarkedet. Nedlastingsdato: 26.02.2021. Hentet fra:  
[https://www.medietilsynet.no/mediebildet/eierskap/#anchor\\_3759](https://www.medietilsynet.no/mediebildet/eierskap/#anchor_3759)
- Mohammed, S. (2020). Market intervention and monopoly; Gorran under new wave of internal criticism. *Peregraf*. Nedlastingsdato: 26.03.2021 Hentet fra:  
<http://peregraf.com/en/political/53>
- Nordenstreng, K. (2007). Myths about press freedom. *Brazilian Journalism Research*, 3(1), 15-30.
- NRT. (2021). Founder. Nedlastingsdato: 04.04.2021. Hentet fra:  
<https://www.nrttv.com/En/about.aspx>
- Orgeret, K. S. (2020). Fjerde statsmakt.
- Overrein, P. (2005). *Avviklingen av partipressen: en studie av avisen Østlendingen og norske partiavis-historier 1970–2004*. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

- Palmstrøm, K. (2012). Makt og medier. Nedlastingsdato: 03.02.2021. Hentet fra: <http://home.hib.no/mediesenter/medium/bokmal/pdf/makt.pdf>.
- Peter Wagner, A. G. (2021). Iraq. Nedlastingsdato: 10.03.2021. Hentet fra: <https://medialandscapes.org/country/iraq/policies/media-legislation>
- Pettersen, H. S. (2012). *Noe i luften: En historisk-kvalitativ studie av den uavhengige journalistikken i Russland og journalistenes erfaring av sin egen situasjon*. The University of Bergen,
- Phillips, L. J., & Jørgensen, M. W. (1999). Diskursanalyse som teori og metode. Press Law in the Kurdistan Region, 24 C.F.R. (2008).
- Qaradaghi, H. D. (2021). Kurdistan Media Landscape: Who funds what? Nedlastingsdato: 26.04.2021. Hentet fra: <https://kurdistan-source.com/kurdistan-media-landscape-who-funds-what/>
- Relly, J. E., Zanger, M., & Fahmy, S. (2015). Professional role perceptions among Iraqi Kurdish journalists from a 'state within a state'. *Journalism*, 16(8), 1085-1106.
- Reporters Without Borders (RSF). (2010). *Between Freedom and Abuses: The Media Paradox in Iraqi Kurdistan*. Nedlastingsdato: 10.11.2020. Hentet fra: <https://rsf.org/en/reports/between-freedom-and-abuses-media-paradox-iraqi-kurdistan>:
- Reporters Without Borders (RSF). (2016). The Iraqi media: 25 years of relentless repression. Nedlastingsdato: 20.10.2020. Hentet fra: <https://rsf.org/en/reports/iraqi-media-25-years-relentless-repression>
- Reporters Without Borders (RSF). (2020). Press Freedom Index. Nedlastingsdato: 20.10.2020. Hentet fra: <https://rsf.org/en/ranking>
- Reporters Without Borders (RSF). (2020a). Iraqi Kurdistan: Wave of arrests of journalists since Covid-19's arrival. Nedlastingsdato: 04.01.2021. Hentet fra: <https://rsf.org/en/news/iraqi-kurdistan-wave-arrests-journalists-covid-19s-arrival>
- Reporters Without Borders (RSF). (2021a). Even more dangerous for journalists. Nedlastingsdato: 10.01.2021. Hentet fra: <https://rsf.org/en/iraq>
- Reporters Without Borders (RSF). (2021b). Norway. Nedlastingsdato: 15.03.2021. Hentet fra: <https://rsf.org/en/norway>
- Reporters Without Borders (RSF). (2014). Kurdistan Region of Iraq: Analysis of Right to Information Law. Nedlastingsdato: 16.03.2021. Hentet fra: <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/press-releases/article/kurdistan-region-of-iraq-analysis-of-right-to-information-law.html>

- Reporters Without Borders (RSF). (2016a, 10.08.2010). Ruling party threat to press freedom in Iraqi Kurdistan. *RSF*. Nedlastingsdato: 10.04.2021. Hentet fra: <https://rsf.org/en/news/ruling-party-threat-press-freedom-iraqi-kurdistan>
- Reporters Without Borders (RSF). (2017, 28.09.2017). Media targeted in Kurdistan referendum tension. Nedlastingsdato: 7.02.2021. Hentet fra: <https://rsf.org/en/news/media-targeted-kurdistan-referendum-tension>
- Reuters Staff. (2020). Iraq suspends Reuters for three months over report on coronavirus cases. *Reuters*. Nedlastingsdato: 07.02.2021. Hentet fra: Iraq suspends Reuters for three months over report on coronavirus cases: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-reuters-idUSKCN21W1RW>
- Rudaw. (2016). Rudaw expresses regret over ban by Kobani authorities in Syria. *Rudaw*. Nedlastingsdato: 21.10.2020. Hentet fra: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/250220161>
- Rudaw. (2019). New Generation MPs accuse party of abandoning ideals. Nedlastingsdato: 21.03.2021. Hentet fra: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/22042019>
- Rudaw. (2021). Om oss. Nedlastingsdato: 04.04.2021. Hentet fra: <https://www.rudaw.net/english/about>
- Six-Hohenbalken, M. (2017). Remembering the poison gas attack on Halabja: Questions of representations in the emergence of memory on genocide. In *Memory and Genocide* (pp. 76): Routledge.
- Steinar Kvale, S. B. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal.
- Tribune, K. (2012). Nechirvan Barzani's association with media corruption ... the Rudaw Company as an example. Nedlastingsdato: 26.04.2021. Hentet fra: <https://kurdistantribune.com/nechirvan-barzani-association-media-corruption-rudaw-company-as-example/>
- UNAMI, (United Nations Assistance Mission for Iraq). 26. august 2020. Nedlastingsdato: 10.05.2021. Hentet fra: <https://www.facebook.com/watch/?v=4495552453818795>
- Wagner, P. (2020). Iraq. *Expert Analyses of the State of Media*.
- Waldahl, R., & Beyer, A. (2015). Offentlig opinion og politisk kommunikasjon. I *Ihlen, Skogerbø og Allern (red.) Makt, medier og politikk. Norsk politisk kommunikasjon*, 34-46.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O., & Moe, H. (2013). Metodebok for mediefag (4. utg.). *Bergen: Fagbokforlaget, 1.*